

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria –Vlada – Government

*Ministria e Arsimit, Shkencës dhe e Teknologjisë
Ministarstvo Obrazovanja, Nauke i Tehnologije
Ministry of Education Science & Technology*

Kurrikula Bërthamë

për klasën parafilelore dhe arsimin fillor

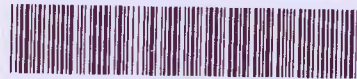
(Klasa parafilelore I, II, III, IV, V)

S

(2012)

Georg-Eckert-Institut BS78

1 170 554 X

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë
Ministarstva Obrazovanja Nauke i Tehnologije
Ministry of Education Science and Technology

KURRIKULA BËRTHAMË
PËR KLASËN PARAFILLORE DHE ARSIMIN FILLOR

2012

MINISTRIA E ARSIMIT, SHKENCËS DHE E TEKNOLOGJISË

Këshilli redaktues:

Nehat Mustafa

Drita Kadriu

Ramush Lekaj

Redaktori gjuhësor:

Sulejman Dermaku

Georg-Eckert-Institut -
Leibniz-Institut für internationale
Schulbuchforschung
- BIBLIOTHEK -

2014/242

Radhitja:

Granit Salihu - KGT

Ballina:

Granit Salihu - KGT

RKS

Z-3

(1,2012)

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria –Vlada-Government
Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe Teknologjisë- Ministarstva za Obrazovanje Nauku i
Tehnologiju-Ministry of Education Science &Technology
Kabineti i Ministrit /Kabinet Ministra / Cabinet of the Minister

Nr.291101 B

Datë: 22.10.2012

Ministri i Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT), në mbështetje të neneve 4, 21, 22 të Ligjit nr. 03/L-189 për administratën shtetërore të Republikës së Kosovës, (Gazeta zyrtare, nr. 82, 21 tetor 2010) si dhe duke u bazuar në nenin 8, paragrafi 1.4 dhe shtojcën 6 të Rregullores nr. 02/2011 për fushat e përgjegjësisë administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive (22.03.2011), si dhe në Kornizën e Kurrikulës së Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës, miratuar me vendimin nr.262/018 të datës 29.08.2011, nxjerr:

VENDIM

1. Miratohet dokumenti: Kurrikula bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor të Kosovës.
2. Dokumenti: Kurrikula bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor të Kosovës, është i kompletuar dhe i zbatueshëm në arsimin parauniversitar të Kosovës.
3. Vendimi hyn në fuqi me nënshkrimin e tij.

Arsyetim

Dokumenti: Kurrikula bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor të Kosovës, synon ndryshimin e vazhdueshëm dhe progresiv të arsimit parauniversitar në Republikën e Kosovës, vendos themelet për ngritjen e cilësisë dhe të barazisë në zbatimin e kurrikulave për të gjithë nxënësit /et. Ky dokument do të shërbejë si bazë e mirë për hartimin dhe zbatimin e një vargu të dokumenteve tjera, planeve dhe programeve, teksteve shkollore dhe udhëzuesve tjerë pedagogjikë për zhvillimin e arsimit në nivelin e parë të arsimit parauniversitar, prandaj u vendos si në dispozitiv të këtij vendimi.

Vendimi u dërgohet:

1. Kabinetit të Ministrit;
2. Zyrës së SP;
3. Departamentit të ZHAP;
4. Arkivit.

Prof. dr. Ramë Buja, ministër

Fjala e Ministrit

Nxënës, mësimdhënës, prindër, përfaqësues të arsimit dhe ju qytetarë të Republikës së Kosovës, një vit më parë në duart e të gjithë atyre që në çfarëdo mënyre janë të ndërlidhur me arsimin parauniversitar, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë e Republikës së Kosovës, pasi e miratoi, solli Kornizën e Kurrikulës të Arsimit Parauniversitar të Kosovës. Ndërsa, tani bazuar në këtë dokument - Kurrikula bërthamë, promovohet vizioni i ri shumë më i përimtuar e i konkretizuar i Qeverisë së Republikës së Kosovës.

Ky dokument u dedikohet dhe ju shërben mësimdhënësve, nxënësve, prindërve, drejtorëve të shkollave dhe komunitetit në përgjithësi. Rëndësia e Kurrikulës Bërthamë, struktura, qëllimet dhe parimet e arsimit parauniversitar janë të peshës së një dokumenti bazik, i cili përcakton dhe rregullon rrugët e mësimdhënies, mësimnxënies, metodologjisë, vlerësimit, etj. Përmbajtjet e këtij dokumenti janë të obligueshme për zbatim për të gjitha institucionet edukative arsimore publike dhe private në Republikën e Kosovës.

Kurrikulat bërthamë përmbajnë gjithë strukturën e arsimit parafillor dhe arsimit fillor, arsimit të mesëm të ulët dhe arsimit të mesëm të lartë. Përmbajtjet përbrenda përkufizojnë në detaje veçoritë e arsimit të të gjitha niveleve të arsimit parauniversitar, kompetencat e të nxënësve, shkallët e kurrikulës, rezultatet e të nxënësve, fushat e kurrikulës, planet mësimore, mësimi me zgjedhje, udhëzimet (metodologjitë) për organizimin e procesit mësimor, vlerësimi i nxënësve dhe aspekte tjera lidhur me zbatimin. Këto dokumente, besoj se përmbushin të gjitha kërkesat e shoqërisë për secilin nivel formal i arsimit parauniversitar. Kështu krijohen mundësi të reja që të zhvillohen tek nxënësit dijet, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat duke kultivuar identitetin personal, kombëtar, të përkatësisë shtetërore e kulturore, duke promovuar vlerat e përgjithshme kulturore dhe qytetare, duke zhvilluar përgjegjësitë ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj shoqërisë dhe ndaj mjedisit, si dhe duke aftësuar për jetë dhe për punë në kontekste të ndryshme shoqërore e kulturore, duke zhvilluar ndërmarrësin dhe përdorimin e teknologjisë, si proces e mësim gjatë gjithë jetës.

Me përkushtim profesional është mundësuar zbatueshmëria e kurrikulave bërthamë në koherencë dhe qëndrueshmëri të të gjitha niveleve formale të arsimit parauniversitar. Ky objektivi është arritur duke u mbështetur në parimin e gjithëpërfshirjes, zhvillimit të kompetencave, mësimdhënies dhe të nxënësve të integruar dhe koherent, në autonominë dhe fleksibilitetin në nivel të shkollës, në përgjegjësinë dhe llogaridhënien. Parime këto që detyrimisht do të ndikojnë në ngritjen e cilësisë së arsimit.

Të gjitha dokumentet e kurrikulave bërthamë janë të strukturuar rreth një sistemi prej gjashtë kompetencash kryesore dhe janë ndërtuar mbi shtatë fushat kurrikulare.

Dua të sigurojë të gjithë atyre që ju dedikohet dokumenti, se nivelet formale të arsimit parauniversitar të Kosovës përputhen me sistemin ndërkombëtar të klasifikimit të arsimit (SNKA) të përpiluar nga UNESCO. Andaj, shpresoj të jetë bërë një punë kryesore e me qëndrueshmëri afatgjate që kurrikulat bërthamë të jenë të aplikueshme për të gjitha nivelet formale të arsimit parauniversitar, duke filluar nga klasa parafillore dhe arsimit fillor, për arsimin e mesëm të ulët, për arsimin e mesëm të lartë (për gjimnaze dhe për shkolla profesionale). Ministria kështu po përmbushë edhe një synim nga projekti qeveritar që ky dokument të mundësojë progres në zhvillimin e kompetencave tek nxënësit, në zhvillimin e mësimdhënësve të suksesshëm, dhe prindërve që dinë të përcjellin saktë arritshmëritë e kompetencave të fëmijëve të tyre. Kurrikula Bërthamë mundëson hartimin e planeve dhe programeve me bazë në shkollë, teksteve mësimore dhe burimeve tjera si dhe shumë dokumenteve tjera që e lehtësojnë mësimdhënien dhe mësimnxënien të bazuar në kompetenca. Me këtë hap të rëndësishëm dhe reflektues të reformave sistemi arsimor i Republikës së Kosovës po kompletohet dhe po demonstron përkushtimi për finalizimin e projektit tonë për arsimin evropian e me njohje ndërkombëtare.

Sinqerisht,

Prof. Dr. Ramë Buja, Ministër

Shkurtesat

KB	Kurrikula Bërthamë
RNSH	Rezultatet e të nxënit për shkallë
FK	Fushë e Kurrikulës
ShK	Shkallë e Kurrikulës
KK	Kurrikula e Kosovës
KKK	Korniza e Kurrikulës së Kosovës
RNF	Rezultate të nxënit për fushë
MASHT	Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë
Shk	Shkathtësi
L	Lëndë
RML	Rezultate Mësimore për Lëndë
Pp	Planprogram
T	Tema
RMT	Rezultate Mësimore për Tema
GP	Grup Punues

Përmbajtja

Vendimi.....	3
Fjalat e Ministrimit.....	4
Shkurtesat.....	5
I. HYRJE	
Rëndësia e Kurrikulës Bërthamë.....	10
Struktura e arsimit parauniversitar.....	10
Parimet e arsimit parauniversitar.....	12
Struktura e Kurrikulës Bërthamë.....	13
II. KURRIKULA BËRTHAMË PËR KLASËN PARAFILLORE DHE ARSIMIN FILLOR	
Çështje Kurrikula Bërthamë?.....	16
1. Struktura e Kurrikulës Bërthamë për klasën parafillor dhe arsimin fillor.....	16
3. Veçoritë e arsimit fillor (klasat I - V).....	17
4. Kompetencat e të nxënësve.....	17
5. Shkallët e Kurrikulës.....	18
III. FUSHAT E KURRIKULËS PËR KLASËN PARAFILLORE DHE TË ARSIMIT FILLOR	
Fushat e Kurrikulës.....	32
Rezultatet e të nxënësve sipas fushave të Kurrikulës (RNF).....	32
Struktura e fushave kurrikulare.....	32
Fusha kurrikulare - Gjuhët dhe Komunikimi.....	33
Fusha kurrikulare - Artet.....	40
Fusha kurrikulare - Matematika.....	48
Fusha kurrikulare - Shkencat e natyrës.....	55
Fusha kurrikulare - Shoqëria dhe mjedisi.....	63
Fusha kurrikulare - Shëndeti dhe mirëqenia.....	70
Fusha kurrikulare - Jeta dhe puna.....	77
IV. PLANET DHE PROGRAMET	
1. Përkufizimi.....	88
2. Plani i përgjithshëm mësimor (fondi i përgjithshëm i orëve) për arsimin parauniversitar.....	88
3. Plani mësimor për klasën parafillor dhe klasat fillore.....	89
4. Kriteret për hartimin e planit mësimor.....	91
5. Zbatimi i planit mësimor.....	91
6. Autonomia e shkollës.....	92

V. KURRIKULA ZGJEDHORE PËR NIVELIN E PARË

1. Koncepti.....	95
2. Qëllimi.....	96
3. Përmbajtja dhe realizimi.....	96
4. Struktura e Kurrikulës zgjedhore.....	96
5. Procedura për hartimin e Kurrikulës zgjedhore.....	96
6. Procedura për zgjedhjen e lëndës me zgjedhje	96
7. Zbatimi.....	96

VI. METODOLOGJIA E PËRGJITHSHME - UDHËZIME

1. Hyrje.....	100
2. Përkufizimi.....	100
3. Ndërlidhja e rezultateve të të nxënit për shkallë me rezultatet e fushave kurrikulare/mësimore	100
4. Mësimdhënia dhe nxënia me nxënësin në qendër dhe gjithëpërfshirja.....	101
5. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në qasjen e integruar.....	102
6. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca.....	102
7. Mësimdhënia dhe nxënia e diferencuar.....	103
8. Çështjet ndërkurrikulare.....	104
9. Çështjet jashtëkurrikulare.....	104

VII. VLERËSIMI - UDHËZIME TË PËRGJITHSHME

1. Hyrje.....	108
2. Qëllimet e vlerësimit.....	108
3. Parimet themelore të vlerësimit.....	108
4. Vlerësimi i brendshëm.....	108
5. Vlerësimi i jashtëm.....	111

BIBLIOGRAFIA.....	126
-------------------	-----

NË HARTIMIN E KURRIKULAVE BËRTHAMË MORËN PJESË:.....	128
--	-----

I.

HYRJE

Rëndësia e Kurrikulës Bërthamë

Struktura e arsimit parauniversitar

Qëllimet e arsimit parauniversitar

Parimet e arsimit parauniversitar

Çështjet e përbashkëta të dokumentave të kurrikulave bërthamë

Struktura e Kurrikulës Bërthamë

Rëndësia e Kurrikulës Bërthamë

Kurrikula Bërthamë është dokument që në shkollat e Kosovës e bën të zbatueshme Kornizën e Kurrikulës së Kosovës, të miratuar nga MASHT-i në gusht të vitit 2011. Me këtë dokument përcaktohen rezultatet e kompetencave për lëmenj të ndryshëm të jetës, të shprehura nëpërmjet njohurive faktike dhe procedurale, nëpërmjet shkathtësive, qëndrime dhe vlerave që duhet të zhvillohen te nxënësit gjatë periudhave të caktuara kohore si dhe qasjet, metodologjitë e zbatueshmërisë, monitorimi dhe vlerësimi. Gjithashtu, ky dokument përcakton shpërndarjen kohore nëpër fusha të Kurrikulës dhe ndërlihdjen ndërmjet tyre, të cilat mundësojnë progres në zhvillimin e kompetencave te nxënësit.

Dokumenti i Kurrikulës Bërthamë mbështet:

- nxënësit - në zhvillimin gradual të tyre, në zhvillimin e kompetencave për arsimim tërëjetësor dhe në integrimin e lehtë shoqëror, duke i përgatitur që të ballafaqohen me sfida të jetës;
- mësimdhënësit - në planifikimin dhe realizimin e suksesshëm të punës me nxënës - aktiviteteve mësimore në klasë dhe jashtë klase, në përgjigjet pyetjeve: Përse dhe për Ç'qëllim duhet të mësojnë nxënësit; Çfarë, Kur, Sa dhe Si do të mësojnë nxënësit, si dhe Çfarë, Kur dhe Si të vlerësohen arritjet e nxënësve - realizimi dhe efektiviteti i aktiviteteve mësimore dhe
- prindërit - në ndjekjen e saktë të arritjeve të kompetencave të fëmijëve të tyre në periudha të caktuara kohore në bazë të njohurive, sjelljeve, ndjenjave dhe qëndrimeve që manifestojnë në situata të ndryshme jetësore, në harmoni me rezultatet e të nxënësve të fushave dhe shkallëve kurrikulare.

Struktura e arsimit parauniversitar

Nivelet formale të arsimit parauniversitar të Kosovës përputhen me sistemin ndërkombëtar të klasifikimit të arsimit (SNKA), përpiluar nga UNESCO, dallime ka në përbërjen e strukturës së Kurrikulës Bërthamë të SNKA 1, në kuadër të së cilës hyn klasa parafillore, që është pjesë përbërëse e edukimit parafillor. Të gjitha nivelet formale të arsimit parauniversitar janë të ndara në nën nivele formale, me emërtim - Shkallët e Kurrikulës, që kanë qëllime të caktuara dhe janë në funksion sipas emërtimeve të secilës prej tyre (Shih në tabelën e mëposhtme emërtimet e secilës shkallë të Kurrikulës dhe seksionin 2 të këtij dokumenti).

Kurrikulat bërthamë (janë të hartuara) për të gjitha nivelet formale të arsimit parauniversitar, si:

- Kurrikula Bërthamë për zhvillimin e fëmijërisë së hershme (lindje - 5 vjeç);
- Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor;
- Kurrikula Bërthamë për arsimin e mesëm të ulët;
- Kurrikula bërthamë për arsimin e mesëm të lartë (Kurrikula Bërthamë për gjimnaze dhe Kurrikula Bërthamë për shkolla profesionale).

KURRIKULA BËRTHAMË PËR KLASËN PARAFILLORE DHE ARSIMIN FILLOR TË KOSOVËS

Sistemi	Nivelet formale të arsimit parauniversitar në Kosovë	Shkallët e Kurrikulës		Kurrikulat bërthamë
SNKA3 Ndërkombëtar i Klasifikimit të Arsimit - SNKA	Arsimi i mesëm i lartë (klasat X-XII)	Klasa XII	Shkalla e Kurrikulës 6: Konsolidim dhe specializim	Kurrikula Bërthamë për klasat X-XII të arsimit të mesëm të lartë
		Klasat X-XI	Shkalla e Kurrikulës 5: Zhvillim i përgjithshëm themelor dhe profesional	
SNKA 2	Arsimi i mesëm i ulët (klasat VI-IX)	Klasat VIII-IX	Shkalla e Kurrikulës 4: Përforcim dhe orientim	Kurrikula Bërthamë për klasat VI-IX të arsimit të mesëm të ulët
		Klasat VI-VII	Shkalla e Kurrikulës 3: Zhvillim i mëtejshëm dhe orientim	
SNKA 1	Arsimi fillor (Klasat I-V)	Arsimi fillor Klasat III-V	Shkalla e Kurrikulës 2: Përforcim dhe zhvillim	Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe klasat I-V të arsimit fillor
		Arsimi fillor Klasat I-II Klasa parafillore	Shkalla e Kurrikulës 1 Përvetësim themelor	
SNKA 0	Arsimi (Edukimi) parashkollor	Mosha 0-5	Shkalla përgatitore e Kurrikulës: Edukimi në fëmijërinë e hershme	Kurrikula Bërthamë e edukimit parashkollor

Secila kurrikulë bërthamë është në linjë me qëllimet e përgjithshme të arsimit parauniversitar dhe zbatohet duke respektuar parimet e themelore që dalin nga Korniza e Kurrikulës së Kosovës.

Qëllimet e arsimit parauniversitar

Secili nivel formal i arsimit parauniversitar te nxënësit duhet të zhvillojë dijet, shkathhtësitë, qëndrimet dhe vlerat, në harmoni me kërkesat e shoqërisë demokratike, duke:

- kultivuar identitetin personal, kombëtar, të përkatësisë shtetërore e kulturore,
- promovuar vlerat e përgjithshme kulturore dhe qytetare,
- zhvilluar përgjegjësitë ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj shoqërisë dhe ndaj mjedisit,
- i aftësuar për jetë dhe për punë në kontekste të ndryshme shoqërore e kulturore,
- zhvilluar ndërmarrësinë dhe përdorimin e teknologjisë,
- i aftësuar për mësim gjatë gjithë jetës.

Parimet e arsimit parauniversitar

Zbatueshmëria e Kurrikulës Bërthamë siguron koherencë dhe qëndrueshmëri të të gjitha niveleve formale të arsimit parauniversitar duke u mbështetur në këto parime:

Gjithëpërfshirjen e fëmijëve dhe të rinjve në mënyrë të barabartë në arsim cilësor;

Zhvillimin e kompetencave, që reflektohen në rezultatet e të nxëniet, që priten të arrihen në mënyrë progresive dhe të vazhdueshme nga të gjithë nxënësit në periudha të ndryshme të shkollimit;

Mësimdhënien dhe të nxëniet e integruar dhe koherent, që promovon të nxëniet e plotë, duke reflektuar ndërlidhjet dhe ndërvarësitë e natyrës dhe të botës së krijuar nga njeriu me dijen dhe informacionin që kanë nxënësit për to;

Autonominë dhe fleksibilitetin në nivel shkolle në zbatimin e Kurrikulës Bërthamë dhe pjesës zgjedhore që reflektohen në hartimin vjetor të planit mësimor dhe në metodologjinë e mësimdhënies dhe të të nxëniet ;

Përgjegjësinë dhe llogaridhënien, që reflektohen në krijimin e kulturës për vlerësim të vazhdueshëm - ndjekje të progresit në zbatimin e kërkesave të Kurrikulës përmes mbledhjes dhe analizës së të dhënave, dokumentimit të sfidave dhe zgjidhjeve, drejt një paraqitjeje me të mirë në përmbushjen e kërkesave të Kurrikulës dhe ngritjes së cilësisë së arsimit.

Çështjet e përbashkëta të dokumenteve të kurrikulave bërthamë

Të gjitha dokumentet e kurrikulave bërthamë janë të strukturuar rreth një sistemi prej gjashtë kompetencash kryesore, në përputhje me qëllimet e arsimit parauniversitar dhe shtatë fushat kurrikulare. Gjashtë kompetencat, të pranishme në të gjitha kurrikulat bërthamë, janë:

- Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit;
- Kompetenca e të menduarit;
- Kompetenca e të mësuarit;
- Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis;
- Kompetenca personale;
- Kompetenca qytetare.

Ndërkaq, shtatë fushat kurrikulare të pranishme në të gjitha kurrikulat bërthamë janë:

- 1.Gjuhët dhe komunikimi;
- 2.Artet;
- 3.Matematika;
- 4.Shkencat e natyrës;
- 5.Shoqëria dhe mjedisi;
- 6.Shëndeti dhe mirëqenia;
- 7.Jeta dhe puna.

Rezultatet e të nxëniet për çdo shkallë dhe rezultatet e të nxëniet për çdo fushë i bëjnë të dallueshme kompetencat dhe fushat kurrikulare nga secili nivel formal i arsimit dhe secila shkallë kurrikulare (shih seksionet II dhe III të këtij dokumenti).

Struktura e Kurrikulës Bërthamë

Kurrikula Bërthamë në vete përmban këtë strukturë:

- Fushëveprimin, strukturën dhe përshkrimin e përgjithshëm të nivelit formal të sistemit arsimor përkatës
- Fushëveprimin e shkallëve kryesore të Kurrikulës për nivelin formal përkatës
- Rezultatet e të nxënit për shkallë kryesore të Kurrikulës, që shprehin nivelin e domosdoshëm të arritjes së kompetencave kryesore me rastin e përfundimit të çdo shkalle të Kurrikulës
- Si do të përdoren rezultatet e të nxënit për shkallë kryesore të kurrikulës në procesin mësimor dhe të vlerësimit
 - Kërkesat e progresit gjatë niveleve formale të arsimit, duke përfshirë kërkesat minimale të kalimit prej një shkalle kryesore të Kurrikulës në një shkallë tjetër
 - Kriteret dhe format e vlerësimit
- Fushat e Kurrikulës dhe fushëveprimi i tyre nëpër shkallë kryesore të Kurrikulës
- Rezultatet e të nxënit për fusha të Kurrikulës për secilën shkallë të Kurrikulës
- Si përdoren rezultatet e të nxënit për fusha në procesin mësimor dhe të vlerësimit
 - Kërkesat e progresit në fushat e Kurrikulës, duke përfshirë kërkesat minimale për kalimin prej një shkalle kryesore të Kurrikulës
 - Kriteret dhe format e vlerësimit
- Planin dhe programin mësimor
- Lëndët në kuadër të fushave të Kurrikulës dhe fushëveprimin e tyre
- Udhëzimet (metodologjitë) për organizimin e procesit mësimor
- Vlerësimin e nxënësve
- Aspekte lidhur me zbatimin.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

In addition, the document outlines the procedures for handling discrepancies. If there is a difference between the recorded amount and the actual amount, it is crucial to investigate the cause immediately. This could be due to a clerical error, a missing receipt, or a change in the terms of the agreement.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the financial data. It includes a table showing the monthly income and expenses over a period of six months. This data is used to calculate the net profit and to identify trends in spending and revenue.

The final section of the document contains a summary of the findings and recommendations. It suggests that the current financial practices are generally sound but that there are areas for improvement, such as implementing a more robust system for tracking expenses and ensuring that all receipts are properly filed and indexed.

The following table provides a detailed overview of the financial performance over the specified period. The data is presented in a clear and concise manner, allowing for easy comparison of monthly figures and identification of seasonal trends.

Month	Income	Expenses	Net Profit
January	10,000	7,500	2,500
February	12,000	8,000	4,000
March	15,000	9,000	6,000
April	18,000	10,000	8,000
May	20,000	11,000	9,000
June	22,000	12,000	10,000
Total	97,000	67,500	29,500

Based on the data presented in the table, it is evident that there is a steady increase in both income and expenses over the six-month period. However, the net profit also shows a consistent upward trend, indicating that the business is becoming more profitable over time.

The recommendations provided in the document are based on a thorough analysis of the financial data. They aim to help the business owner optimize their financial performance and ensure that all transactions are properly documented and accounted for.

In conclusion, the document provides a comprehensive overview of the financial situation and offers practical advice for improving it. By following the recommendations, the business owner can ensure that their financial records are accurate and up-to-date, which is essential for making informed decisions and maintaining the long-term success of the business.

II.

Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor

Ç'është Kurrikula Bërthamë ?

Struktura e Kurrikulës për klasën parafillore dhe arsimin fillor

Veçoritë e klasës parafillore

Veçoritë e arsimit fillor

Kompetencat e të nxënit

Shkallët e Kurrikulës

Shkallët e Kurrikulës për klasën parafillore dhe arsimin fillor

Zbatimi i rezultateve të shkallëve

Ç'është Kurrikula Bërthamë?

Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor, është dokument bazë që rregullon ecurinë e mësimdhënies, mësimnxënies, metodologjisë, vlerësimit etj. në nivelin e parë të arsimit të Kosovës. Ky dokument, dispozitat e të cilit përcaktohen nga MASHT-i është obligues për të gjitha institucionet edukative arsimore në Republikën e Kosovës. Kurrikula Bërthamë (KB) është hartuar duke u bazuar në Kornizën e Kurrikulës së Kosovës (KKK).

Kurrikula Bërthamë ngërthen në vete qëllimin, rezultatet e përgjithshme, rezultatet thelbësore të nxënies, udhëzimet metodologjike të mësimdhënies dhe nxënies si dhe kriteret e vlerësimit për fushë dhe për shkallë kurrikulare. Kurrikula, gjithashtu, paraqet një pasqyrë të qartë për njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat që nxënësit duhet t'i zhvillojnë, t'i përvetësojnë dhe t'i arrijnë nëpër shkallë dhe nivele.

Kjo Kurrikulë u dedikohet nxënësve, mësimdhënësve, prindërve dhe komunitetit të gjerë dhe u mundëson shkollave që të plotësojnë nevojat individuale të nxënësve. Kurrikula ofron mundësi të njëjta për të gjithë nxënësit dhe siguron gjithëpërfshirjen dhe mundësitë për sukses, pa marrë parasysh vështirësitë. Ajo u mundëson nxënësve zhvillimin e të kuptuarit të thellë të roleve dhe përgjegjësive të tyre si qytetarë; u ndihmon nxënësve që të ballafaqohen me çështje dhe rrethana të ndryshme morale e shoqërore të cilat i ndeshin në jetën e tyre.

1. Struktura e Kurrikulës Bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor

Në Kurrikulën Bërthamë përshkruhen:

- veçoritë e klasës parafillore
- veçoritë e arsimit fillor
- kompetencat e të nxënësve për këtë nivel
- shkallët e Kurrikulës
- rezultatet e të nxënësve sipas shkallëve
- fushat e Kurrikulës
- plani mësimor
- mësimi me zgjedhje
- udhëzimet (metodologjitë) për organizimin e procesit mësimor
- vlerësimi i nxënësve
- aspekte të tjera lidhur me zbatimin

Kurrikula Bërthamë mbulon shtatë fushat kurrikulare, të cilat përcaktohen prej MASHT-it dhe janë të detyrueshme për të gjitha shkollat e Republikës së Kosovës (publike dhe private).

2. Veçoritë e klasës parafillore

Klasa parafillore (mosha 5 – 6 vjeç) sipas KKK-së, është pjesë e sistemit të obliguar arsimor të Kosovës. Kjo klasë paraqet një periudhë të shpejtë dhe dinamike të zhvillimit fizik, njohës, emocional dhe shoqëror të fëmijës. Duke pasur parasysh rëndësinë e kësaj faze të zhvillimit, të nxënësve përqendrohet në nxitjen e kureshtjes së fëmijës për veten, familjen, shoqërinë, natyrën, njohuritë, kulturën dhe teknologjitë e reja.

Qëllimi i kësaj është që të nxitet krijimtaria dhe entuziazmi i fëmijës për t'iu qasur përvojave të reja dhe përgatitja për t'iu ballafaquar me situata reale. Në këtë klasë fëmijët fillojnë t'u ekspozohen përvojave elementare të të nxënësve (njohja me shkronja, figura, numra, ngjyra, tinguj, koncepte etj.). Në këtë klasë fëmijët duhet të inkurajohen të zhvillojnë shkathtësitë e komunikimit dhe të shprehurit në gjuhën amtare, aftësitë e vëmendjes, të përqendrimit dhe socializimit. Të gjitha këto mund të arrihen përmes lojës si aktivitet kryesor i klasës parafillore.

3. Veçoritë e arsimit fillor (klasat I - V)

Në këtë nivel, përvojat mësimore në shkollë duhet të kontribuojnë për ambientimin e fëmijëve me një formë më të sistemuar të të nxëniet nëpërmjet “lojës/punës/mësimit”, duke filluar që ata të bëjnë dallimin mes lojës dhe obligimeve.

Realizimi i procesit mësimor bëhet në mënyrë të integruar, duke mundësuar që marrëdhënia e fëmijëve me mjedisin natyror dhe me mjedisin e krijuar nga njeriu të kuptohet në mënyrë sa më të plotë.

Gjatë nivelit të arsimit fillor, puna edukativo-arsimore përqendrohet në përvetësimin e shkrim-leximit themelor, në vendosjen e një baze të shëndoshë për zhvillimin njohës, socio-emocional dhe motorik. Kujdes i veçantë i kushtohet zhvillimit të personalitetit të fëmijës dhe qëndrimit pozitiv ndaj të nxëniet si bazë për zhvillimin e shprehive themelore për të nxënë, ‘mësimi për të nxënë’.

Procesi mësimor në arsimin fillor organizohet, ofrohet, lehtësohet dhe bashkërendohet nga mësimdhënësi klasor, i ndihmuar, sipas nevojës, nga mësimdhënësi-asistentë dhe me mundësi të përkrahjes nga mësimdhënësit e specializuar lëndorë.

4. Kompetencat e të nxëniet

Kompetencat reflektohen nëpërmjet rezultateve të të nxëniet, të cilat janë të përgjithshme e të cilat shprehin atë se çfarë duhet të arrijnë nxënësit në mënyrë progresive dhe të vazhdueshme deri në fund të arsimit të detyrueshëm.

Kompetencat përfshijnë një sistem të integruar dhe koherent të dijeve, të shkathtësive dhe të qëndrimeve të aplikueshme dhe të transferueshme, të cilat do t’u ndihmojnë nxënësve të ballafaqohen me sfidat e epokës digjitale të ekonomisë së tregut të lirë dhe të bazuar në dije, në një botë të marrëdhënieve të ndërvarura.

Kompetencat e parapara me Kornizën e Kurrikulës rrjedhin nga qëllimet e përgjithshme të arsimit parauniversitar dhe përcaktojnë rezultatet kryesore të të nxëniet, të cilat duhet t’i arrijnë nxënësit në mënyrë progresive dhe të qëndrueshme gjatë sistemit të arsimit parauniversitar.

Kompetencat kryesore të parapara për sistemin e arsimit parauniversitar në Republikën e Kosovës janë:

- Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit
- Kompetenca e të menduarit
- Kompetenca e të mësuarit
- Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis
- Kompetenca personale
- Kompetenca qytetare

Kompetencat e komunikimit dhe të të shprehurit, kompetencat e të menduarit dhe kompetencat për të mësuar janë të natyrës instrumentale: ato janë bazë për kompetencat e tjera, që janë më tepër të lidhura me rrethanat dhe me përmbajtjen e caktuar, siç janë kompetencat e nevojshme në jetën private, publike dhe profesionale.

Kompetenca e komunikimit dhe të të shprehurit (Komunikues efektiv)

Me qëllim që fëmijët dhe të rinjtë të zhvillohen si personalitete, të mësojnë dhe të marrin pjesë aktive në shoqëri, është me rëndësi që t’i kuptojnë porositë që u drejtohen dhe të shprehin në mënyrë adekuate nëpërmjet gjuhëve, simboleve, shenjave, kodeve dhe formave artistike. Për të komunikuar në mënyrë efektive, nxënësit përkrahen që të shfrytëzojnë në mënyrë të pavarur, kritike dhe kreative mjetet dhe mundësitë e komunikimit dhe të të shprehurit.

Kompetenca e të menduarit (“Mendimtar kreativ”)

Përveç aftësisë për të identifikuar dhe për t’iu qasur informatës/burimit të njohurisë së caktuar, nxënësit kanë nevojë të zhvillojnë edhe kapacitete për t’iu qasur njohurive në mënyrë kritike, kreative dhe ndërvepruese.

Kompetenca e të mësuarit tërëjetësor (Nxënës i suksesshëm)

Për një “nxënës të suksesshëm” shkolla angazhohet të kultivojë vazhdimisht kërkshërinë e fëmijëve dhe interesimin për të nxënë si dhe të zhvillojë kompetencat për të mësuar. Shkolla po ashtu duhet të vetëdijesohet për stilet dhe strategjitë efektive mësimore.

Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis (Kontribuues produktiv)

Shkolla angazhohet që nxënësi të përgatitet të punojë në mënyrë të pavarur dhe të vetëdijesohet për rolin dhe përgjegjësinë e tij në mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit.

Kompetenca personale (Individ i shëndetshëm)

Shkolla përgatit nxënës, që në mënyrë efektive dhe konstruktive të inkuadrohen në jetën familjare, shoqërore dhe të punës. Në këtë kontekst, nxënësi përkrahet që të vetëdijesohet për veten dhe të ketë vetëbesim, por njëkohësisht të jetë i hapur dhe të ketë besim te të tjerët.

Kompetenca qytetare (“Qytetar i përgjegjshëm”)

Të mësuarit për të jetuar së bashku, trajtohet si sfida kryesore e botës së sotme dhe së nesërme. Kjo kompetencë siguron që nxënësit të jenë në gjendje të veprojnë si qytetarë të përgjegjshëm, duke marrë parasysh kontekstin e ngushtë dhe të gjerë.

5. Shkallët e Kurrikulës

Korniza e Kurrikulës konceptin e shkallëve të Kurrikulës e përkufizon në saxe të numrit të veçorive të përbashkëta që kanë të bëjnë me zhvillimin socio-psikologjik të fëmijës. Shkallët e Kurrikulës kanë të përbashkëta:

- Kompetencat që duhet të arrihen
- Kërkesat për progres
- Kriteret e vlerësimit

5.1. Shkallët e Kurrikulës për klasën parafillore dhe arsimin fillor

Korniza e Kurrikulës është e strukturuar sipas shkallëve të Kurrikulës, të cilat paraqesin periudha karakteristike të përbashkëta për sa i përket zhvillimit të fëmijëve dhe kërkesave të Kurrikulës. Ato paraqesin pikën referuese për përcaktimin e kompetencave kryesore që duhen zotëruar, kërkesat e progresit të nxënies, organizimin e përvojave mësimore, qasjen dhe kriteret e vlerësimit si dhe institucionin përgjegjës për arritjen e tyre. Shkallët e Kurrikulës janë nënperiudha brenda një niveli apo dy niveleve formale të arsimit, që përfshijnë një deri tri klasa mësimore.

Kurrikula Bërthamë për nivelin e parë ka dy shkallë:

- Shkalla e parë e Kurrikulës – Përvetësimi themelor (që përfshin klasën parafillore dhe klasat I dhe II)
- Shkalla e dytë e Kurrikulës – Përforsimi dhe zhvillimi (klasat III, IV dhe V)

SNKA 1	Arsimi fillor Klasat III-V	Shkalla e Kurrikulës 2: Përforcim dhe zhvillim
	Arsimi fillor Klasat I-II	Shkalla e Kurrikulës 1 Përvetësim themelor
SNKA 0	Klasa parafillore	Shkalla përgatitore e Kurrikulës: Edukimi në fëmijërinë e hershme
	Mosha 0-5	

Shkalla 1 – Përvetësimi themelor (klasa parafillore dhe klasat I dhe II të arsimit fillor)

Në këtë shkallë, nxënësit u ekspozohen qasjeve sistematike të nxënies. Ata do të njihen me përvojat e mëposhtme të të nxëniet:

- Përvetësimin në nivel themelor të komunikimit dhe të të shprehurit në gjuhën amtare
- Komunikimin elementar në gjuhën angleze
- Përvetësimin e elementeve themelore të leximit, shkrimit dhe llogaritjes me numra
- Eksplorimin dhe njohjen e mjedisit
- Njohjen dhe të kuptuarit e të drejtave, obligimeve dhe përgjegjësi të tyre në klasë, në shkollë dhe në jetën e përditshme
- Të shprehurit kreativ përmes lojës, simboleve dhe formave elementare të shprehjes artistike
- Krijimin e përvojës së të nxëniet të suksesshëm si individ dhe si pjesë e grupit

5.2. Rezultatet e të nxëniet për shkallë (RNSH)

Rezultatet e të nxëniet përkufizohen si: “Deklarata që përshkruajnë atë se çfarë duhet të dijë, të besojë, të vlerësojë dhe të jetë i aftë për të bërë një nxënës në fund të një shkalle apo niveli”.

Rezultatet shprehin një varg fushash, duke përfshirë: njohuritë, të kuptuarit, shkathtësitë, qëndrimet kompetencat dhe vlerat.

Rezultatet e të nxëniet për shkallë, janë pjesë e Kurrikulës Bërthamë, ato parashihen të përvetësohen nga të gjithë nxënësit me rastin e përfundimit të një shkalle të Kurrikulës. Rezultatet e të nxëniet nuk mbulojnë gjithçka që nxënësit kanë mësuar apo është dashur të mësojnë gjatë një shkalle të caktuar. Ato shprehin kërkesat esenciale të arritjes drejt zotërimit të kompetencave kryesore me rastin e përfundimit të një shkalle të caktuar të Kurrikulës.

Rezultatet e të nxëniet për shkallë promovojnë integrim të mëtejshëm të fushave të Kurrikulës në funksion të zhvillimit të kompetencave kryesore të përcaktuara me Kornizën e Kurrikulës. Ato shprehin pritjet e *mësimdhënësve, të autoriteteve arsimore, të prindërve dhe të shoqërisë* në raport me arritjet konkrete, të matshme, të nxënësve në fund të çdo shkalle të Kurrikulës.

Rezultatet e të nxëniet paraqesin një pasqyrë të qartë të asaj që nxënësit pas përfundimit të një shkalle të Kurrikulës domosdoshmërisht duhet të dinë, të jenë në gjendje të shprehin dhe të bëjnë dhe që paraqesin kushtin për kalimin nga një nivel i shkollimit në tjetrin.

KURRIKULA BËRTHAMË PËR KLASËN PARAFILLORE DHE ARSIMIN FILLOR TË KOSOVËS

Nr.	Rezultatet e të nxënësve për shkallën I dhe kompetencat kryesore	Niveli i ARRI-TJES së nxënësit					Llojet e përkrahjes për nxënësit			
		1	2	3	4	5	Përkrahje përmirësuese	Mënyrat	Përkrahje për të talentuarit	Mënyrat
I	Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit - Komunikues efektiv									
1.	Lexon me zë një tekst të palexuar me parë, së paku prej një gjysmë faqeje, që ka të bëjë me një temë që i përshtatet moshës.									
2.	Shkruan një tekst të shkurtër (rreth një gjysmë faqeje - rreth 250 fjalë) për një temë të caktuar.									
3.	Paraqet të paktën një mendim për një temë të caktuar gjatë diskutimit në grup në kohëzgjatje prej 3-5 minutash.									
4.	Ritregon ngjarjen e një teksti të dëgjuar (nga mjetet auditive, audiovizuale apo nga mësimdhënësi), përmbajtja e të cilit nuk përmban më shumë se një faqe tekst të shtypur.									
5.	Shpreh mesazhin e dhënë të një teksti të thjeshtë letrar të lexuar, përmes njëres nga format shprehëse, si: të folurit, shkrimit, vizatimit, dramatizimi-luajtjes me role, këngës apo vallëzimit.									
6.	Identifikon personazhet kryesore të një tregimi, drame, filmi, kënge apo loje, që është i përshtatshëm për moshën dhe performon rolin e njërit prej personazheve në bashkëpunim me moshatarët.									
7.	Përshkruan në forma të ndryshme shprehëse mjedisin natyror dhe të krijuar nga njeriu, me të cilin rrethohet apo ndonjë ngjarje shoqërore dhe atë e prezanton para të tjerëve									
8.	Shpreh për 3-5 minuta para moshatarëve dhe të tjerëve përjetimet dhe emocionet që e kanë shoqëruar gjatë shikimit të një filmi, drame ose dokumentari (të përshtatshëm për moshën e vet), dëgjimi të një tregimi, shikimi apo performimi të një vallëzimi, dëgjimi apo performimi të një kënge apo melodie, në njërin nga format shprehëse.									
9.	Emërton në gjuhën e huaj objekte, veprime ose dukuri dhe i përkthen në gjuhën amtare fjalët që i dëgjon nga gjuha e huaj, të dhëna në detyrë.									
II.	Kompetenca e të menduarit - Mendimtar kreativ									
1.	Gjen veçoritë (në njërin nga aspektet: matematikore, të shkencave të natyrës apo të fushave të tjera) e një objekti, dukurie apo ngjarjeje të dhënë në detyrë, ndan dhe krahason më pas në grup gjetjet e veta.									
2.	Sqaron me anë të të folurit procedurën e zgjidhjes së një problemi matematikor (me veprimet themelore matematikore) me të cilin është ballafaquar apo ballafaqohet në një situatë jetësore.									
3.	Ndërton trupa të ndryshëm gjeometrikë dhe figura të ndryshme nga kartoni, plastelina, argjila dhe nga materialet e ndryshme ricikluese duke u mbështetur në imagjinatën e vet.									

4.	Krahason objektet, lëndët e ndryshme të paraqitura nga mësimdhënësi duke i klasifikuar ato sipas formave, madhësive, ngjyrave, përbërjes, vjetërsisë apo sipas ndonjë elementi tjetër, i përshkruan pozitat që i zënë në natyrë apo në shoqëri (në mjedisin që e rrethon) dhe tregon ndërvarësinë midis tyre.								
5.	Veçon shenjat e rrezikut të komunikacionit apo të rreziqeve të tjera nga shenjat e tjera informuese të dhëna si detyrë dhe tregon domethënien e njërës prej tyre në njërën nga format shprehëse, duke elaboruar me shembuj që tregojnë se si duhet të silllet në rast rreziku.								
6.	Gjen dhe ndan në grup veçoritë e përbashkëta dhe veçoritë dalluese ndërmjet gjallesave, ndërmjet ngjarjeve apo ndërmjet dukurive të njohura për të, shkruan për këto të paktën në një gjysmë faqeje të fletores (rreth 250 fjalë) apo i paraqet në njërën nga format shprehëse.								
7.	Ndërton tekste, objekte apo animacione sipas imagjinatës në bazë të elementeve apo materialeve të dhëna.								
8.	Arsyeton para grupit mënyrën e zgjidhjes së një problemi nga gjuha, matematika, shkencat e natyrës, shoqëria, shëndeti apo nga fusha të tjera në kohëzgjatje prej 3 -5 minuta.								
III	Kompetenca e të nxënës - Nxënës i suksesshëm								
1.	Përzgjedh materialet/mjetet, si letër, plastelinën, shkopinjë, ngjyrat, numëratoren, etj., për kryerjen e një detyre të caktuar dhe arsyeton zgjedhjen që ka bërë.								
2.	Ndjek udhëzimet e dhëna në libër apo në material tjetër për të realizuar një veprim/aktivitet/detyrë që kërkohet prej tij/saj.								
3.	Parashtron pyetje dhe u përgjigjet pyetjeve për temën/problem-in/detyrën e dhënë në njërën nga format e të shprehurit.								
4.	Zgjidh në mënyrë të pavarur problemin, detyrën e dhënë dhe prezanton para të tjerëve mënyrat e mundshme të zgjidhjes.								
5.	Mbikëqyr në mënyrë të pavarur përparimin e vet në një detyrë, aktivitet duke përdorur teknika të ndryshme për gjetjen e gabimeve (si shenjim të gabimeve - vështirësive) dhe i korrigjon ato derisa kërkon zgjidhjen e problemit të dhënë.								
6.	Grumbullon dhe klasifikon materialet e performancës së vet për përgatitjen apo pasurimin e dosjes personale								
7.	Identifikon njohuritë e veta që i ka e të cilat e ndihmojnë për të kryer një detyrë apo aktivitetet të caktuar dhe kërkon këshilla, informata gjatë hasjes së vështirësive.								
IV	Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis - Kontribuues produktiv								
1.	Përgatit një plan të thjeshtë ditor, me shkrim, me vizatim, me shenja apo me simbole, me dy- tri aktivitete ditore të veta, duke pasur parasysh kohën, vendin, materialet dhe mjetet e nevojshme për bërjen/kryerjen e tyre.								
2.	Kontrollon mjetet/materialet dhe kohën që ka në dispozicion gjatë kryerjes së një detyre/aktiviteti (në klasë/shkollë apo jashtë saj).								

3.	Diskuton me moshatarët për mënyrën e sjelljes së nxënësve në klasë apo për një grup të caktuar njerëzish në raport me të tjerët apo me mjedisin që e rrethon gjatë realizimit të një aktiviteti të caktuar.								
4.	Gjen të përbashkëta dhe ndryshimet ndërmjet ndonjë aktiviteti që bëhet në shkollë me atë në shtëpi, i përshkruan në mënyrë individuale përmes njëres nga format e të shprehurit dhe më pas i diskuton në grup.								
5.	Identifikon burimet e nevojshme (materiale, mjetet ...etj) dhe i përdor në mënyrë të drejtë për kryerjen e një detyre/aktiviteti në klasë, në shkollë, në mjedisin shtëpiak apo në lagje/komunitet.								
6.	Diskuton në grup për hapësirat e pastra, të sigurta (të shëndetshme) dhe anasjelltas në mjedisin që e rrethon dhe tregon të paktën një mënyrë të veprimit për mbikëqyrje apo për përmirësim të gjendjes.								
V	Kompetenca personale – Individ i shëndoshë								
1.	Prezanton para të tjerëve rregullat themelore të higjienës personale (p.sh., fizike, të veshmbathjes, të gjësëndeve personale) dhe të higjienës së mjedisit të vet në të cilin jeton dhe vepron.								
2.	Merr pjesë në aktivitete fizike (si, rreshtime grupime, ecje, orientim në hapësirë etj.) dhe në lojëra sportive, bën përpjekje për arritjen e standardeve të përcaktuara, luan fer si dhe menaxhon emocionet e veta si në rastet e fitores apo të humbjes (pranon humbjen apo feston fitoren me dinjitet).								
3.	Bën një listë (me njërin nga format shprehëse, si, shkrim vizatim etj.) me ushqimet të cilat i konsumon dhe i rendit ato sipas rëndësisë që kanë për shëndetin dhe mirëqenien e vet dhe ndërmerr masa preventive për t'u mbrojtur nga sëmundjet që shkaktohen nga përdorimi i tepruar dhe i papastër i tyre.								
4.	Tregon mënyrën e shfrytëzimit dhe të menaxhimit të kohës së lirë në të mirë të shëndetit dhe mirëqenies së vet, ndan përvojat me të tjerët.								
5.	Bashkëpunon me të tjerët pavarësisht prejardhjes, aftësive dhe nevojave të veçanta për arritjen e një qëllimi të përbashkët në aktivitet në klasë/shkollë apo jashtë saj.								
6.	Tregon mënyrat e zgjidhjes së një konflikti me të cilin është ballafaquar apo të ndonjë konflikti në rrethin e tij, ndan mendimet dhe ndjenjat e veta me anëtarët e grupit.								
7.	Përkujdeset për mjedis të shëndoshë në rrethanat në të cilat realizon një aktivitet të caktuar duke i krijuar vetes kushte të përshtatshme të punës (ajrosje, shfrytëzim të dritës, shfrytëzim maksimal të hapësirës, mbajtje të pastërtisë, mbajtje të rregullt të sendeve që e rrethojnë etj.)								

VI	Kompetenca qytetare – Qytetar i përgjegjshëm									
1.	Prezanton rolet dhe detyrat e anëtarëve të familjes së vet apo të ndonjë grupi në të cilin është pjesëmarrës (grup loje, aktiviteti), me theks në detyrat e veta dhe i diskuton me bashkëmoshatarë.									
2.	Diskuton në grup dhe në bashkëpunim me anëtarët e grupit vendos rregullat e brendshme në grup, në klasë, si rregullat e realizimit të aktivitetit, mirësjelljes, pastërtisë etj.									
3.	Arsyeton nevojën e zbatimit të rregullave në lojë, në klasë/ shkollë, në rrugë apo në familje dhe paraqet pasojat e moszbatimit të ndonjë rregulle në shembullin e caktuar.									
4.	Identifikon vlera shoqërore që kultivohen në klasë, në shkollë apo në familje (si, p.sh., besimin e ndërsjellë, tolerancën, solidaritetin, respektin, mirësjelljen etj.).									
5.	Veçon ndonjë organizim në familje, në klasë apo në lagje dhe i përshkruan përmes formave të ndryshme të shprehjes së kontributit individual të anëtarëve për realizimin e përbashkët të tij.									
6.	Shpreh mendimin duke kërkuar paraprakisht leje nga grupi, respekton mendimin e secilit anëtar të grupit duke i dëgjuar në mënyrë aktive, vendos duke bashkëpunuar me të gjithë anëtarët për mënyrat që çojnë drejt përfundimit të një aktiviteti të caktuar.									
7.	Identifikon personat dhe shërbimet e nevojshme nga të cilët kërkohet ndihma në situata të rrezikut për shëndetin e vet, fizik apo mendor, të shkaktuara nga natyra apo nga njeriu (një ngjarje e dhënë nga mësuesi apo e marrë nga jeta e përditshme), më pas për këtë diskuton në grup.									

Mësimdhënësi, me rastin e zbatimit të rezultateve për shkallë kurrikulare, secilin rezultat duhet ta zërthejë në pesë nivele të arritjes në mënyrë që të vërejë saktësisht arritjen e rezultatit e caktuar të secilit nxënës. Më pas, varësisht nga niveli i arritjes të secilit rezultat, planifikon aktivitete plotësuese për nxënësin që ka ngecje në arritjen e rezultatit të caktuar dhe planifikon aktivitete shtesë për nxënësin që i ka arritur të gjitha nivelet e arritshmërisë për rezultatin e caktuar, shembull- shih zërthimin e një rezultati në tabelën e mëposhtme.

Niv.	Rezultatet e të nxënimit për shkallën I dhe kompetencat kryesore	Niveli i ARRITJES së nxënësit				Llojet e përkrahjes për nxënësit				
		1	2	3	4	5	Përkrahje përmësuese	Mënyrat	Përkrahje për të talentuarit	Mënyrat
1	Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit Komunikues efektiv									
1.	Lexon me zë një tekst të palëxuar me parë, së paku prej gjysmë faqeje, që ka të bëjë me një temë që i përshtatet moshës së vet.	Nxënësi e fillon detyrën pa i bërë një shikim të shpejtë tekstit; ai/ajo ka vështirësi në artikullimin e shkronjave, dhe në leximin e fjalëve në tërësi, në lidhjen e fjalëve në fjall etj.	Nxënësi e fillon detyrën pa i bërë një shikim të shpejtë tekstit; ai/ajo ka vështirësi në artikullimin e shkronjave, t'i lexojë mirë disa fjalë, ka megjithatë vështirësi në lexim të rrjedhshëm të fjalive në tërësi etj.	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekstit; ai/ajo i artikulon mirë shkronjat, fjalët lidhen në fjali; megjithatë ai nuk i shqipton rrjedhshëm në mënyrë të mjaftueshme	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekstit; ai/ajo i artikulon shumë mirë shkronjat, fjalët lidhen në fjalitë përkatëse; lexon pa ndërprerje; megjithatë ka ca problem me të folurit e rrjedhshëm	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekstit; ai/ajo i artikulon shumë mirë shkronjat, fjalët lidhen plotësisht në fjalitë përkatëse; toni, shpejtësia, theksi janë në vendin e vet; flet shumë rrjedhshëm	Mësuesi vendos se si të përkrahë nxënësin, në cilin aktivitet apo çfarë aktiviteti plotësues të zhvilloje..	Çfarë metoda të aplikojë duke pasur parasysh stilin e të nxënësit	Mësuesi vendos se si të përkrahë nxënësin, në cilin aktivitet apo çfarë aktiviteti shtesë të zhvillojë	Çfarëmetodash të aplikojë duke pasur parasysh stilin e të nxënësit

E njëjta procedurë duhet të ndiqet në zërthimin e të gjitha rezultateve të nxënies për shkallë.

Shkalla 2 – Përforcimi dhe zhvillimi (klasat III, IV dhe V e arsimit fillor)

Në këtë shkallë nxënësi/ja përkrahët në konsolidimin e përvetësimit themelor të leximit, shkrimit, komunikimit dhe teknikave të nxënies si bazë për zhvillim të mëtejshëm, ai/ajo u ekspozohet sfidave, si:

- Përdorimit të saktë të gjuhës amtare në komunikim verbal dhe me shkrim;
- Njohjes dhe komunikimit në nivel elementar në gjuhën angleze - me gojë dhe me shkrim;
- Përdorimit të saktë të simboleve dhe veprimeve aritmetike;
- Ekspozimit ndaj njohurive dhe koncepteve të reja në shkencat e natyrës, shkencat shoqërore dhe TIK;
- Nxitjes për të shprehurit kulturor përmes shenjave, simboleve dhe formave të shprehjes artistike;
- Zhvillimit të mendimit të strukturuar dhe të orientuar nga zgjidhja e problemeve;
- Të kuptuarit dhe përgjegjësia për veten, për të tjerët dhe për mjedisin;
- Pasurimin e informatës përmes burimeve të ndryshme;
- Planifikimit dhe realizimit të detyrave mësimore;
- Lidhjes së njohurive teorike me problemet praktike;

- Zhvillimit të qëndrimeve pozitive karshi vetes dhe të tjerëve;
- Qasjes kritike dhe krijuese në zgjidhjen e problemeve.

Rezultatet e të nxënësve për shkallën e dytë (2)

Për mënyrën e realizimit të këtyre rezultateve shih kapitullin VI.

Nr.	Rezultatet e të nxënësve për shkallën 2 dhe kompetencat kryesore	Niveli i ARRITJES së nxënësit					Llojet e përkrahjes për nxënësit			
		1	2	3	4	5	Përkrahje përmirësuese	Mënyrat	Përkrahje për të talentuarit	Mënyrat
1.	Lexon me zë drejt një tekst letrar apo joletrar, të palexuar me parë.									
2.	Shkruan një tekst deri në një faqe (500 fjalë) e më shumë për një temë të caktuar.									
3.	Dëgjon në mënyrë aktive prezantimin e tjetrit dhe merr pjesë në diskutim duke u paraqitur me të paktën dy ndërhyrje; pyetje, komente apo sqarime për temën e dhënë.									
4.	Shpreh qëndrimin për ngjarjen apo për performancën dhe emocionet e veta që i ka përjetuar gjatë shikimit të një filmi, të një dokumentari të përshtatshëm për moshën e vet, gjatë leximit të një libri, një interpretimi muzikor, një ekspozite, një recitimi apo dramatizimi, në njërin nga format shprehëse, si: me të folur, me shkrim, me vizatim, me mimikë, me lëvizje etj.									
5.	Merr pjesë në organizimin e një shfaqjeje artistike në harmoni me moshën e vet duke përdorur forma të ndryshme të të shprehurit.									
6.	Identifikon personazhet kryesore të një tregimi, drame, filmi, kënge apo ndonjë ngjarjeje nga jeta, bën dallimin e tyre duke bërë një listë me vetitë që i pëlqejnë dhe që nuk i pëlqejnë tek ata, diskuton rreth tyre, performon rolin e njërit prej personazheve në bashkëveprim me moshatarë.									
7.	Shpreh, në formë verbale dhe të shkruar, fjali të thjeshta në gjuhë të huaj dhe përkthen në gjuhë amtare fjali të tjera të thjeshta që i dëgjon nga mjettet auditive, audiovizuale apo nga mësimdhënësi në gjuhë të huaj të dhëna si detyrë.									
8.	Prezanton një temë të caktuar para të tjerëve në kohëzgjatje deri në 10 minuta duke përdorur TIK-un apo teknologji tjetër, u përgjigjet pyetjeve të bëra nga të tjerët si dhe bën pyetje gjatë dhe pas prezantimit, për të vazhduar më tej me kërkimin e informatave të tjera									

II	Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ																			
1.	Identifikon veçoritë e përbashkëta dhe dalluese ndërmjet objekteve, qenieve të gjalla, dukurive apo ngjarjeve, të dhëna në detyrë; i paraqet ato para të tjerëve përmes njërës nga format shprehëse.																			
2.	Identifikon çështjet e njëjta, dalluese ose kryesore të një teme apo ngjarjeje të njëjtë, por të nxjerra nga dy a më shumë burime të ndryshme të informacionit (tekst mësimor, gazetë, internet, burime njerëzore apo burime të tjera).																			
3.	Paraqet për diskutim argumentet për pajtueshmërinë ose kundërshtimin për një mendim e qëndrim të shprehur apo sjellje të manifestuar nga një apo më shumë persona (në klasë/shkollë apo jashtë saj).																			
4.	Zgjidh problemin dhe detyrën e dhënë nga gjuha, aritmetika, gjeometria, shkencat e natyrës, shoqëria ose fusha të tjera dhe jep një shembull e më shumë nga jeta e përditshme kur një qasje e tillë mund të përdoret në situata të ngjajshme.																			
5.	Ndërton tekste, objekte, animacione apo gjëra të tjetra në bazë të imagjinatës duke përdorur me kujdes udhëzimet dhe elementet apo materialet e dhëna.																			
6.	Përshkruan dukurinë e caktuar (natyrore, shoqërore - historike) në njërën nga format shprehëse, duke veçuar ndryshimet që ndodhin apo kanë ndodhur në mjedisin që e rrethon e që janë rrjedhojë e kësaj dukurie.																			
7.	Paraqet dhe arsyeton me argumente mënyrën e zgjidhjes së një problemi/detyrë të caktuar të fushave të ndryshme (matematikore, gjuhësore, të shkencave të natyrës, shoqërore, të arteve, shëndetësore... etj.) në kohëzgjatje prej 6-10 minutash.																			
8.	Dallon lëndët, trupat, objektet, dukuritë natyrore apo shoqërore të dhëna në detyrë sipas karakteristikave (përbërjes, vetive, shndërrimeve apo pozitive në kohë e hapësirë dhe bashkëveprimet) të tyre.																			
III	Kompetenca e të nxënës - Nxënës i suksesshëm																			
1.	Parashtron pyetje që nxisin debat për temën/problemin e dhënë dhe u jep përgjigje pyetjeve të bëra nga të tjerët përmes njërës nga format e shprehjes.																			
2.	Shfrytëzon burime të ndryshme të informacionit me rastin e përgatitjes së një teme të caktuar.																			
3.	Identifikon dhe krahason informatat e njohura me ato të panjohura për një temë, çështje apo ngjarje të caktuar duke përdorur teknika të ndryshme (p.sh., duke i shënjuar me shenja të ndryshme).																			
4.	Ndjek udhëzimet e dhëna në libër apo në burime të tjera për të realizuar një veprim, aktivitet apo detyrë konkrete që kërkohet prej tij/saj.																			

5.	Krahason përparimin e vet me përvojën para-prake gjatë kryerjes së një detyre apo një aktiviteti të caktuar.																			
6.	Përdor dosjen personale si mjet për identifikimin e përparësive dhe mangësive të veta në fusha të caktuara dhe bën një plan për mënyrën e korrigjimeve të nevojshme.																			
7.	Identifikon cilësitë e veta që i posedon dhe cilësitë e nevojshme që duhet t'i zhvillojë për të nxënë një detyrë apo aktivitetet të caktuar dhe për të bashkëpunuar me të tjerët.																			
8.	Menaxhon sjelljet e veta, materialet/mjetet dhe kohën që ka në dispozicion gjatë kryerjes së një detyre/aktiviteti individual apo të përbashkët në klasë/shkollë apo jashtë saj.																			
9.	Përdor dhe zbaton në mënyrë efektive informatën/njohurinë për zgjidhjen e një problemi/detyrë të caktuar përmes shfrytëzimit të TIK-ut apo teknologjisë tjetër, prezanton përvojën e vet para të tjerëve për 6-10 minuta.																			
IV.	Kompetenca për jetë, punë dhe mjedis - Kontribues produktiv																			
1.	Përgatit një autobiografi në të cilën prezanton veten me të dhënat personale dhe me prirjet për fusha të caktuara duke i gjetur të përbashkëtat me profesionet e dëshiruara.																			
2.	Përgatit një plan pune për një javë dhe specifikon aktivitetet më me prioritet duke arsyetuar përgjeshjen e tyre.																			
3.	Përgatit një projekt të vogël duke veçuar aktivitetet kryesore për një çështje që e preokupojnë atë, shkollën apo lagjen dhe përcakton elementet e tjera që e bëjnë më të zbatueshëm, si: kohën, vendin, materialet, mjetet e nevojshme për bërjen/kryerjen e tyre etj.																			
4.	Diskuton në grup për gjendjen e mjedisit që e rrethon, të incizuar më parë (si: vëzhgim, fotografim etj.) dhe bën një listë në bashkëpunim me anëtarët e grupit për aktivitetet e mundshme për mbikëqyrjen dhe përmirësimin e gjendjes.																			
5.	Debaton me moshatarë për mënyrën e sjelljes së nxënësve në klasë-laborator, në shkollë dhe në mjedis të tjera apo për një grup të caktuar njerëzish për një situatë të caktuar duke mbrojtur idetë e veta me shembuj konkretë.																			
6.	Identifikon ushqimet më të shpeshta, materialet e tjera shpenzuese të familjes apo harxhimet vetjake dhe llogarit shpenzimet për një javë, të dhënat e gjetura i paraqet në formë tabelore/grafike apo në një formë tjetër.																			
7.	Lexon etiketën, udhëzuesin e produkteve të ndryshme (rrobave, ushqimit, barnave apo të teknikës) dhe jep sqarim për prejardhjen, përmbajtjen, përdorimin, mënyrën e mirëmbajtjes apo për rreziqet në rast mospërdorimi të drejtë-adekuat.																			
8.	Paraqet në formë tabelore, grafike, të vizatimit apo në një formë tjetër, aktivitetet e kujdesit që i bën ndonjë qenieje të gjallë, të cilat i mundësojnë zhvillimin, rritjen apo ruajtjen e shëndetit të tij/saj.																			

V.	Kompetenca personale - Individ i shëndoshë																						
1.	Prezanton para të tjerëve mënyrën e zbatimit të rregullave themelore të higjienës personale (fizike, të veshmbathjes, të gjësendeve personale) dhe të higjienës së mjedisit ku jeton dhe vepron përmes formave të ndryshme të shprehjes.																						
2.	Merr pjesë në aktivitete fizike-lojëra lëvizore dhe në lojëra sportive, bën përpjekje për arritjen e standardeve të përcaktuara, luan fer, menaxhon emocionet e veta dhe prezanton para të tjerëve gjendjen fizike dhe shpirtërore pas realizimit të një aktiviteti fizik apo loje sportive.																						
3.	Përgatit një listë (me njërën nga format e shprehjes, shkrim, vizatim etj.) me ushqime të cilat i konsumon familja duke i renditur ato sipas kalorisë dhe më pas i klasifikon në ushqime të shëndetshme dhe më pak të shëndetshme																						
4.	Lexon të dhënat në paketim të ushqimit dhe diskuton në grup për këto të dhëna (vlerat ushqyese, afatet e prodhimit etj.).																						
5.	Identifikon përparësitë dhe mangësitë e personalitetit të vet dhe jep mendime për mënyrën e përmirësimit, në forma të ndryshme shprehëse.																						
6.	Propozon alternativa për zgjidhjen konstruktive të një konflikti ndërpersonal duke i analizuar praktikisht me kujdes rrethanat që kanë shkaktuar konfliktin, ndan përvojat, mendimet dhe ndjenjat e veta me anëtarët e grupit.																						
7.	Dallon dhe përshkruan rolet e personave dhe shërbimeve të nevojshme për kërkimin e ndihmës në situata të caktuara të rrezikut të shëndetit të vet, fizik dhe mendor.																						
8.	Bashkëpunon në mënyrë aktive me të gjithë moshatarët (pavarësisht prejardhjes së tyre, aftësive dhe nevojave të veçanta) për arritjen e një qëllimi të përbashkët (projekti/aktiviteti në bazë klase/shkolle apo jashtë saj).																						
9.	Përkujdeset për mjedis të shëndoshë në rrethanat në të cilat realizon një aktivitet të caktuar duke i krijuar vetes dhe pjesëmarrësve të tjerë kushte të përshtatshme të punës (ajrosje, shfrytëzim të dritës, shfrytëzim maksimal të hapësirës, mbajtje të pastërtisë, mbajtje e rregullt e sendeve që e rrethojnë etj.).																						

VI.	Kompetenca qytetare - Qytetar i përgjegjshëm							
1.	Paraqet në forma të ndryshme të drejtat dhe përgjegjësitë e pjesëtarëve të familjes së vet dhe i diskuton ato me të tjerët, më pas i krahason me të drejtat dhe përgjegjësitë e nxënësve, mësuesve dhe stafit menaxhues në shkollë apo me pjesëtarët e ndonjë institucioni.							
2.	Shpreh, dëgjon dhe respekton mendimin e secilit anëtar dhe bashkërisht vendos për mënyrat e përfundimit të një aktiviteti të përbashkët.							
3.	Manifeston veprime që shprehin mirësjellje në situata të ndryshme dhe me shembull konkret tregon përdorimin e tyre në klasë/shkollë, në familje e në komunitet.							
4.	Propozon dhe ndan mendimin me shokët/shoqet e klasës për procedurën e zgjedhjes së anëtarëve të grupeve të aktiviteteve të ndryshme me karakter mësimor, të këshillave në klasë apo në shkollë, përbërjen dhe rolin e tyre.							
5.	Merr pjesë në hartimin e rregullave të lojës, në klasë, në shkollë (p.sh., si propozues rregullash, menaxhues i propozimeve nga të tjerët etj.) dhe argumenton rëndësinë respektimit të ndonjë rregull të propozuar në forma të ndryshme të shprehjes duke parashikuar pasojat e moszbatimit të saj.							
6.	Identifikon dy e më shumë organizime shoqërore dhe përshkruan (në formë të shkruar apo në ndonjë formë tjetër) mënyrat/mundësitë se si njerëzit e ndryshëm me përvoja të ndryshme mund të organizojnë diçka të përbashkët.							
7.	Prezanton në mënyrë kronologjike ndryshimet e familjes dhe të rrethit në aspekte të ndryshme (si, objektet e banimit, festat, veshjet, ushqimet-mënyra e të ushqyerit, menaxhimi i ekonomisë familjare, të drejtat, përgjegjësitë dhe vendim-marrja në familje etj.) ose disa nga personalitetet dhe ngjarjet kryesore të popullit të vet duke e dal-luar të tashmen nga e kaluara.							
8.	Paraqet me shembuj konkretë sjelljet që duhet manifestuar në rast rreziku nga fatkeqësitë natyrore apo të krijuara nga njeriu, si: zjarri, vërshimi, tërmeti, komunikimi me njerëz të panjohur etj.							

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930

1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

III.

Fushat e Kurrikulës për klasën parafilllore dhe të arsimit fillor

Gjuhët dhe komunikimi

Artet

Matematika

Shkencat e natyrës

Shoqëria dhe mjedisi

Shëndeti dhe mirëqenia

Jeta dhe puna

Fushat e Kurrikulës

Fushat e Kurrikulës përbëjnë bazën për organizimin e procesit edukativo-arsimor në shkollë në nivele dhe shkallë përkatëse të Kurrikulës. Kurrikula e Kosovës është e organizuar në shtatë fusha të Kurrikulës të cilat aplikohen prej nivelit parashkollor e deri tek ai i mesëm i lartë, duke përfshirë si arsimin e përgjithshëm, ashtu edhe atë profesional. Fushat e Kurrikulës përbëhen prej një ose më shumë lëndësh. Fushat e Kurrikulës janë:

1. Gjuhët dhe komunikimi
2. Artet
3. Matematika
4. Shkencat e natyrës
5. Shoqëria dhe mjedisi
6. Shëndeti dhe mirëqenia
7. Jeta dhe puna

Rezultatet e të nxënit sipas fushave të Kurrikulës (RNF)

Rezultatet e të nxënit sipas fushave të Kurrikulës (RNF) mundësojnë integrimin dhe qasjen e tërësishme në mësimdhënien e lëndëve të veçanta brenda një fushe të Kurrikulës. Rezultatet e të nxënit sipas fushave sigurojnë:

- Lidhshmërinë ndërmjet lëndëve dhe aktiviteteve mësimore, që realizohen në kuadër të një fushe të Kurrikulës me qëllim të integrimin të njohurive përkatëse, shkathësive dhe qëndrimeve të ofruara përmes lëndëve dhe në përgjithësi, inkurajimin e mësimin të integruar;
- Promovojnë qasjen e bazuar në kompetenca, duke mundësuar zhvillim të një sistemi të përbashkët të përvojave mësimore të ndërlydhura, sigurojnë një platformë për zhvillimin e planeve dhe të programeve lëndore;
- Mundësojnë zbatimin e praktikave të reja të mësimdhënies në nivel shkolle, duke inkurajuar zhvillimin e planeve dhe të programeve në bazë shkolle.

Për secilën fushë kurrikulare përcaktohen rezultatet e të nxënit, të cilat do të mundësojnë arritjen e kompetencave kryesore. Fushat e Kurrikulës përfshijnë një ose disa lëndë apo module mësimore. Lëndët dhe modulet mbështeten në qëllimet dhe rezultatet mësimore të përcaktuara për fushën përkatëse kurrikulare. Disa lëndë të një fushe kurrikulare mund të paraqiten si të integruara në shkallë të ndryshme të Kurrikulës.

Struktura e fushave kurrikulare

Secila fushë kurrikulare ka këtë strukturë të organizimit të materialit

Hyrje
Arsyeshmëria dhe përshkrimi
Konceptet dhe përshkrimi
Qasja e bazuar në kompetenca
Rezultatet e të nxënit të fushës
Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës - përshkrimi
Materialet dhe burimet mësimore
Udhëzime metodologjike
Udhëzime për vlerësim

Fusha kurrikulare - Gjuhët dhe Komunikimi

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrje

Bazuar në Kornizën e Kurrikulës, fusha Gjuhët dhe komunikimi ngërthen në vete këto lëndë: gjuhë amtare, gjuhë e parë e huaj (gjuhë angleze), gjuhë e mjedisit, si dhe gjuhë të tjera të huaja.

Kjo fushë u mundëson nxënësve që të zhvillojnë dhe të kultivojnë përdorimin e gjuhës si mjet komunikimi në shkollë, në jetën e përditshme, në jetën profesionale dhe në jetën publike. Nëpërmjet kësaj fushë kurrikulare, në secilën lëndë duhen arritur të gjitha kompetencat e përcaktuara me Kornizën e Kurrikulës.

Qëllimi kryesor i Kurrikulës Bërthamë për fushën Gjuhët dhe Komunikimi është që nxënësve t'u mundësojë të zhvillojnë aftësitë themelore në lëndët e përfshira në këtë fushë. Kjo mundëson që nxënësit, në çdo shkallë a nivel, të aplikojnë shkathtësitë e komunikimit, duke u mbështetur në zhvillimin e shkathtësive gjuhësore: të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit dhe të shkruarit.

Prandaj, fusha Gjuhët dhe komunikimi mundëson komunikimin e realizuar përmes: të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit e të shkruarit, të cilat janë të ndërvarura njëra me tjetrën dhe zhvillohen gjithashtu në ndërvarësi nga njëra-tjetra.

2. Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Fusha Gjuhët dhe komunikimi të gjithë nxënësve u mundëson mësimin e lëndëve brenda fushës përkatëse. Kurrikula përcakton kompetencat dhe rrugën se si duhet të arrihen këto kompetenca, të shprehura përmes rezultateve themelore të fushës sipas shkallëve kryesore të Kurrikulës.

Fusha Gjuhët dhe komunikimi në shkallën e parë (klasa parafillore si dhe klasa: I, II) dhe në shkallën dytë (klasa: III, IV, V) përbëhet nga dy lëndë: gjuha amtare dhe gjuha e parë e huaj (gjuha angleze).

Gjuha amtare mësohet nëpër të gjitha shkallët e Kurrikulës, që nga klasa parafillore deri te klasa e dymbëdhjetë.

Gjuha angleze fillon nga shkalla e parë dhe mësohet deri në klasën e fundit të shkollës së mesme të lartë. Në shkallën e parë kjo lëndë mësohet kryesisht nëpërmjet lojës, vizatimeve dhe këngëve, me përqendrim në të folur, dhe vazhdon me leximin dhe shkrimin në shkallët e tjera.

Gjuha shqipe për nxënësit e komunitetit joshqiptar mësohet nga shkalla e dytë (klasa e tretë) e Kurrikulës.

Kurrikula Bërthamë është strukturuar sipas parimeve të përcaktuara në Kornizën e Kurrikulës (shkallët dhe nivelet kryesore). Aty paraqitet ajo çfarë nxënësit duhet të mësojnë nga lëndët e përfshira në fushën: Gjuhët dhe komunikimi për shkallët kryesore 1-6.

3. Konceptet

Duke u bazuar në konceptet e lëndës gjuhë dhe letërsi, janë hartuar RNF për fushën Gjuhët dhe komunikimi. Konceptet e fushës janë:

- tekstet letrare dhe joletrare;
- gjuha figurative dhe jofigurative;
- pjesët skenike, teatri, dramatizimi etj.;
- kritika, teoria, historia;
- sistemi i gjuhës (gramatikë, leksik, fonetikë, sintaksë, drejtshkrim).

4. Qasja e bazuar në kompetenca

Fusha Gjuhët dhe komunikimi, në lëndët e saj, duhet t'i arrijë gjashtë kompetencat, të cilat janë: komunikues efektiv, mendimtar kreativ, nxënës i suksesshëm, kontribuues produktiv, individ i shëndoshë, qytetar i përgjegjshëm. Këto janë të përcaktuara në Kornizë Kurrikulë dhe duhet të arrihen nëpërmjet rezultateve themelore të të nxënës, nëpër shkallët kryesore të Kurrikulës, gjatë tërë procesit mësimor si dhe gjatë përzgjedhjes dhe organizimit të përvojave mësimore.

Kompetencat integrohen në mënyrë të balancuar, ku përfshihen njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat. **Përmes kompetencave të parapara në Kornizën e Kurrikulës për fushën Gjuhët dhe komunikimi, nxënësit duhet:**

- të komunikojnë dhe të shprehin nëpërmjet gjuhëve, simboleve, shenjave dhe kodeve; të flasin, të dëgjojnë, të lexojnë e të shkruajnë dhe të shprehin në gjuhën amtare dhe (së paku) në një gjuhë tjetër të huaj;
- të angazhohen dhe të kontribuojnë në dialog të respektueshëm dhe produktiv;
- të japin dhe të pranojnë informata kthyesë në mënyrë konstruktive dhe kreative;
- të respektojnë rregullat e përgjithshme të komunikimit, ndërveprimit dhe njëkohësisht të jenë kreativë;
- të manifestojnë njohuri kulturore, gjuhësore, letrare e jetësore në jetën individuale dhe publike;
- të përdorin TIK-un dhe mediet në mënyrë efektive dhe të përgjegjshme si mjete të rëndësishme të informimit, të mësimi, të komunikimit dhe të ndërveprimit.

5. Rezultatet e të nxënës të fushës (RNF)

Rezultatet e të nxënës janë hartuar mbi bazë të koncepteve themelore të fushës. RNF Gjuhët dhe komunikimi përmbajnë në vete kërkesat që nxënësi duhet t'i arrijë pas përfundimit të çdo shkalle.

Organizimi i RNF-së përmban njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat të cilat zhvillohen dhe thellohen gradualisht nëpër shkallë, duke pasur parasysh zhvillimin fizik dhe psikomotorik të nxënësve. Këto rezultate mundësojnë arritjen e gjashtë kompetencave të përcaktuara në Kornizën e Kurrikulës. RNF ofrojnë zhvillimin dhe arritjen e vlerave për fushën Gjuhët dhe komunikimi: demonstrimin e shkathtësive të komunikimit (të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit, të shkruarit), demonstrimin e shkathtësive të komunikimit ndërpersonal, vlerësimin e zgjidhjeve për një problem, zbatimin e ideve abstrakte për situata konkrete, shfrytëzimin e teknologjisë së përshtatshme, aplikimin e parimeve etike për vendimmarrje, punën si një anëtar i ekipit për të arritur qëllimet e përbashkëta, diskutimin, krahasimin e karakteristikave të një kulture dhe të kulturave të ndryshme.

REZULTATET E TË NXËNIT TË FUSHËS PËR SHKALLËN 1 DHE 2

Shkalla 1 Klasa 0.I.II (mosha 5-8)	Shkalla 2 Klasa III,IV,V (mosha 8-11)
SHKATHTËSITË E KOMUNIKIMIT	
Të dëgjuarit dhe të folurit <ul style="list-style-type: none"> Shkëmben ide gjatë diskutimit, bën pyetje dhe përgjigjet duke përdorur fjalë dhe fjali të thjeshta Flet disa fjalë apo fjali, bën pyetje dhe përgjigjet duke përdorur fraza apo fjali të thjeshta, të përsëritura 	Të dëgjuarit dhe të folurit <ul style="list-style-type: none"> Përdor format më komplekse të gjuhës për të komunikuar me të tjerët për përmbajtjen dhe qëllimin e teksteve. Identifikon pikat kryesore të bisedave të thjeshta dhe tregimeve që janë lexuar me zë duke përdorur fraza apo fjali të thjeshta. Dëshmon prirjet e veta në lojërat skenike.
Të lexuarit <ul style="list-style-type: none"> Përdor strategji për të lexuar me kënaqësi tekste të thjeshta, mëson fjalë të reja, dallon fjalën, fjalinë, si dhe elementet e përdorimit të gjuhës. Lexon me zë tregim të shkurtër dhe përdor pjesë plotësuese të tekstit (p.sh., foto, vizatim etj.). Zhvillon mekanizmat e kalimit nga leximi i thjeshtë (mekanik) në lexim-kuptim. Përflet apo parafrazon tekstet që ka lexuar. 	Të lexuarit <ul style="list-style-type: none"> Përdor strategji për të kuptuar materialet e lexuara, letrare apo joletrare: poezi, prozë, letër, biografi, lutje, raport, reklamë etj.) duke identifikuar nivele të lexim-kuptimit dhe duke bërë dallimin e gjuhës figurative nga ajo jofigurative. Mësohet të bëjë pyetje që lidhen me tekste të caktuara dhe të japë përgjigje përkatëse, nga niveli i folësit deri te niveli interpretues e kreativ. Identifikon pjesën themelore të ngjarjeve të tregimeve të lexuara me zë, duke përdorur fjalë të rëndësishme ose objekte vizuale (fotografi, vizatime etj.) si dhe Identifikon kategoritë gramatikore.
Të shkruarit <ul style="list-style-type: none"> Përshkruan tekste sipas modeleve dhe shkruan për të komunikuar idetë e veta me të tjerët nëpërmjet fjalëve, fjalive etj. 	Të shkruarit <ul style="list-style-type: none"> Praktikon formën e caktuar të shkrimit letrar apo joletrar (p.sh., ngjarje, tregim, letra, urim, etj.) dhe zhvillon aftësinë e rishikimit të përdorimit të gjuhës (gramatikën dhe drejtshkrimin) për hartimet e veta dhe të të tjerëve. Përdor fjalë të thjeshta ose fraza për të shkruar një tekst të thjeshtë, duke zhvilluar elementet themelore të esesë.
II. KUPTIMI DH ANALIZA E TEKSTEVE	
<ul style="list-style-type: none"> Identifikon elementet kryesore të një teksti të shkurtër: ngjarjen, personazhet etj., dallon gjuhën figurative (metaforike) nga ajo jofigurative. Jep përshtypje në lidhje me një tekst të shkurtër letrar a joletrar. Identifikon të dhënat kryesore dhe konceptet nga tregimet e thjeshta. 	<ul style="list-style-type: none"> Interpreton vepra letrare, duke nisur nga komentimi i ngjarjes, ideve, personazheve, rrëfimit, figurave, si: hiperbola, litota, metafora, dhe nxjerr një përfundim për tekstin letrar apo joletrar (për poezinë, tregimin, pjesën dramatike, raportin, reklamën, biografinë etj.). Zhvillon strategjinë e lexim-kuptimit. Interpretën idenë kryesore të një teksti duke e dalluar nga detajet. Identifikon dhe përdor kategoritë gramatikore. Pyet dhe u përgjigjet pyetjeve për tekste të caktuara (pjesën më të rëndësishme e tekstit, qëllimin e tekstit).

III. ZHVILLIMI I KREATIVITETIT

• Përvetëson teknika që janë specifike për krijime përkatëse dhe i përdor në aktivitete të caktuara.	• Harton lloje të ndryshme të teksteve letrare dhe joletrare, në tema të caktuara. Tregon dhe shkruan çfarë do të mund të bënte në situatën e tjetrit, një hero real apo imagjinar. • Shkruan, sipas dëshirës apo me detyrë, tekste që promovojnë vlera të individit e të shoqërisë, lojës, ambientit, familjes, shkollës etj.). Dëshmon talentin e tij në lojëra skenike.

IV. IDENTITETI DHE KULTURA

• Përdor përvojat personale që lidhen me shqetësimet, me interesat dhe me vetëbesimin e tij nëpërmjet bisedave dhe diskutimeve.	• Paraqet qëndrimin e tij nëpërmjet gjuhës dhe formave të thjeshta të komunikimit për çështje shoqërore që lidhen me interesat, me shqetësimet dhe me besimin e mjedisit ku jeton.

V. MEDIET

• Ndjek rregullat elementare dhe përgatit materiale për organizimin e shfaqjeve, ekspozitave në klasë dhe paraqitjeve para ekranit.	• Ndjek rregullat e paraqitjes në organizimin e shfaqjeve të caktuara dhe përzgjedh punimet për to.

VI. PËRDORIMI I TIK-UT

• Njeh disa lloje të teknologjisë (kompjuterin, printerin) dhe i përdor për aktivitete të caktuara, për të shkruar fjalë, fjali, numra, simbole, tinguj, vizatime etj.	• Përdor disa lloje të teknologjisë (kompjuterin, projektorin) në aktivitetet kreative për të paraqitur punën e bërë dhe për të krijuar ngjarje a shfaqje.

VII. VLERAT DHE QËNDRIMET

- Komunikon mirë
- Merr pjesë në diskutim
- Bashkëpunon
- Kërkon dhe jep ndihmë
- Respekton mendimin e të tjerëve
- Përqendrohet
- Zhvillon personalitetin dhe humanitetin
- Merr iniciativa dhe tregon interesim për qasje të ndryshme
- Motivohet për zhvillimin e shkathtësive
- Hvillon imagjinatën dhe kreativitetin për zgjidhjen e problemeve
- Përdor teknologjinë informative
- Dëshmon vullnet dhe gatishmëri për punë individuale dhe në grupe
- Respekton parimet e të tjerëve
- Tregon vetëbesimi për punë të pavarur
- Përdor imagjinatën dhe kreativitetin
- Është i pavarur në vendimmarrje dhe në veprime
- Bën pyetje dhe përgjigjet në mënyrë të përgjegjshme
- Kritikon duke u mbështetur mbi argumente
- Shfaq kureshtje për hulumtimin
- Kujdeset për veten, për të tjerët dhe për ambientin.

VIII. NJOHURITË

- Tekstet letrare dhe joletrare
- Gjuha figurative dhe jo figurative
- Pjesët skenike; teatri, dramatizimi etj.
- Kritika, teoria, historia
- Sistemi i gjuhës (gramatikë, leksik, fonetikë, sintaksë, drejtshkrim)

Të Dëgjuarit

- Të dëgjuarit e teksteve informative
- Të dëgjuarit e efektshëm (shqiptimi i tingujve, pasurimi i fjalorit)
- Të dëgjuarit dhe pasurimi i leksikut

Të folurit

- Të folurit në funksion të marrësit dhe dhënësit të informacionit
- Të folurit aktiv në grup
- Të folurit në funksion të pasurimit të leksikut
- Komunikimi verbal dhe joverbal

Të lexuarit

- Njohja e teksteve të ndryshme letrare dhe joletrare
- Lexim-kuptimi, leximi i teksteve prezantuese

Të shkruarit

- Kompetencat dhe njohuritë, të dëshmuara në shkrim
- Aftësitë dhe të kuptuarit
- Shprehitë dhe shkathtësitë

IX. SHKATHTËSITË

- Të komunikuarit
- Të dëgjuarit
- Të folurit
- Të shkruarit
- Të lexuarit
- Të kuptuarit
- Përdorimi i Teknologjisë Informative
- Zgjidhja e problemeve
- Aftësitë e të menduarit
- Përpunimin e informacionit
- Të menduarit krijues

6. Çështjet ndërkurrikulare

Në fushën: Gjuhët dhe komunikimi duhet të trajtohen edhe çështjet ndërlëndore, ndërkurrikulare, të cilat duhet të arrihen nëpërmjet të nxënit të lëndëve dhe temave të caktuara, si:

- të drejtat e njeriut,
- edukimi qytetar,
- edukimi ndërkulturor,
- edukimi medial,
- edukimi për paqe,
- edukimi për zhvillim të qëndrueshëm...

7. Ndarja e kohës – përshkrimi

Planifikimi i kohës bëhet në harmoni me rezultatet e të nxënësve, të parapara për shkallë dhe fushë. Koha shpërndahet dhe nxirret nga përqindja e paraqitur në tabelën e mëposhtme dhe pastaj ndahet për lëndë. Duhet pasur parasysh se pjesa më e madhe e kohës, kur të ndahet nga shkolla – mësimdhënësi, i dedikohet gjuhës amtare.

Shkolla fillore (SNKA 1)												
Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2					
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II		Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	
Gjuhët dhe komunikimi	6	33.33	7	8	15	36.59	8	8	8	24	33.33	

8. Udhëzime metodologjike

Për realizimin dhe arritjen e rezultateve në fushë dhe shkallë kryesore, çelës kyç është zbatimi i metodave, teknikave dhe formave për mësimdhënie dhe nxënie. Mësimdhënësi duhet të përdorë metodat e ndryshme të punës me qëllim të përmbushjes së kërkesave të fushës, edhe për shkak të specifikave që bart fusha. Disa prej metodave, që e lehtësojnë zhvillimin e suksesshëm janë metodat e mësimdhënies të cilat në qendër kanë nxënësin. Metodologjia e mësimdhënies dhe e nxënies, ku nxënësit motivohen për punë, krijojnë, shqyrtojnë, debatojnë, më lehtë mësojnë, bashkëpunojnë mes vete, ndihmojnë njëri-tjetrin dhe problemet i zgjidhin së bashku, duke hulumtuar burime të ndryshme të informacionit, është treguar shumë e suksesshme. Mësimdhënësi me kujdes të veçantë duhet të zgjedhë metodat dhe teknikat mësimore në funksion të rezultateve të nxënies. Gjithashtu duhet të bëjë zgjedhjen e duhur për t'iu përshtatur aftësive dhe njohurive të nxënësve, kërkesave të tyre, vendit ku realizohet njësia mësimore, hapësirës dhe gjendjes materiale të shkollës (klasës). Gjuhët dhe Komunikimi për nivelin e parë ka për synim matjen e kompetencave të fushës, të paraqitura nëpërmjet rezultateve.

9. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi mund të klasifikohet si vlerësim formues, diagnostikues, përmbledhës dhe motivues.

- Vlerësimi formativ (vlerësimi për të nxënë) bëhet në mënyrë të vazhdueshme për marrjen e informacioneve të arritjes së nxënësve gjatë procesit mësimor.
- Vlerësimi diagnostikues përdoret për marrjen e informacioneve të arritjes së nxënësve për shkallën e përvetësimit të njohurive, shkathtësive, shprehive, qëndrimeve dhe vlerave dhe i ndihmon mësimdhënësit për punën e mëtejshme.
- Vlerësimi përmbledhës përfshin aktivitetin e përgjithshëm të të nxënësve të nxënësve. Vlerësimi përmbledhës bëhet në fund të periudhave të caktuara.
- Vlerësimi motivues - përdoret për nxitjen e interesimit dhe dëshirës së nxënësve për të nxënë.

Gjatë vlerësimit përdoren forma të ndryshme, si:

- Vlerësimi i drejtpërdrejtë dhe i pandërprerë, ndjekja e vazhdueshme e arritjeve të nxënësve;
- vlerësimi indirekt me anë të testeve,

- vlerësimi nga nxënësi; gjatë punës në grupe ose gjatë përgjigjeve që japin, me ç'rast nxënësit plotësojnë njëri-tjetrin dhe vlerësojnë mbi bazë të argumenteve,
- vetëvlerësimi.

Theks të veçantë gjatë vlerësimit duhet t'i kushtohet komunikimit në vazhdimësi, të shprehurit gojor përmes ndërveprimit si dhe të shprehurit me shkrim.

10. Materialet dhe burimet mësimore

Për arritjen e kompetencave në fushën Gjuhët dhe komunikimi është i rëndësishëm përdorimi i materialeve dhe burimeve të ndryshme mësimore për mësimdhënie dhe nxënie. Për realizimin e rezultateve të fushës dhe arritjen e suksesshme të rezultateve për shkallë të kurrikulës, të gjitha mjetet dhe materialet mësimore duhet t'u përmbahen kërkesave të këtyre rezultateve për fushë dhe shkallë. Tekstet shkollore janë vetëm disa nga burimet për marrjen e informacionit, prandaj nuk duhet të kufizohemi vetëm në përdorimin e teksteve si burim, duhet të përdoren edhe burime të tjera si dhe teknologjia informative. Informacionet mund të merren nga çdo burim, i cili ndihmon arritjen e rezultateve për kompetenca.

Fusha kurrikulare - Artet

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1.Hyrje

Fusha kurrikulare Artet përfshin artin figurativ dhe artin muzikor, si lëndë të obligueshme të Kurrikulës Bërthamë të nivelit të parë të arsimit në Republikën e Kosovës, me emërtimet: Edukatë figurative dhe Edukatë muzikore. Shkolla inkurajohet që përmes Kurrikulës sipas zgjedhjes (lëndëve ose aktiviteteve të shtuara ose zgjedhore), nxënësve t'u ofrojë mundësinë që të organizohen edhe forma të tjera të shprehjes artistike, si: drama, vallëzimi, dizajnimi etj.

Kultura, si një veprimtari më e gjerë, përveç formave të tjera, përfshin edhe artin popullor dhe artin e krijuar dhe manifestohet përmes elementeve nga trashëgimia kulturore kombëtare, sjelljet, mënyra e jetesës, sistemi i vlerave shoqërore në kontekstin historik dhe në ndërveprim me kulturat e popujve të tjerë në rajon dhe më gjerë.

2.Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Artet mundësojnë zhvillimin personal, intelektual dhe social të nxënësve duke inkurajuar kreativitetin, imagjinatën dhe duke zhvilluar aftësitë shprehëse artistike. Artet janë pjesë integrale e jetës dhe përfshijnë aspektet materiale, shpirtërore, intelektuale dhe emocionale të ndërveprimit ndërmjet kulturës dhe shoqërisë.

Edukimi përmes arteve mundëson zhvillimin e qytetarit aktiv dhe kreativ që:

- krijon, formëson dhe merr pjesë në mënyrë aktive në ngritjen e kualitetit të jetës së tij dhe të mjedisit ku jeton;
- merr pjesë në ndërveprimin social, kulturor dhe intelektual të grupeve të ndryshme etnike, kulturore, duke vënë në rend të parë aspektin njerëzor të këtij ndërveprimi;
- posedon shkathtësitë dhe aftësitë themelore teknike që janë të rëndësishme për punë dhe jetë;
- kupton dhe ndikon në zhvillimet komplekse të mjedisit jetësor.

Duke u nisur nga fakti se Artet kontribuojnë në të gjitha këto aspekte, ato zhvillojnë intuitën, imagjinatën, kreativitetin, guximin, shkathtësitë intelektuale të shkallës së lartë (siç është aftësia për gjykim dhe vlerësim), ndjeshmërinë ndaj formave të ndryshme të shprehjes dhe komunikimit artistik, por dhe përdorimin vetjak të tyre. Artet po ashtu kontribuojnë në zhvillimin e vetëbesimit, durimit, përgjegjësisë ndaj punës së përbashkët, bashkëpunimit, vetëdisiplinës, entuziazmit dhe një varg cilësish të rëndësishme të një personaliteti në formim, që synon të jetë i edukuar, i arsimuar dhe i kulturuar.

3.Konceptet dhe përshkrimi

Fusha kurrikulare Artet në nivelin e parë të arsimit kryesisht synon të përmbushë dy aspekte themelore:

- Inkurajimin e nxënësve për pjesëmarrje aktive në aktivitete/veprimtari të ndryshme kreative në muzikë, në arte pamore, në dramë e në vallëzim. Kjo pjesëmarrje aktive mundëson zhvillimin e imagjinatës dhe të shkathtësive të ndryshme të shprehurit artistik, sipas prirjeve dhe dispozitave individuale të nxënësit.
- Zhvillimin e aftësisë për të përjetuar dhe për të vërejtur të bukurën në art dhe në ambientin e përditshëm që i rrethon nxënësit (shkollë, shtëpi, natyrë, qytet etj.).
- Zhvillimin e qëndrimit pozitiv ndaj artit dhe kulturës materiale e shpirtërore popullore, por edhe ndaj artit të krijuar autorial.

VLERAT DHE QËNDRIMET QË PROMOVOHEN PËRMES ARTEVE

•Kërshëria •Vetëbesimi •Dëshira për shprehje dhe komunikim në mënyrë të pavarur •Pjesëmarrja aktive •Shoqërimi •Bashkëpunimi •Respekti për veten dhe për të tjerët	•Qëndrimi pozitiv ndaj artit dhe së bukurës në natyrë dhe në art •Qëndrimi pozitiv ndaj trashëgimisë kulturore kombëtare •Qëndrimi pozitiv dhe respekti ndaj kulturave të ndryshme •Bashkëpunimi dhe përgjegjësia •Përqendrimi dhe durimi

SHKATHËSITË QË ZHVILLOHEN PËRMES ARTEVE

- Të vërejturit/të dëgjuarit/aftësitë perceptuese
- Aftësitë përjetuese
- Vëmendja dhe memoria
- Vullneti dhe motivacioni
- Iniciativa dhe interesimi
- Imagjinata dhe kreativiteti
- Ndjenja për të vërejtur dhe për të dalluar ritmin dhe harmoninë (tingullore, ngjyrash, formash, strukturash, karakteresh, lëvizjesh etj.)
- Shkathtësitë muzikore
- Shkathtësitë lëvizore/

KONCEPTET (NJOHURITË) KYRESORE QË MËSOHEN PËRMES ARTEVE

<ul style="list-style-type: none"> •Tingulli •Vija •Ngjyra •Forma •Hapësira •Drejtëshimi •Përshkrimi •Lëvizja •Ritmi <p>Parimet</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrasti •Përsëritja •Ndryshimi •Krahasimi •Theksi •Ekuilibri •Tërësia <p>Veprimtaritë kryesore artistike:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Këndim •Ekzekutim në instrumente muzikore •Lojë(kreative) •Vizatim, ngjyrosje, modelim •Vallëzim •Lojë teatrore, skeç, dialog etj. 	<ul style="list-style-type: none"> •Melodi •Harmoni •Dinamikë •Rol/karakter •Këngë •Pjesë instrumentale •Valle •Dramatizim(lojë teatrore) •Peizazh •Portret •Dizajn/zbukurim •Natyrë e qetë •Orkestër •Kor •Ekspozitë •Shfaqje /performancë etj.
<ul style="list-style-type: none"> •Shkathësitë shprehëse figurative •Komunikimi dhe të shprehurit •Shkathësia për punë ekipore •Të menduarit analitik, kritik dhe kreativ 	

4.Qasja e bazuar në kompetenca

Sipas Kornizës së Kurrikulës së Kosovës, kompetencat përfshijnë një sistem të integruar dhe koherent të shkathëtsive, shprehive, njohurive (dijeve) dhe qëndrimeve të nxënësve si arritje e të nxënësve për të cilën kontribuojnë të gjitha fushat kurrikulare.

Artet kontribuojnë në mënyrë të veçantë dhe me mjetet si dhe mënyrat shprehëse artistike në arritjen e gjashtë kompetencave themelore si: komunikues efektiv, mendimtar kreativ, nxënës i suksesshëm, kontribuues produktiv, individ i shëndoshë dhe qytetar i përgjegjshëm.

5.Rezultatet e të nxënësve të fushës

Rezultatet e të nxënësve në fushën kurrikulare shtrihen brenda këtyre dimensioneve kryesore:

Krijimtaria, performanca dhe prezantimi artistik –

Përmes arteve nxënësve inkurajohen të:

- përjetojnë veprat e ndryshme artistike,
- performojnë (marrin pjesë) në aktivitete artistike individualisht ose në grup, sipas prirjeve, dispozitave dhe interesave të tyre,
- krijojnë tërësi të reja me mjete të ndryshme shprehëse artistike duke përdorur idetë e tyre personale dhe origjinale,

- paraqesin lirshëm idetë e veta artistike,
- interpretojnë idetë artistike të krijimeve të tjerëve.

Mjetet shprehëse, teknikat dhe proceset

Nxënësit: në mënyrë efektive dhe të vetëdijshme njohin, kuptojnë dhe zbatojnë teknikat e përdorimit të mjeteve shprehëse të arteve të ndryshme, si: fjalët, tingujt, ngjyrat, format, lëvizjen etj. për komunikim dhe të shprehur artistik.

Aplikojnë teknikat shprehëse dhe proceset e ndryshme krijuese e performuese, në forma, gjini dhe zhanre të ndryshme artistike.

Komunikimi dhe të shprehurit artistik

Nxënësit inkurajohen dhe aftësohen që të:

- përdorin njohuritë dhe shkathhtësitë e fituara për t'u shprehur artistikisht në mënyrë të lirshme dhe të pavarur,
- përdorin mjetet shprehëse të arteve të ndryshme për t'u shprehur në mënyrë artistike për temat që i preokupojnë,
- reflektojnë dhe vlerësojnë aktivitetet e veta dhe të tjerëve në forma të ndryshme të shprehjes artistike.

Njohja dhe të kuptuarit e relacionit art-shoqëri

Nxënësit:

- njohin, kuptojnë dhe vlerësojnë rolin e ndërveprimit art-shoqëri në kontekste të ndryshme historike, shoqërore, kulturore etj.,
- njohin vepra dhe autorë më të rëndësishëm të krijimtarisë artistike në nivele të ndryshme (kombëtare, ndërkulturore dhe në nivelin global).

5.1. Rezultatet e të nxënit të fushës (RNF)

SNKA / ISCED 1

Shkalla 1, klasa, 0, I, II
(5 - 8 vjeç)

Shkalla 2, klasa III, IV, V
(8 - 11 vjeç)

I. Njohuritë, të kuptuarit dhe shkathtësitë që zhvillohen përmes arteve që ndërliohen konkretisht me:

1. Pjesëmarrjen aktive dhe praktikimin e arteve të ndryshme përmes:

Interpretimit, krijimit dhe prezantimit;

2. Eksplorimin (të njohurit dhe të kuptuarit) e elementeve (mjeteve shprehëse), proceseve dhe teknikave krijuese në arte (muzikë, art figurativ, art dramatik, vallëzim etj.);

3. Komunikimin dhe të shprehurit artistik;

4. Të kuptuarit e marrëdhënies art-shoqëri;

5. Çmuarjen dhe vlerësimin e vlerave estetike në arte;

6. Përdorimin e artit (të shprehurit artistik) për të kultivuar dhe për të shprehur identitetin(et) përkatës(e): (individual, grupor, social, kulturor (kombëtar, rajonal, evropian dhe global).

1. INTERPRETIMI (Performanca), KRIJIMI DHE PREZANTIMI ARTISTIK

Nxënësi/sja sipas prirjes dhe interesimit individual zhvillon shkathtësi për komunikim artistik në aktivitete artistike muzikore, figurative, aktrim e vallëzim. Ai/ajo:

SNKA / ISCED 1

Shkalla 1, klasa parafillore, klasa I dhe II
(5 - 8 vjeç)

Shkalla 2, klasa III, IV, V
(8 - 11 vjeç)

PERFORMIMI (INTERPRETIMI)

Merr pjesë në aktivitete të ndryshme artistike sipas interesimit dhe prirjes individuale, p.sh:

- Këndon këngë e melodi të thjeshta sipas imitimit;
- ritmizon vargje, ritme (me zë, me duar dhe me vegla muzikore ritmike për fëmijë);
- imiton, reciton, interpreton role të thjeshta në dramatizim;
- lëviz në mënyrë kreative e në përputhje me melodinë, ritmin, karakterin shprehës etj.;
- kombinon mjetet shprehëse, fjalën, lëvizjet, mimikën për të realizuar shprehjen artistike.

Shquhet me aftësi individuale performuese (interpretuese) në një apo në më shumë veprimtari artistike

- këndon këngë e melodi sipas imitimit dhe notacionit muzikor me simbole (lule, flutura, katrorë etj.);
- ritmizon vargje, ritme me zë dhe me vegla muzikore sipas imitimit dhe notacionit muzikor me simbole;
- luan në instrument muzikor sipas prirjes;
- lëviz dhe vallëzon sipas muzikës së dëgjuar, tekstit dramatik ose mesazhit artistik që dëshiron të shprehë;
- realizon në mënyrë të kompletuar rolin e caktuar në lojën teatrale etj.

KRIJIMI

Krijon motive e tërësi të thjeshta artistike duke përdorur mjete të ndryshme shprehëse për të shprehur përjetimin individual, ndjenjat dhe idetë personale, p.sh:

- vizaton, ngjyros, e modelon me laps, me ngjyra, me plastelinë, me letër e materiale të tjera në mënyrë të lirshme dhe kreative ose në temë të caktuara;
- përmes lojës nxënësit imagjinojnë e krijojnë melodi, ritme, shoqërime, lëvizje e vallëzime në mënyrë të lirshme, origjinale dhe kreative ose në temë të caktuara.

Krijon forma artistike duke përdorur në mënyrë kreative dhe origjinale materialet, teknikat dhe mjetet shprehëse të arteve përkatëse, p.sh:

- krijon forma të ndryshme dy dhe tridimensionale duke përdorur teknika të ndryshme figurative dhe aplikative;
- krijon melodi me zë ose instrumente muzikore në bazë të ritmit ose tekstit poetik;
- krijon shoqërime instrumentale ritmike për këngët ose meloditë e kënduara;
- krijon lëvizje origjinale kreative sipas muzikës, tekstit letrar ose situatës së caktuar;
- krijon elemente origjinale në interpretimin e rolit të caktuar dhe paraqitjes skenike.

PREZANTIMI

Prezantohet me ndihmën e mësuesit/ses në aktivitetet artistike në klase dhe publike (shkollë, komunitet etj.)

2. PROCESET, TEKNIKAT DHE MJETET SHPREHËSE

Nxënësi/sja njih dhe kupton elementet shprehëse, proceset dhe teknikat themelore të krijimtarisë artistike në muzikë, në arte pamore, në art dramatik dhe në vallëzim

Mëson si të përjetojë, si të vërejë, si të perceptojë, si të vrojtojë elementet shprehëse artistike, p.sh., vëren lëvizjen e ritmit, të melodisë, raportin hije-dritë etj.	Identifikon dhe dallon elementet themelore shprehëse artistike përkatëse (ritmin, melodinë, harmoninë, formën, dinamikën tempin, karakterin shprehës, vijat, ngjyrat, formën, lëvizjet, gjestet, emocionin etj.)
--	--

3. TË SHPREHURIT DHE KOMUNIKIMI ARTISTIK

Nxënësi/sja demonstroi aftësi për të përdorur mjetet e ndryshme shprehëse të arteve (zërin, instrumentet, ngjyrat, format, fjalët, lëvizjen etj.) për të komunikuar dhe për të shprehur përjetimet dhe idetë e veta

<ul style="list-style-type: none"> •lëviz dhe vallëzon për të shprehur përjetimin e muzikës së dëgjuar; •shpreh përjetimet personale përmes lojës ku ka këndim, vallëzim, dramatizim, pantomimë, modelim, ngjyrosje etj.; •shpreh karakterin përmes ndonjëres nga format shprehëse artistike (këngë, poezi, vizatim, rol etj.). 	<ul style="list-style-type: none"> •përjeton një vepër artistike dhe shprehet për të përmes të folurit, shkrimit (esesë), poezisë etj.; •duke dëgjuar muzikë vizaton dhe ngjyros për të shprehur përjetimin e veprës; •përdor një nga format shprehëse artistike (këngën, vallëzin, vizatimin, dramatizimin etj.) për t'u shprehur për ndonjë temë të caktuar (p.sh., ambienti, paqja etj.).
--	---

4. TË KUPTUARIT E RELACIONIT ART- SHOQËRI-ART

Nxënësi/sja kupton zhvillimin, rolin dhe ndikimin e artit në shoqëri dhe anasjelltas në kontekste të ndryshme historike, sociale dhe kulturore

<ul style="list-style-type: none"> •Vëren dhe dallon të bukurën (artefakte artistike e kulturore kombëtare dhe të kulturave të tjera) në ambientin ku jeton: në familje, në shkollë, në komunitet etj. •p.sh. (objekte arkitekturale, qilima tradicionale, ornamente, vazo, fotografi, vegla të ndryshme, veshje, stoli, këngë, valle e lojëra popullore etj.) 	<ul style="list-style-type: none"> •Përjeton dhe njih disa nga kryeveprat e trashëgimisë kulturore dhe artistike (muzikore, pamore, dramë, vallëzim) në kontekst kombëtar dhe më të gjerë •Njih dhe kupton funksionin e institucioneve artistike e kulturore, si muzetë, teatrot, galeritë, sallat koncertale, opera, baleti etj.
--	---

5. ÇMUARJA DHE VLERËSIMI ESTETIK

Nxënësi/sja çmon dhe vlerëson në mënyrë të informuar dhe kritike krijimet artistike individuale dhe të tjerëve në muzikë, në arte pamore, në art dramatik dhe në vallëzim sipas prirjeve dhe aftësisë

Reagon emocionalisht ndaj veprave artistike përmes përjetimit, të vërejturit, vrojtimit (observimit), dëgjimit dhe interpretimit	Vëren dhe dallon elemente të natyrës në veprat artistike dhe vlerëson të bukurën dhe artin në përgjithësi
--	---

6.IDENTITETI DHE KULTURA

Nxënësi /sja kultivon identitetin(tet) përkatës (e): (individual, grupor, social, kulturor (kombëtar, rajonal, evropian dhe global) përmes arteve

Përmes aktiviteteve artistike përjeton, njihi dhe shpreh vlerat, besimet dhe përvojat familjare dhe të komunitetit të cilit i takon	Përmes formave të ndryshme shprehëse artistike personale njih, identifikon dhe promovon vlerat e trashëgimisë kulturore (familjare, të komunitetit, kombëtare etj.)
---	---

6. Çështjet ndërkurrikulare

Artet ndërveprojnë mes vete, andaj edhe në procesin mësimor mund të ndërlihen format e ndryshme të të shprehurit artistik, p.sh. kënga me lëvizjen dhe vallëzimin, muzika dhe shprehja figurative, muzika dhe shprehja letrare, shprehja figurative me shprehjen letrare, performanca artistike sinkretike etj.

Sidomos në këtë nivel, mund të aplikohet qasja e integruar e kombinimit të shprehjeve artistike për temat e ndryshme dhe përdorimi i lojës kreative si formë e të mësuarit.

Artet mund të ndërliidhen edhe me lëndët e tjera të fushave të tjera kurrikulare.

Ndërliidhja e gjuhës (amtare dhe të huaj) me muzikën mund të jetë shumë e suksesshme. Po ashtu, edhe shprehja figurative, e cila e vizualizon shprehjen gjuhësore (shkrimi, simbolet, figurat, ilustrimet etj) ndërliidhet me gjuhën.

Artet mund të ndërliidhen suksesshëm edhe me lëndët e fushës kurrikulare Shkencat (natyrore dhe shoqërore), Matematika, Shëndeti dhe mirëqenia, Jeta dhe puna etj.

Çdo tematikë e veçantë dhe çdo përmbajtje mësimore që përpunohet në këtë nivel bëhet më e qartë dhe e kuptueshme kur shoqërohet me shprehje artistike (ilustrime, grafika, harta, këngë, muzikë, vallëzime, videoklip etj.).

7. Ndarja e kohës - përshkrimi

Sipas Kornizës së Kurrikulës së Kosovës, në planin mësimor për nivelin e parë janë paraparë gjithsej 12 orë mësimore nga fusha kurrikulare Artet.

Në shkallën e parë të Kurrikulës (kl pf, I dhe II) janë gjithsej 6 orë mësimore në javë, të planifikuara nga 2 orë për secilën klasë dhe njësoj janë planifikuar 6 orë mësimore për Artet në shkallën e dytë të Kurrikulës për secilën klasë.

Meqë këtë fushë e përbëjnë dy lëndët e obligueshme – Edukatë figurative dhe Edukatë muzikore, atëherë orët ndahen në mënyrë të barabartë mes këtyre dy lëndëve. Aktivitetet e tjera artistike të parapara nga drama dhe vallëzimi mund të ofrohen si shtesë edhe përmes orëve të parapara për kurrikulën me zgjedhje.

Shkolla fillore (SNKA 1)											
Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2				
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%
Artet	2	11.11	2	2	4	9.76	2	2	2	6	8.33

8. Udhëzime metodologjike

Artet edukojnë në mënyrë të suksesshme vetëm kur me saktësinë më të madhe aplikohet metodologjia speciale përkatëse e mësimdhënies dhe e nxënies artistike në secilën lëndë artistike. Metodika e mësimdhënies në lëndët artistike përfshin teknikat mësimore dhe metodat specifike të mëimit të koncepteve, shkathtësive dhe njohurive që duhet fituar. Në këtë nivel përdoret loja kreative, mësimdhënia intuitive dhe qasja konstruktive e

të nxënit me nxënësin në qendër. Përjetimi artistik, kërshtëria, imagjinata dhe liria e të shprehurit janë parimet kryesore të metodologjisë së mësimdhënies në fushën e arteve.

9. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi në fushën kurrikulare të artit kërkon kujdes të veçantë dhe mbështetet në parimin e individualizimit, ngase çdo nxënës ka predispozita dhe prirje të ndryshme për format e ndryshme të shprehjes artistike. Andaj, në vlerësim duhet të përfshihen: kuraja, imagjinata, shprehja origjinale dhe kreative, interesimi, përjetimi artistik, interpretimi etj.

Arritjet në fushën e artit janë individuale, andaj edhe duhet të vlerësohen si të tilla, duke shfrytëzuar vlerësimin

për motivim dhe inkurajim të zhvillimit të aftësive të tyre krijuese e shprehëse.

Në art duhet të vlerësohet interesimi dhe pjesëmarrja aktive individuale dhe në grup në aktivitete të ndryshme artistike që organizohen në klasë, në shkollë dhe në komunitet.

Vlerësimi në arte duhet të jetë në funksion të matjes së kompetencave artistike dhe gjithherë të synojë përmirësimin e performancës së nxënësit në raport me kompetencat artistike të caktuara.

10. Materialet dhe burimet mësimore

Artet kanë mjetet e tyre shprehëse, teknikat dhe procedurat specifike që kushtëzojnë përdorimin e materialeve të ndryshme për realizimin e përmbajtjeve nga kjo fushë kurrikulare. P.sh., në artin figurativ materiali mësimor përkon me materialin e punës, si: letra, pëlhura, plastelina, materiale organike. Përpos materialeve, shfrytëzohen edhe burime mësimore, si: teksti shkollor, fotografitë, videoja, interneti etj.

Në artin muzikor material kryesor është vetë tingulli muzikor që prodhohet nga zëri i njeriut ose nga instrumentet muzikore. Burimet mësimore përfshijnë edhe tekstin shkollor dhe burimet tingëllore (cd përkatëse, cd muzikore, dvd, incizime nga interneti, tv, koncertet publike etj.).

Fusha kurrikulare - Matematika

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrje

Kurrikula e fushës së matematikës reflekton në politikat arsimore të vendit që do të ketë ndikim në ngritjen e cilësisë në matematikë dhe në arsimim në përgjithësi. Kurrikula e fushës së matematikës paraqet kompetencat se çka do të mësohet dhe gjithashtu përcakton rrugën e arritjeve kryesore të mësimimit të matematikës. Po ashtu, Kurrikula paraqet se si do të vlerësohet dhe do të raportohet performanca e nxënësve. Prandaj, Kurrikula u jep nxënësve, mësuesve, prindërve dhe komunitetit të gjerë, një pasqyrë të qartë të të kuptuarit dhe të aftësive që nxënësit duhet t'i përvetësojnë në shkollë. Kjo kurrikulë u lejon shkollave që të plotësojnë nevojat individuale të nxënësve dhe të zhvillojnë një karakter të dallueshëm dhe tipare karakteristike rrënjësore në komunitetin e tyre. Ajo po ashtu paraqet një model sipas të cilit të gjithë partnerët në edukim mund të përkrahin nxënësit në rrugën e mëtutjeshme të të mësuarit.

Kurrikula e fushës së matematikës u mundëson nxënësve që të zhvillojnë aftësitë thelbësore në matematikë, që ata t'i përvetësojnë ato, t'u paraqitet atyre e drejta e garantuar dhe e plotë për mësim dhe të kujdeset për kreativitetin e tyre.

Mësuesve t'u japë të drejtën që të gjejnë mënyrën më të mirë të mundshme që ata të inspirojnë nxënësit e tyre që me kënaqësi të angazhohen për të mësuar.

Përmbajtja e dokumentit do të jetë në harmoni me parimet e përcaktuara në Kornizën e Kurrikulës. Po ashtu, përmbajtja duhet të:

- paraqesë kërkesat e Kurrikulës për matematikën;
- ofrojë informata për të ndihmuar nxënësit që të jenë kompetentë mbi atë që mësohet dhe mësuesit që të implementojnë me kompetencë matematikën në shkollë.

Kryesisht renditja është e bazuar në hierarkinë e shkallëve dhe niveleve. Kurrikula për nxënësit e nivelit

I (klasa 0-V) është paraqitur për mësuesit e shkollave fillore. Kurrikula për nxënësit e nivelit II (klasa VI-IX) është paraqitur për mësime të mesme të ulëta. Kurrikula për nxënësit e nivelit të tretë (klasa X-XII) është paraqitur për mësime të mesme të larta për:

- a. drejtimet e gjimnazeve dhe
- b. arsimin profesional dhe shkollat artistike.

2. Arsyeshmëria dhe përshkrimi i fushës së matematikës

Matematika mundëson zhvillimin e shkathtësive dhe aftësive të nxënësve për të menduar në mënyrë kritike, zhvillimin e personalitetit të tyre, zhvillimin e shkathtësive për të punuar në mënyrë të pavarur dhe sistematike, nxitjen dhe inkurajimin për zbulim, ndërtimin e njohurive të reja me qëllim të zbatimit dhe integritit të tyre në fushat e tjera dhe zgjidhjen e situatave problemore në jetën e përditshme.

3. Konceptet dhe përshkrimi

Në matematikë kryesisht janë këto koncepte:

- numri dhe algjebra;
- forma, hapësira, matjet dhe gjeometria;
- përpunimi i shënimeve dhe probabilitetit;
- përdorimi dhe zbatimi i matematikës.

Matematika mësohet në të gjitha shkallët e Kurrikulës.

Derisa në shkallën e parë dhe të dytë bëhet një lidhje e njohurive për numrat, figurat gjeometrike, pozitën në hapësirë, matjet, grumbullimin e shënimeve dhe shkathtësitë për llogaritje të zgjidhjeve të problemeve, në shkallën e tretë dhe të katërt kjo lidhje integrohet me njohuritë nga algjebra, nga gjeometria dhe nga statistika, kurse në shkallën e pestë dhe të gjashtë siguron një zgjerim dhe thellim të njohurive edhe nga trigonometria, analiza matematike dhe probabiliteti.

Përshkrimi i nivelit ofron bazat e marrjes së vendimeve për performancën e nxënësve në fund të çdo shkalle kryesore I-VI dhe për tri nivelet.

4. Qasja e bazuar në kompetenca

Sipas KKK-së të mësuarit është i bazuar në kompetenca. Organizimi i mësimit përqendrohet në atë se çka nxënësit duhet të dinë dhe të jenë të gatshëm të bëjnë. Për të bërë diçka, duhen njohuri, shprehje, shkathtësi përkatëse, por edhe qëndrime të caktuara. Bazuar në këtë, kurrikula e matematikës është e konceptuar në një sistem të ndërtuar me bazë niveli, shkalle dhe klase, që justifikohet me rezultate të përgjithshme të të nxënësve për fushë dhe shkallë, andaj kemi tri nivele kompetencash, përmbushja e të cilave u referohet aspekteve më të rëndësishme të mësimit, të orientuara e të renditura sipas nevojave reale të nxënësve, ndaj nevojitet planifikim kohor dhe trajtues i përgatitur.

Qasja e bazuar në kompetenca për fushën e matematikës arrihet përmes metodave rekomanduese: shtjellim, bashkëbisedim, dhënie dhe ilustrim shembujsh, dhënie udhëzimesh, prezantim i zgjedhjeve, prezantim i punës në grupe, praktikim i mbikëqyrur i grupeve të nxënësve, diskutim në grup dhe praktikë. Rezultatet thelbësore mësimore në matematikë janë bazuar në këto tetë shkathtësi matematikore:

1. Zgjidhja e problemeve matematike
2. Arsyetimi dhe dëshmitë matematike
3. Komunikimi matematik
4. Lidhjet në matematikë
5. Përfaqësimi matematik
6. Modelimi matematik
7. Të menduarit matematik
8. Përdorimi i teknologjisë në matematikë

5. Rezultatet e të nxënit të fushës

SNKA / ISCED 1	
Shkalla 1, Klasa 0, I, II (5-8 vjeç)	Shkalla 2, Klasa III, IV, V (8-11 vjeç)
<p>I. Njohuritë, të kuptuarit dhe shkathtësitë që zhvillohen përmes përvojave mësimore që ndërlidhen me:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Zgjidhjen e problemeve. 2.Arsyetimet dhe vërtetimet matematike. 3.Komunikimin në/përmes matematikë/s. 4.Lidhjet matematike. 5.Përfaqësimin matematik. 6.Promovimin e modelimit matematik. 7.Strukturimin e të menduarit matematik. 8.Përdorimin e TIK-ut në/për matematikë. 	
<p>1.Zgjidhja e problemeve Nxënësi</p>	
<p>1.Identifikon kërkesat e problemeve të thjeshta; përdor mjete dhe metoda themelore për arritje të rezultateve gjatë matjeve të objekteve në klasë dhe në jetën e përditshme; kryen veprimet themelore matematikore me numra dyshifrorë.</p>	<p>Përshekruan kërkesat e problemeve të thjeshta; përdor mjete dhe metoda të thjeshta për matjen e formave 2D dhe objekteve 3D; kryen veprimet themelore matematikore me numrat deri në gjashtëshifrorë dhe kupton numrat e plotë negativë dhe thyesat.</p>
<p>2.Arsyetimet dhe vërtetimet matematike Nxënësi</p>	
<p>Demonstron të kuptuarit e konceptit të numërimit përmes numrave, ngjyrave, formave, madhësive, vizatimeve dhe objekteve.</p>	<p>Nxjerr rregullat, arsyeton konceptet dhe modelet e thjeshta matematikore, për të hapur rrugën për koncepte të reja.</p>
<p>3.Komunikimi në/përmes matematikë/s Nxënësi</p>	
<p>Përdor gjuhën natyrore dhe simbolet e thjeshta matematikore për marrjen dhe interpretimin e informacioneve, për përshkrimin e fakteve të thjeshta dhe veprimeve matematikore.</p>	<p>Përdor gjuhën natyrore dhe simbolet matematikore për të organizuar faktet, konceptet, idetë dhe veprimet themelore në matematikë; për të diskutuar me bashkëmohatarët për rezultatet dhe sfidat e punës së tij.</p>
<p>4.Lidhjet në matematikë Nxënësi</p>	
<p>Bën lidhje të thjeshta mes numërimit dhe koncepteve themelore të gjeometrisë dhe të matjeve.</p>	<p>Bën lidhje mes njohurive paraprake dhe të reja për ndërtimin e koncepteve të reja në lidhje me numrat deri në gjashtëshifrorë, të formave 2D dhe objekteve 3D.</p>
<p>5.Përfaqësimet matematike Nxënësi</p>	
<p>Paraqet numrat, format dhe konceptet e thjeshta matematikore duke i ndërlidhur ato me situata konkrete.</p>	<p>Identifikon rregullat themelore për njehsimet me numra; kupton përdorimin e ndryshoreve për zgjidhjen e problemeve nga matematika dhe nga jeta e përditshme.</p>

6. Modelimi matematik

Nxënësi

Identifikon vetitë e formave dhe objekteve të ndryshme dhe i klasifikon ato sipas këtyre vetive; krijon modele të thjeshta duke përdorur numrat dyshifrorë, forma dhe objekte nga klasa dhe nga jeta e përditshme.

Përshkruan dhe krijon modele duke përdorur veprimet themelore matematikore në situata të përditshme (p.sh., ekonomisë familjare, statistika elementare për jetë etj.) që lidhen me numrat deri në gjashtëshifrorë, format 2D dhe objektet 3D.

7. Strukturimi i të menduarit matematik

Nxënësi

Ndërton strukturat themelore relevante për matematikën duke filluar nga grumbullimi i informatave nga shkolla dhe nga mjedisi jashtëshkollor.

Demonstron të menduar të pavarur dhe shprehi pune; forcon strukturat mendore të ndërtuara më parë, relevante për matematikën duke parashtruar, duke pranuar dhe duke iu përgjigjur pyetjeve.

8. Përdorimi i TIK-ut në/për matematikë

Nxënësi

Përdor mjete të thjeshta për kalkulime dhe matje në mënyrë që të zgjidhë probleme të ndryshme matematikore.

Verifikon rezultatin e problemeve matematikore duke përdorur kalkulatorin për të provuar saktësinë.

II. Qëndrimet dhe vlerat e strukturuar nga arsimimi përmes matematikës

- Kurioziteti
- Motivimi për studimin e matematikës
- Imagjinatat në kreativitetin për zgjidhjen e problemeve
- Insistimi, këmbëngulja dhe fuqia në fokusimin e problemeve
- Pavarësia në mendime dhe veprime
- Iniciativa dhe interesi për qasje të ndryshme
- Besimi në forcat vetjake
- Besimi në përdorimin e teknologjisë
- Vullneti
- Formimi human dhe zhvillimi i personalitetit
- Gatishmëria për bashkëpunim
- Gatishmëria për gara fer
- Kuraja për të kërkuar përkrahje/ndihmë
- Qëndrimi i hapur ndaj përkrahjes së të tjerëve
- Toleranca

III. Aftësitë dhe shkathtësitë matematike

- Identifikim
- Përshkrim
- Zbatim
- Njehsime
- Matje
- Vlerësim
- Skicime
- Krijim modelesh
- Qasje problemeve nga perspektiva të ndryshme

IV. Njohuritë dhe konceptet që promovohen nga fusha e matematikës (Aritmetika, Algjebra, Matja, Gjeometria, Statistika, Probabiliteti)

- Numrat natyrorë dhe të plotë
- Forma
- Hapësira
- Matjet
- Të dhënat

6. Çështjet ndërkurrikulare

Mësimi i matematikës do të përqendrohet në shkathtësitë themelore me numra, me objekte e me figura në zhvillimin e arsyeshmërisë dhe zgjidhjes së problemeve duke i përdorur metodat matematikore.

Matematika dhe mësimdhënia e saj do të ketë parasysh çështjet ndërkurrikulare të paraqitura si më poshtë:

- Zhvillim personal dhe shkathtësi për jetë, punë në ekip, zgjidhje të problemeve, vendimmarrje, planifikim të buxhetit personal.
- Zhvillim i qëndrueshëm, vetëdije ekonomike, shkathtësi gjuhësore dhe të komunikimit, mësim elektronik (TIK), prodhim i modeleve virtuale matematikore.
- Grumbullim i të dhënave dhe paraqitje e tyre në forma të ndryshme.

7. Ndarja e kohës - përshkrimi

Plani mësimor specifikon numrin minimal dhe maksimal të orëve për çdo fushë mësimore, ndërsa për fushën e matematikës është domosdoshmëri që të ketë një kohë më të madhe në dispozicion. Në nivelin e parë, klasa (I-V) nevojiten 5 orë në javë. Vlerësimi i rezultateve mësimore bëhet në përputhje me KKK-në (Shih tabelën më poshtë).

Shkolla fillore (SNKA 1)											
Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2				
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%
Matematika	4	22.22	5	5	10	24.39	5	5	5	15	20.83

8. Udhëzimet metodologjike

Mësimdhënësi përdor metoda mësimore bashkëkohore ndërvepruese dhe gjithëpërfshirëse, teknika e forma të shumëllojta të punës dhe një kompleks të tërë procedurash (informacion i ri, përsëritje, përforsim, ushtrime, detyra, punë me projekte, mjete materiale, siç janë: vizatime, makete, diagrame, modele, grafikë dhe mjete të tjera teknike bashkëkohore – kompjuter, internet etj.). Këto metoda duhet të jenë në funksion të nxitjes së mendimit të pavarur, kritik e krijues,

Përzgjedhja e metodave është kompetencë e mësimdhënësit të lëndës. Ajo bëhet në përshatje me nevojat dhe kërkesat e nxënësve, me natyrën e përmbajtjes së temës mësimore, me bazën didaktike, me nivelin e formimit të nxënësve etj.

Metodat dhe teknikat e punës me nxënës duhet të jenë të kombinuara dhe të shumëllojta, ngase nxësin dinamikën e orës mësimore, thyejnë monotoninë dhe motivojnë nxënësit për mësim.

Metodat, teknikat dhe format e punës me nxënës duhet të jenë në funksion të përvetësimit më të lehtë të përmbajtjeve mësimore dhe të zbatimit më të shpejtë e më të saktë të njohurive, shprehive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave të tjera, që marrin pjesë në formimin e tërësisë së personalitetit të tyre për të përballur sfidat jetësore.

Po marrim një shembull për të demonstruar se si mund realizohet ora mësimore.

- Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ
- Rezultati i të nxënit nr. 4 për shkallën dytë (II): Zgjidh problemin/detyrën e dhënë nga gjuha, aritme

tika, gjeometria, shkenca e natyrës, shoqëria ose fusha të tjera dhe jep një shembull e më shumë nga jeta e përditshme, kur një qasje e tillë mund të përdoret në situata të ngjashme.

- Kompetenca e matematikës: Modelimi matematik

- Rezultati Mësimor për shkallën dytë (II): Përshkruan dhe krijon modele duke përdorur veprimet themelore matematikore në situata të përditshme (p.sh., ekonomi familjare, statistika elementare për jetë etj.), që lidhen me numrat deri në gjashtëshifrorë, format 2D dhe objektet 3D.

Klasa V, Shkalla e dytë,

Njësia mësimore: Matja e formave 2D dhe objekteve 3D

(ndërtimi i kutisë për 100 lapsa)?

Tipi i orës mësimore: ushtrime

Mjetet Mësimore: libri, fletoret e nxënësve, tabela, materiali: 1 laps pa majë (i ri), gërshërë, 4 copa të mëdha letre për të ndërtuar kutinë, 1 vizore, shirit ngjitës.

Nxënësve u kërkohet të skicojnë një kuti të hapur nga lart që do të mbajë 100 lapsa të rinj.

Po kështu, arsimtari mund të kërkojë që kjo punë të bëhet në grupe ose në mënyrë individuale. Ose një herë në grupe e pastaj individualisht, ose anasjelltas.

Po ashtu, nga nxënësit kërkohet që të japin me shkrim se nga e dinë ata se kutia që e kanë bërë do t'i nxërë 100 lapsa.

Bëhet një parapërgatitje duke u bërë pyetje nxënësve, siç janë:

- Cilat mendoni ju se janë dimensionet e kutisë? Pse?
- A ka skica (forma) të ndryshme për kutitë që do të nxërë 100 lapsa?
- Si lidhet madhësia dhe forma e kutisë me modelin e përdorur për ta ndërtuar atë?
- Çfarë ju tregon gjatësia, gjerësia dhe lartësia e një kutie për vëllimin e saj?
- Pse mendoni se disa skica kutish janë më të vështira për t'u ndërtuar sesa disa të tjera?

U thuhet që të bëjnë një skicë pasi të bëjnë planin e kutisë, e pastaj të ndërtojnë kutinë. U jepet koha për sa duhet ta ndërtojnë kutinë.

Pastaj përfaqësuesi i secilit grup paraqet kutinë dhe arsyet se pse ajo është ndërtuar ashtu dhe pse ajo i nxërë 100 lapsa. Mund të bëhen pyetje edhe nga grupet e tjera.

Ky aktivitet ose kjo detyrë mund të bëhet edhe individualisht nga secili nxënës ose mund të jepet detyrë shtëpie.

Arsimtarit i mbetet që për çdo orë mësimore e për çdo rast të përcaktojë se çfarë mund të bëjë ai në mënyrë që me nxënësit të jetë sa më i afërt, i kuptueshëm dhe shumë praktik dhe sa më shumë t'u shmanget zhargoneve të deritashme teorike.

9. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi përfshin tërë veprimtarinë e cila shërben për të gjykuar mbi arritjen e rezultateve të nxënësit në nivel klase dhe shkalle të nxënësve si dhe zotërimin e kompetencave të fushës së matematikës.

Mësimdhënësi gjatë vlerësimit duhet të ketë parasysh përmbajtjen programore në arritjen e rezultateve mësimore dhe kompetencave të përcaktuara për këtë nivel, po ashtu ai duhet ta konsiderojë vlerësimin si pjesë të pandashme të mësimit dhe t'i angazhojë nxënësit në procesin mësimor e t'i aftësojë ata për punë të pavarur.

Gjatë vlerësimit mësimdhënësi duhet të mbështet në një numër të konsiderueshëm të dhënash që përfshijnë këto elemente:

- vlerësimi i përgjigjeve me gojë;
- vlerësimi i ndihmesës në grup;
- vlerësimi i aktivitetit gjatë debateve në klasë;
- vlerësimi i detyrave të shtëpisë;
- testet për një grup temash të caktuara;

- testet në fund të kategorisë së përmbytjes;
- testet në fund të gjysmëvjetorit ose në fund të vitit mësimor.

Po ashtu, mësimdhënësi është i pavarur në zgjedhjen e:

- llojeve të vlerësimit (formativ, përmbledhës, diagnostikues, motivues etj.);
- metodave të vlerësimit (vetëvlerësimi, biseda me nxënës, dosja, vëzhgimi, projektet etj.);
- instrumenteve të vlerësimit (fleta për vetëvlerësim analitik, dritare koordinuese (di, dua të di dhe mësova), diagramet (plus +, minus -, interesant I), semafori, partner për biseda (shoku – me shokun) etj.)

Vlerësimi duhet të jetë në funksion të sigurimit të informatave kthyesë me qëllim të përmirësimit të të nxënësve, motivimin e nxënësve për nxënie, të përcaktojë shkaqet e ngecjes apo ato të përparimit, përmirësimit të mësimdhënies dhe në zhvillimin individual të nxënësit (Për më shumë, shih kapitullin V - për vlerësimin).

10. Materialet dhe burimet mësimore

- Mësimdhënësi jep mësimin me një kuptueshmëri duke përdorur materiale dhe burime, ndërsa nxënësit mund t'i qasen përmes të parit, të dëgjuarit, prekjes etj. Përdor fjalë dhe fjali të lehta, të sakta, njëkuptimore, përdor mjete vizuale, teknologji të nevojshme, bën vizatime, modelime, jep ndihma të veçanta, adapton shembuj të ndryshëm, krijon ambient për aktivitete alternative etj.
- Mësimdhënësi siguron qasje përmes përdorimit të teksteve dhe materialeve adekuate që përkon me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit, ofrim i broshurave të nevojshme, fjalorëve, përdorim të gjuhës së pastër. Mësimdhënësi u prezanton/sqaron përmbytje të caktuara ose shkathtësi nxënësve. Fokusi është në transferin e informatave (gjithashtu videomateriale arsimore, prezantim nga ana e nxënësve);
- Demonstrim nga ana e mësimdhënësit ose e nxënësit. Mësimdhënësi jep informata vizuale të cilat e ndihmojnë sqarimin gojor.

Fusha kurrikulare - Shkencat e natyrës

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrje

Kurrikula Bërthamë e shkencave të natyrës është e obligueshme për të tri nivelet e arsimit parauniversitar. Kjo fushë mësimore përfshin realizimin e kompetencave (njohuritë, të kuptuarit, shprehitë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat) që do të arrihen nga nxënësit pas përfundimit të çdo niveli të arsimit parauniversitar.

Shkencat e natyrës u mundësojnë nxënësve të njohin, të kuptojnë, të hulumtojnë natyrën, botën e gjallë e jo të gjallë dhe njeriun.

Njohuritë dhe arritjet shkencore zbatohen: në prodhimin e ushqimit dhe të mirave të tjera materiale, në mjekësi, në komunikacion, në komunikim, në prodhimin e energjisë, në hulumtimin dhe përdorimin e pasurive natyrore, në ruajtjen e mjedisit jetësor, në krijimtarinë kulturore, në art dhe në hulumtimin e gjithësisë.

2. Arsyeshmëria dhe përshkrimi i fushës së shkencave të natyrës

Shkencat e natyrës janë në funksion të:

- shpjegimit të botës materiale, vetitë dhe shndërrimet e saj;
- zbatimit të metodave të hulumtimit të dukurive dhe të proceseve natyrore;
- përshkrimit të tokës si trup qiellor, me kushte të përshtatshme për jetën e qenieve të gjalla dhe të njeriut;
- përshkrimit të botës së gjallë, botës jo të gjallë dhe lidhshmërinë mes tyre;
- përshkrimit të resurseve energjetike;
- përshkrimit të proceseve natyrore në kohë dhe hapësirë;
- përcaktimit të ndërlidhjes së njeriut dhe natyrës dhe ndikimet e ndërsjella mes tyre.

3. Konceptet themelore të shkencave të natyrës

Konceptet themelore të shkencave të natyrës duhet të mbështeten në 6 kategori (shtylla- orientime) kryesore:

1. Hulumtimi/kërkimi shkencor
2. Zbatimi i shkencës dhe i teknologjisë
3. Materia, vetitë dhe shndërrimet e saj
4. Proceset fizike
5. Proceset jetësore
6. Toka dhe gjithësia

Në shkencat e natyrës konceptet themelore, kompetencat dhe metodologjia për shkallët 1, 2, 3, 4 jepen të integruara, ndërsa për shkallët 5 dhe 6 jepen në lëndë të veçanta: kimi, fizikë, biologji dhe astronomi.

Në shkollat profesionale këto koncepte jepen në formë të integruar të bazuara me qasje tematike të profesioneve të caktuara.

5. Rezultatet e të nxënit në fushën e shkencave të natyrës

Shkalla 1 Shkalla 2

SNKA / ISCED 1

Shkalla 1, Klasa 0, I, II (mosha 5-8 vj.)

Shkalla 2, Klasa III, IV, V (mosha 8-11 vj.)

I. NJOHURITË, TË KUPTUARIT DHE ZHVILLIMI I SHKATHTËSIVE PËRMES PROCESIT TË TË NXËNIT:

1. Strukturimi i mendimit shkencor për konceptet, modelet, teoritë dhe ligjet për ndërtimin e materies, proceseve dhe dukurive në natyrë:

- Materia e gjallë dhe jo e gjallë dhe vetitë e saj.
- Proceset dhe dukuritë fizike, kimike, biologjike, në tokë dhe gjithësi.

2. Zhvillimi i shkathtësive të kërkimit shkencor për ndërtimin e materies, proceseve dhe dukurive në natyrë.

3. Ndërlidhja ndërmjet lëndëve të shkencave të natyrës dhe fushave të tjera të Kurrikulës.

4. Zbatimi i shkencës dhe teknologjisë në jetën e përditshme.

5. Zhvillimi i shkathtësive të komunikimit në shkencë dhe përmes shkencës.

1. Strukturimi i mendimit shkencor për konceptet, modelet, teoritë dhe ligjet për ndërtimin e materies, proceseve dhe dukurive në natyrë:

- Materia e gjallë dhe jo e gjallë dhe vetitë e saj.
- Proceset dhe dukuritë fizike, kimike, biologjike, në tokë dhe gjithësi.

Përshkruan dhe krahason materialet, sipas origjinës, përbërjes, vetive, madhësisë, formës, shndërrimeve dhe përdorimit në jetën e përditshme

Identifikon dhe hulumton materialet natyrore dhe artificiale që përdoren në jetën e përditshme sipas vetive dhe shndërrimeve të tyre.

Përshkruan veçoritë e mjedisit natyror ku jeton; relievin, klimën, ujërat dhe dallon ndryshimet natyrore në kohë e hapësirë (dita – nata, stinët, moti etj.).

Tregon orientimin në hapësirë, ujin, ajrin dhe energjinë e Diellit si burim i jetës në Tokë, qarkullimin e ujit, skicën, planin, hartën, globin, hartën e Republikës së Kosovës dhe përshkruan pozitën e trupave në sistem diellor.

Vrojton dhe përshkruan karakteristikat themelore dhe nevojat jetësore të njeriut dhe qenieve të tjera të gjalla, llojllojshmërinë, ndërveprimin, rritjen dhe zhvillimin e tyre në mjedisin natyror.

Përshkruan dhe hulumton tiparet themelore të ndërtimit dhe funksionit të organizmit të njeriut dhe qenieve të tjera të gjalla, ciklin jetësor, proceset riprodhuese të bimëve dhe shtazëve, zinxhirët e thjeshtë të ushqimit dhe rolin e mikroorganizmave në mjedis.

Identifikon burimet e ndryshme të energjisë (duke përfshirë rolin e nxehtësisë së Diellit për jetën në Tokë) dhe shfrytëzimin efikas të tyre për jetën e njeriut.

Mat me instrumente përkatëse dhe sqaron ndërrimin e temperaturës gjatë ditës, natës, stinëve të vitit dhe gjendjen agregate të lëndëve.

Dallon pozitën e objekteve, trupave në qetësi dhe lëvizje, duke provuar me shtyrje ose tërheqje.

Përshkruan bashkëveprimin e trupave, të lëndëve dhe të qenieve të gjalla.

2. Zhvillimi i shkathtësive të kërkimit shkencor për ndërtimin e materies, proceseve dhe dukurive në natyrë

Grumbullon fakte për hulumtimin e dukurive të thjeshta shkencore brenda dhe jashtë klasës përmes vërtetimit individual dhe grupor, modelimit, vizatimit dhe matjes me njësi jostandarde.

Parashtron pyetje dhe parashikon si të hulumtohen faktet dhe dukuritë natyrore, mbledh dhe analizon të dhëna, përshkruan dhe shpjegon marrëdhëniet shkak-pasojë të proceseve dhe dukurive natyrore.

3. Ndërlidhja ndërmjet lëndëve të shkencave të natyrës dhe me fushat e tjera

Integrimi i koncepteve të përbashkëta në shkencat natyrore (biologji, kimi, fizikë, gjeografi, astronomi):

- Materia (e gjallë dhe jo e gjallë), energjia, bashkëveprimet mes trupave, mjedisi natyror, proceset dhe dukuritë natyrore, shndërrimet e lëndës, ushqimi i shëndetshëm.
- Integrimi në metodën shkencore hulumtuese: - vëzhgimi, klasifikimi, matja, modelimi, zbatimi.

Integrimi i shkencave të natyrës me fushat e tjera

- Komunikimi dhe të shprehurit

Komunikimi shkencor (me gojë dhe me shkrim) bëhet përmes vërtetimit, diskutimit, modelimit, vizatimit, matjeve, përgatitjes së raporteve me shkrim, interpretimit të diagrameve, grafikëve, tabelave për shpjegimin e dukurive të ndryshme natyrore.

-Matematika

Ndihmon zhvillimin e aftësive logjike gjatë hulumtimeve duke përdorur modele, krahasim të numrave (madhësisë, gjatësisë, lartësisë, formës etj.), përdorimin e operacioneve themelore matematikore dhe shprehjen e madhësive përmes vlerave sasiore si dhe grafikëve e diagrameve.

- Shoqëria dhe mjedisi

Përshkruan mjedisin natyror-shoqëror që e rrethon dhe shpreh gatishmërinë për të punuar në grup dhe për të krijuar raporte të mira në shoqëri (me shokë, shoqe, familje, komunitet) dhe ruajtje të mjedisit.

- Shëndeti dhe mirëqenia

Përmes edukimit shëndetësor fiton shprehje, qëndrime e sjellje pozitive për mbrojtjen e shëndetit personal për një mirëqenie më të mirë duke dalluar të mirat dhe rreziqet nga mjedisi i saj/tij.

- Jeta dhe puna

Përdor pajisjet dhe veglat e thjeshta (metër, vizore, termometër, peshore, thjerrë) dhe ato elektronike (TIK) me të cilat shkruhet, vizatohet, kryhen lojëra etj.

4. Zbatimi i shkencës dhe teknologjisë në jetën e përditshme

Identifikon produktet e shkencës (objektet, pajisjet, veglat, proceset etj.) në mjedisin e tij/saj dhe shpjegon rolin e tyre në jetën e përditshme.

Vrojton, emërton dhe përdorë tipa të ndryshëm të veglave të thjeshta, pajisjeve dhe makinave të prodhuara përmes shkencës me qëllim të kryerjes së aktiviteteve individuale dhe grupore brenda dhe jashtë klasës.

5. Zhvillimi i shkathtësive të komunikimit në shkencë dhe përmes shkencës

Bën pyetje, përshkruan çfarë ndodh kur vërtetohet proceset dhe dukuritë, formulon ide të thjeshta dhe i ndan ato me nxënësit e tjerë.

Diskuton dhe krahason temat e hulumtuara dhe parashikimet; mbledh, shënon dhe paraqet të dhënat në formë të thjeshtë si përshkrime.

II. Qëndrimet dhe vlerat e strukturuar nga arsimimi përmes fushës së shkencave të natyrës

Nxënësi pritet të manifestojë:

- Kureshtje për hulumtimin e botës së gjallë dhe jo të gjallë në natyrë.
- Qëndrim ndaj pyetjeve dhe përpjekje për të gjetur përgjigje.
- Interesim për të njohur karakteristikat dhe nevojat jetësore të qenieve të gjalla.
- Respekt për të gjitha format e jetës.
- Kujdes për jetën personale dhe shëndetin dhe të tjerëve.
- Kujdes gjatë përdorimit të tyre dhe respektim të rregullave të sigurisë gjatë punës.

III. AFTËSITË DHE SHKATHTËSITË NË SHKENCAT E NATYRËS

- Identifikim
- Përshkrim
- Zbatim
- Njehsime
- Matje
- Vlerësim
- Skicime
- Krijim modelesh

IV. KONCEPTET DHE LËNDET E FUSHËS SHKENCAT E NATYRËS

• Natyrë	• Vërshim
• Mjedis natyror	• Reshje
• Materie	• Burim
• Procese jetësore	• Tërmet
• Energji	• Vullkan
• Lëvizje	• Lumë
• Forcë	• Liqen
• Magnetizëm	• Det
• Lëndë	• Oqean
• Shndërrime	• Shkretëtirë
• Elektricitet	• Akullnajë
• Dritë	• Erë
• Teknologji	• Luginë
• Reliev	• Zë
• Orientim	• Bimë
• Busull	• Kafshë
• Mot	• Njeri
• Erozion	• Ushqim
• Akumulim	• Hulumtim
• Thatësi	• Ndërtim

6. Çështjet ndërkurrikulare

Integrimi i çështjeve ndërkurrikulare në fushën e shkencave të natyrës i ndihmon nxënësit të njohin dhe të kuptojnë botën dhe të përballojnë më lehtë sfidat e jetës.

Çështjet ndërkurrikulare që mund të integrohen në Kurrikulën e shkencave të natyrës për këtë moshë të nxënësve janë:

- mbrojtja e mjedisit,
- vetëdija për rrezikun dhe vendimmarrja,
- barazia gjinore,
- të drejtat e njeriut,
- edukimi shëndetësor,
- besimet etj.

7. Ndarja e kohës - përshkrimi

Numri i orëve të Kurrikulës Bërthamë është i përcaktuar në çdo fushë mësimore, ndërsa kurrikula zgjedhore përcaktohet nga shkolla përkatëse.

Fusha e shkencave të natyrës në Kurrikulën Bërthamë shkalla 1 shkalla 2 përfshin lëndët: kimi, biologji, fizikë, gjeografi dhe astronomi, që janë të integruara, dhe numri i orëve mësimore javore për çdo vit është nga 1 orë.

Kriter për Kurrikulën Bërthamë të shkencave të natyrës në çdo lëndë është: vëllimi, baraspesha, lidhja horizontale dhe vertikale e rezultateve mësimore me gjashtë (6) kompetencat kryesore dhe vazhdimësia e realizimit të tyre nga klasa I-V.

Shkolla fillore (SNKA 1)											
Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2				
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%
Shkencat natyrore	1	5.56	1	1	2	4.88	2	2	2	6	8.33

8. Udhëzime metodologjike

Suksesi i nxënësve në lëndët e shkencave të natyrës varet nga puna dhe angazhimi i mësimit dhe nxënësit. Kjo arrihet duke përdorur qasje bashkëkohore ndërvepruese dhe gjithëpërfshirëse, metoda, teknika e forma të shumëllojta të punës. Për këtë qëllim zbatohet një kompleks i tërë procedurash, si: informacion i ri, përsëritje, përforsim, ushtrime, detyra, punë me projekte, punë praktike e të tjera. Po ashtu, përdoren mjete materiale teknike, siç janë: modelet, grafikët, kimikate, enë të kuzhinës, enë laboratorike, instrumente, kompjuterë, e teknologji të tjera arsimore). Këto qasje dhe metoda duhet të jenë në funksion të nxitjes së mendimit të pavarur, kritik e krijues.

Përzgjedhja e metodave është kompetencë e mësimit dhe nxënësit të lëndës. Ajo bëhet në përshtatje me moshën, aftësitë psikofizike të tyre (në këto shkallë të Kurrikulës përmbajnë shumë ilustrime dhe lojëra, si dhe mbikëqyrje nga mësimit dhe nxënësit), kohën në dispozicion, nevojat dhe kërkesat e nxënësve, me natyrën e përmbajtjes së temës mësimore, me bazën didaktike, me nivelin e formimit të nxënësve etj.

Metodat, teknikat dhe format e punës me nxënës duhet të jenë në funksion të përvetësimit më të lehtë të përmbajtjeve mësimore, të njohurive, shprehive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave të tjera për të përballur sfidat jetësore.

Me qëllim të përmbushjes së kërkesave për nxënie cilësore sugjerohen disa metoda, forma dhe teknika të ndryshme të punës:

- Mësimdhënie e drejtpërdrejtë (shpjegimi, sqarimi, ushtrimet praktike dhe shembujt);
- Mësimdhënie jo e drejtpërdrejtë (shqyrtimi, zbulimi, zgjidhja e problemeve);
- Mësimdhënie me anë të pyetjeve (teknika e pyetjeve drejtuar nxënësve);
- Diskutimi dhe të nxënët në bashkëpunim (në grupe të vogla, grupe më të mëdha dhe me të gjithë nxënësit);
- Mësimdhënie që nxit të menduarit kritik, krijues dhe zgjidhjen e problemeve;
- Të mësuarit përmes projekteve, punëve kërkimore në terren;
- Mësimdhënie përmes vrojtimit, demonstrimit dhe eksperimentit;
- Të mësuarit dhe të nxënët përmes mjeteve multimediale e në veçanti përmes kompjuterit;
- Mësimdhënie që nxit hulumtimin e pavarur;
- Të mësuarit në natyrë dhe vizitat në objekte industriale.

Në të gjitha rastet zbatimi i metodave apo teknikave mësimore duhet të shoqërohet me përdorimin e materialeve dhe të mjeteve përkatëse didaktike, pa të cilat nuk mund të arrihen rezultatet e pritura.

9. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi është proces i grumbullimit sistematik, cilësor e sasior të informatave të arritjes së nxënësve gjatë procesit të të nxënët dhe nxjerrja e gjykimeve për to.

Vlerësimi është në funksion të:

- sigurimit të informatave të nevojshme për përparimin e nxënësve dhe motivimit të tyre për të nxënë;
- identifikimit të vështirësive gjatë procesit të të nxënët;
- nxjerrjes së përfundimeve për arritjet e nxënësve gjatë procesit të të nxënët;
- vetëvlerësimit të nxënësve dhe mësimdhënësve;
- përmirësimit të mësimdhënies dhe të nxënies.
- Vlerësimi formues (vlerësimi për të nxënë) kryhet në mënyrë të vazhdueshme për marrjen e informacioneve të arritjes së nxënësve gjatë çdo veprimtarie mësimore.
- Vlerësimi diagnostikues - përdoret për marrjen e informacioneve të arritjes së nxënësve për shkallën e përvetësimit të njohurive, shkathtësive, shprehive, qëndrimeve dhe vlerave dhe i ndihmon mësimdhënësit për punën e mëtejshme.
- Vlerësimi përmbledhës (vlerësimi i të nxënët) - përfshin aktivitetin e përgjithshëm të nxënies së nxënësve.

Vlerësimi përmbledhës bëhet në fund të periudhave të caktuara (gjysmëvjetor, fund të vitit etj.).

- Vlerësimi motivues - përdoret për nxitjen e interesimit dhe dëshirës së nxënësve për të nxënë.

Vlerësimi i nxënësve për lëndët e Kurrikulës Bërthamë dhe për lëndët zgjedhore bëhet me notë, në përputhje me kriteret e përcaktuara të MASHT-it. Vlerësimi i nxënësit me notë bëhet për përgjigjet me gojë dhe me shkrim, detyrat e shtëpisë, aftësitë gjatë punës në grup, provave, punës me projekte etj.

Format e vlerësimit duhet të jenë në përputhje me stilet e ndryshme të të nxënët.

Mësimdhënësi është i pavarur në përzgjedhjen e metodave, teknikave dhe instrumenteve të vlerësimit. Vlerësimi duhet të jetë transparent për nxënësit, prindërit dhe komunitetin.

Instrumenti i rëndësishëm për vlerësim, vetëvlerësim dhe marrjen e informacioneve të përparimit apo ngecjes së nxënësve është dosja e nxënësit.

10. Materialet dhe burimet mësimore

Për realizimin me sukses të kompetencave në shkencat e natyrës është e nevojshme të krijohen kushte, mjete mësimore dhe mjedis mësimor i përshtatshëm.

- Materiale tekstuale: teksti shkollor, fletore e punës, libri i mësuesit, udhëzues profesional, fjalorë, gazeta, revista, materiale psikopedagogjike, enciklopedi etj.
- Mjete vizuale – pamore: tabelë shkrimi, fotografi, piktura, modele, makete, diagrame, mjete grafike etj.
- Mjete auditive - dëgjimore: radioja, magnetofoni, telefoni, kasetofoni etj.
- Mjete audiovizuale – pamore-dëgjimore: televizori, filmi, videoja, videoprojektori, videokaseta, kompjuteri, interneti, teleteksti, CD, e-mail-i.
- Mjedisi mësimor (klasa, laborator, punëtorja, natyra, ferma etj.).

Fusha kurrikulare - Shoqëria dhe mjedisi

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrja

Njohuritë nga fusha Shoqëria dhe mjedisi janë pjesë e mozaikut të gjerë që përbëhet nga të shtatë fushat kurrikulare përmes të cilave nxënësit arrijnë qëllimet e parashikuara në KKK.

Kjo është njëra nga shtatë fushat kurrikulare të parapara në KKK, e cila te nxënësi zhvillon njohuritë, shkathtësitë dhe kultivon qëndrimet dhe vlerat individuale e shoqërore demokratike duke avancuar prirjet e qytetarit të përgjegjshëm për proceset shoqërore e mjedisore. Kjo fushë e ndihmon nxënësin për të zhvilluar të kuptuarit e tij për botën, për njerëzit, për vlerat, për proceset mjedisore në kohë dhe hapësirë, në vende dhe rrethana të ndryshme. Njohuritë e kësaj fushe gjithashtu mundësojnë që nxënësi të kultivojë identitetet personal, shoqëror, kulturor, shtetëror e kombëtar, të mësuarit për të jetuar së bashku me të tjerët si dhe edukimin për zhvillim të qëndrueshëm.

Shoqëria dhe mjedisi mësohet në të gjashtë shkallët e Kurrikulës. Prej shkallës së parë deri në përfundim të shkallës së katërt zhvillohet përmes mësimit lëndor ose me përmbajtje të integruara. Nga shkalla e pestë, që fillon me klasën e dhjetë, në arsimin e përgjithshëm kjo fushë ndahet në lëndë mësimore: edukata qytetare, historia, gjeografia, sociologjia, psikologjia, filozofia, logjika, kurse në arsimin profesional ajo vazhdon të mësohet si e integruar.

2. Arsyeshmëria

Njohuritë nga fusha Shoqëria dhe mjedisi në shkallën e parë dhe të dytë kurrikulare (klasa parafillore dhe klasat I-V fillore) janë të rëndësishme për t'u mësuar për arsye se përmes saj nxënësit aftësohen për njohjen më të mirë të vetvetes, komunitetit, shoqërisë dhe mjedisit jetësor. Njohuritë nga kjo fushë ndikojnë në zhvillimin e shkathtësive elementare për ndërmarrjen e aktiviteteve në jetën e përditshme shoqërore në mënyrë që

të vetëdijesohen për rëndësinë e marrjes së vendimeve të përgjegjshme. Përmbajtjet tematike të kësaj fushe shpjegohen gjithnjë duke pasur parasysh kontekstin social, historik dhe gjeografik.

3. Konceptet dhe përshkrimi

Konceptet e përgjithshme të kësaj fushe në shkallën e parë dhe të dytë zërthehen duke pasur parasysh aftësinë dhe shkathtësinë e moshës së nxënësve.

Grupet dhe marrëdhëniet shoqërore

Grupet dhe marrëdhëniet shoqërore në fushën Shoqëria dhe mjedisi, për nivelin e parë përfshijnë njohjen e nxënësve me rolet dhe raportet sociale si individ, brenda familjes, bashkësisë, komunitetit dhe shoqërisë, në përgjithësi, në raport me hapësirën e banimit dhe veprimin. Në përmbajtjen e këtij koncepti përfshihet edhe aftësimi për rolin e tij si pjesëtar aktiv në këto struktura. Këtu përfshihen edhe ndryshimet e strukturave shoqërore duke nënkuptuar edhe ndryshimet e roleve dhe funksioneve të grupeve shoqërore nga perspektiva e realizimit të barazisë gjinore dhe ofrimin e mundësive të barabarta pa marrë parasysh përkatësinë regjionale, sociale, fetare dhe etnike.

Proceset shoqërore

Koncepti proceset shoqërore nënkupton zhvillimet dhe ndryshimet që ndodhin në jetën shoqërore në rrethin ku jeton: në familje, në shkollë në komunitet dhe në vend, lëvizjen natyrore dhe migrimin e popullsisë, duke nënkuptuar mënyrën e jetesës dikur dhe sot. Kjo gjithashtu nënkupton pjesëmarrje, në mënyrë aktive, në proceset dhe organizimet familjare, shkollore dhe më gjerë, në rrethin ku jeton. Në kuadër të këtij koncepti bëjnë pjesë edhe njohuritë, qëndrimet dhe vlerësimet për traditat, festat, vlerat e trashëgimisë kulturore dhe historike, procese shoqërore që lidhin ndryshimet në jetën e përditshme të tyre dhe në kohë të ndryshme.

Normat, të drejtat dhe përgjegjësitë

Në kuadër të kësaj tërësie, nxënësit kuptojnë dhe u përmbahen normave dhe rregullave shoqërore në mjedisin jetësor. Ata mësojnë se liria dhe e drejta e tyre kërkon përgjegjësi ndaj vetes, ndaj familjes, ndaj shkollës, ndaj vendit, ndaj rrethit ku jeton dhe më gjerë. Kjo nënkupton edhe vetëdijesimin për rëndësinë e vlerave të shoqërisë demokratike, si: liritë njerëzore, barazinë, tolerancën, bashkëpunimin dhe komunikimin me të tjerët për të kaluarën dhe të tashmen.

Vendimmarrja

Në këtë nivel është me rëndësi që të kultivohet vetëbesimi dhe arsyeshmëria e vendimmarrjes në raste të caktuara, duke u mbështetur në argumente të qëndrueshme dhe në përvojat historike. Nxënësit kuptojnë se vendimmarrja e drejtë dhe e argumentuar është vlerë e dobishme për vetveten e tyre, për të tjerët, por edhe për rrethin. Praktikoni dhënien dhe marrjen e ideve dhe informatave të qëndrueshme të cilat do t'i shërbejnë për të marrë vendime në mënyrë të vetëdijshme dhe të përgjegjshme.

Mjedisi

Nënkupton njohuritë elementare për raportin e njeriut dhe mjedisit jetësor, ndikimet e ndërsjella të tyre, faktorët që ndikojnë në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit (ekosistemit dhe biodiversitetit), vetëdijesimin për ruajtjen e mjedisit për zhvillim të qëndrueshëm. Nënkupton njohuritë për tiparet e Tokës si planet, elementet e hartës, elementet natyrore të mjedisit natyror (mbështjellësit gjeografik të Tokës) dhe rreziqet kryesore natyrore dhe ato të shkaktuara nga faktori njeri. Koncepti përfshin edhe njohuri për objektet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore dhe kujdesin për to.

4. Qasja e bazuar në kompetenca

Njohuritë nga fusha Shoqëria dhe mjedisi u mundësojnë nxënësve përvetësimin dhe kultivimin gradual të kompetencave kryesore të parapara në KKK. Këto pasqyrohen përmes njohurive, shkathtësive, shprehive, por edhe qëndrimeve dhe sjelljeve që ata duhet t'i reflektojnë. Organizimi i mësimin duhet t'i aftësojë nxënësit për: komunikim nëpërmjet simboleve, shenjave, shprehjen e tolerancës, lidhjen e vendimeve me pasojat, të mësuarit për të mësuar, punë në grupe, mbrojtje dhe zhvillim të mjedisit, veprime të pavarura dhe të përgjegjshme, bashkëndjenjë, raporte ndërnjerëzore, respektimin e dallimeve, pjesëmarrje aktive dhe të përgjegjshme. Të gjitha këto janë të përfshira në rezultatet e të nxënësve të kësaj fushe për këtë nivel.

5. Rezultatet e të nxënësve të fushës (RNF)

Shoqëria dhe mjedisi SNKA / ISCED 1

Shkalla 1, Klasa parafillore, klasa I dhe II (mosha 5-8 vj.)

Shkalla 2, Klasa III, IV, V (mosha 8-11 vj.)

Njohuritë, të kuptuarit dhe shkathtësitë përmes të cilave nxënësi:

1. Hulumton strukturën e grupeve shoqërore dhe mënyrat e pjesëmarrjes apo të përfshirjes në to
2. Hulumton objektet, dukuritë, proceset historike, shoqërore, natyrore e mjedisore si dhe lidhjet dhe ndikimet ndërmjet tyre
3. Analizon dhe shqyrton në mënyrë kritike dhe zbaton normat dhe rregullat shoqërore për jetë të përbashkët në diversitet
4. Jep ide dhe propozime si dhe merr vendime në mënyrë të vetëdijshme dhe të përgjegjshme
5. Kontribuon në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit si dhe në zhvillimin e qëndrueshëm
5. Shfrytëzon në mënyrë efektive TIK-un dhe teknologjitë e tjera bashkëkohore

1. Hulumton strukturën e grupeve shoqërore dhe mënyrat e pjesëmarrjes apo të përfshirjes në to

Tregon për vetveten, familjen e ngushtë dhe të gjerë (dallon moshën dhe prejardhjen), organizimin e hapësirës së banimit dhe veprimit, lëvizjet natyrore të popullsisë, migrimet, vendbanimet dhe veprimtaritë ekonomike.

Grumbullon, krahason dhe radhit në mënyrë kronologjike dëshmi të thjeshta historike (fotografi, veshje, gjëra të tjera) që lidhen me ngjarje personale, familjare dhe të komunitetit ku jeton.

Identifikon dhe respekton organizime të thjeshta shoqërore (familjes, klasës) dhe mënyrën se si njerëzit mund të jetojnë dhe të punojnë së bashku.

Kupton dhe respekton të drejtat themelore të fëmijëve dhe të të rriturve si mënyra më e mirë në mbrojtjen e individëve dhe komunitetit nga padrejtësitë.

2. Hulumton esencën e objekteve, të dukurive dhe të proceseve historike, shoqërore, natyrore dhe mjedisore

Përshkruan ngjarje shoqërore, kulturore dhe historike si dhe dukuri natyrore e mjedisore duke marrë shembuj nga jeta e përditshme dhe nga e kaluara si dhe Identifikon rreziqet kryesore natyrore dhe ato të shkaktuara nga njeriu, objektet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore, objektet natyrore të orientimit në hapësirë dhe shkaktarët e dëmtimit të mjedisit natyror dhe human në nivel lokal, vendi dhe rajonal.	Identifikon ngjarje shoqërore, kulturore e historike, shkaqet e tyre dhe shpjegon tiparet e Tokës si planet, elementet e hartës, elementet fizike të mjedisit natyror dhe rëndësinë e objekteve, dukurive dhe proceseve natyrore e mjedisore në nivel lokal, vendi, regjional dhe ndërkombëtar.
--	---

3. Analizon në mënyrë kritike dhe zbaton normat dhe rregullat për jetë të përbashkët në diversitet

Identifikon dhe respekton traditat dhe festat si pasqyrim i llojllojshmërisë kulturore, fetare, shoqërore, etnike e familjare	Njeh dhe dallon diversitetin e komunitetit për nga mosha, gjinia, raca, profesioni, interesi, besimi, etnia dhe trashëgimia kulturore.
---	--

4. Jep ide dhe merr vendime në mënyrë të ndërgjegjshme dhe të përgjegjshme

Merr vendime të thjeshta, si individ apo si anëtar i një grupi të vogël (familjes, klasës), për çështje që lidhen me situata të jetës së përditshme (p.sh., pjesëmarrja ose jo në aktivitete të caktuara grupore etj.).	Identifikon dhe shpjegon faktorët që duhet t'i marrë parasysh kur duhet të merren vendime në situata të ndryshme të jetës së përditshme.
---	--

5. Kontribuon në ruajtjen e mjedisit për zhvillim të qëndrueshëm

Identifikon llojet e thjeshta të ndotjes së mjedisit që bëhen nga faktori njeri dhe vetëdijësohet për rolin që ka në ruajtjen e tij.	Shpjegon lidhjet shkak-pasojë të degradimit dhe ndotjes së ambientit dhe ndërmerr veprime të thjeshta konkrete për ruajtjen e mjedisit shoqëror dhe natyror në vendin ku jeton
--	--

6. Shfrytëzimi efektiv i TIK-ut dhe teknologjive të tjera në epokën digjitale

Përdor TIK-un dhe mediet për t'u informuar lidhur me shoqërinë dhe mjedisin	Shfrytëzon TIK-un dhe mjetet multimediale për të shuar kureshtjen për ngjarjet dhe dukuritë kulturore, historike e natyrore.
---	--

II. Qëndrimet dhe vlerat e strukturuar nga arsimimi përmes fushës Shoqëria dhe mjedisi

- Respekti për të tjerët
- Vetërespekti
- Barazia
- Toleranca
- Gjykimi i drejtë
- Kujdesi për mjedisin
- Angazhimi për mirëmbajtjen e mjedisit

III. Aftësitë dhe shkathtësitë e fituara nga fusha Shoqëria dhe mjedisi

- Përdorim informacionesh
- Hulumtim i thjeshtë
- Shfrytëzim i burimeve të thjeshta
- Përdorim i fjalëve të mësuar
- Krijim i modeleve
- Diskutim
- Matje
- Skicim
- Ndërtim dhe lexim i grafikëve, diagrameve, tabelave dhe hartave

IV. Konceptet kyç të fushës Shoqëria dhe mjedisi

Shoqëria	Ambienti	Vullkan	Liqen	Komb
Mjedisi	Gjinia	Lumë	Shkretëtirë	Epokë
Komunikimi	Solidariteti	Tërmet	Vendimmarrje	Hidrosferë
Kronologjia	Marrëdhëniet shoqërore	Det	Luftë	Rajon (regjion)
Grupet shoqërore	Orientim	Vendbanim	Ekonomi	Koha
Vendi dhe hapësira	Tokë	Litosferë	Atmosferë	Përgjegjësitë
Mjedisi natyror	Popullsi	Globi	Hartë	Toleranca
Mjedisi human	Kontinent	Bashkëndjenja	Normat	Familja
Shtet	Migrime	Liria	Të drejtat	Civilizimi
Oqean	Erozion	Individi	Rregullat	
Reliev	Burim		Barazia	
Klimë	Faunë		Qytetari	
Florë				

6. Ndarja e kohës - përshkrimi

Në planin mësimor, për Kurrikulën Bërthamë për këtë nivel (për këto dy shkallë kurrikulare), është përcaktuar koha e nevojshme minimale për secilën fushë mësimore kurrikulare, që shprehet në përqindje apo në numra orësh mësimore. Për fushën Shoqëria dhe mjedisi është ndarë kohë që llogaritet e mjaftueshme për arritjen e qëllimeve dhe rezultateve të të nxëniet të parashikuara për këtë nivel. Në shkallën e parë kurrikulare, përqindja e përcaktuar për këtë fushë lëviz nga 6% deri 8% nga totali i kohës së paraparë për të gjitha fushat. Në klasën parafillore është paraparë të ketë 5.56%, kurse në klasën e parë dhe të dytë 4.88%, në klasën e tretë, klasën e katërtë dhe klasën e pestë 8.33%

Shkolla fillore (SNKA 1)

Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2					
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë		
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	
Shoqëria dhe mjedisi	1	5.56	1	1	2	4.88	2	2	2	6	8.33	

7. Çështjet ndërkurrikulare

Ndër qëllimet e rëndësishme të fushës Shoqëria dhe mjedisi është edhe mësimi i çështjeve ndërkurrikulare, që do të ndihmojnë në arritjen e kompetencave kryesore të parapara me KKK. Disa nga çështjet ndërkurrikulare që duhet të merren në konsideratë në këtë nivel, por që mund trajtohen në vazhdimësi edhe në nivelet e tjera janë:

- Edukimi për paqen;
- Shfrytëzimi medies (përdorimi i medies për ta kuptuar botën përreth);
- Edukimi për zhvillim të qëndrueshëm (ekonomik, shërbimet për bashkësinë; siguria, mbrojtja e mjedisit natyror dhe human dhe zhvillimi i qëndrimeve ekologjike);
- Gjuha dhe shkathtësitë e komunikimit në tërë Kurrikulën (cilësia e mirë e komunikimit në të gjitha lëndët);
- Zhvillimi personal dhe shkathtësitë për jetë (edukimi për konsumim dhe kursim; respekti për vete dhe për të tjerët, toleranca, vetëpërmbytja, aftësia për marrëveshje; vetiniciativa dhe përgatitjet për të ardhmen).

8. Udhëzime metodologjike

Për të realizuar qëllimet e Kurrikulës përmes fushës Shoqëria dhe mjedisi këshillohet përdorimi i metodave të ndryshme që e plotësojnë njëra-tjetrën dhe që mundësojnë zhvillimin e mendimit kritik e kreativ të nxënësi, për zbatimin e njohurive në situata të ndryshme.

Mësimdhënësi është i lirë të zgjedhë metodologjinë e punës duke vlerësuar drejt kushtet, rrethanat dhe mundësitë të cilat i ka. Duke u bazuar në udhëzimet e KKK-së, të marrë parasysh mësimin e bazuar në arritjen e kompetencave, mësimin me nxënësin në qendër, gjithëpërfshirjen, mësimin e diferencuar, duke respektuar stilet e ndryshme të të nxënësit si dhe Mësimin e Bazuar në Projekte (MBP), i cili zhvillon shkathhtësitë praktike të kërkuara në KKK.

Në kuadër të metodologjisë për këtë fushë dhe për këtë nivel, sugjerohet shfrytëzimi:

- I intervistës dhe historisë gojore për mbledhjen e të dhënave për ngjarjet, vendet, personalitetet dhe mënyrën e jetesës. Këto rrisin shkathhtësinë e përdorimit të burimeve të ndryshme të informacionit.
- I lojës, në përgjithësi, dhe lojës në role, në veçanti, krijon shprehje të komunikimit efektiv, shkathhtësi të të menduarit kreativ, aftësi bashkëpunuese, socializim.
- Vrojtimi dhe kontakti i drejtpërdrejtë me mjedisin dhe natyrën, organizimi i vizitave mësimore dhe ekskursioneve zhvillojnë tek nxënësit aftësitë e hulumtimit dhe vëzhgimit, interpretimit dhe diskutimit për dukuri të ndryshme natyrore dhe mjedisore.
- Shfrytëzimi racional i TIK-ut nga nxënësi në bashkëpunim ose sugjerim të mësimdhënësit dhe prindit ndihmon kompletimin e marrjes së informacioneve dhe përgatitjen e tij për të qenë i suksesshëm.
- Bashkëveprimi brenda grupit zhvillon aftësitë për komunikim, organizim, menaxhim si dhe për të dalluar dhe për të vlerësuar situata të ndryshme nga e kaluara dhe e tashmja si dhe për të ditur të nxjerrë përfundime.
- Bashkëpunimi me institucionet, grupet e interesit dhe me shoqërinë civile, janë forma të tjera të punës që realizohen edhe jashtë hapësirës shkollore. Përshkrimi i ngjarjeve si dhe vendeve të ndryshme, mbledhja e të dhënave dhe materialeve të tjera hulumtuese si dhe prezantimi i punës së vet dhe të grupit para të tjerëve, e ndihmojnë nxënësin në arritjen e kompetencave.

9. Udhëzime për vlerësim

Zbatimi i Kurrikulës, ndër të tjera, përfshin ngritjen e një kulture të vlerësimit të vazhdueshëm për ndjekjen e progresit dhe mbledhjen e të dhënave për identifikimin dhe dokumentimin e sfidave për gjetjen e zgjidhjeve më të mira për realizimin e qëllimeve të përgjithshme të Kurrikulës, atyre specifike të fushave, si dhe vlerësimit për shkallë sipas kompetencave.

Vlerësimi është i lidhur ngushtë edhe me metodologjinë e mësimdhënies dhe kërkon kompatibilitet dhe konsistencë në gjithë procesin. Vlerësojmë atë që synojmë, atë që e vëmë në objektiv.

Vlerësimi në fushën Shoqëria dhe mjedisi për nivelin e parë, përveç që bëhet me lloje të ndryshme të testimit, si testimi verbal, joverbal, teste objektive e subjektive, teste të përgatitura nga mësimdhënësi, vlerësimi i nxënësve në tabelë, i punës me projekte etj., mund të bëhet edhe me vëzhgimin e përvetësimit të njohurive, sjelljeve dhe qëndrimeve, dhe shkallës së rritjes së shkathhtësive dhe aftësive për të zbatuar rezultatet e parapara në KB për këtë nivel.

Për të gjitha llojet e vlerësimeve që duhet t'i bëhen nxënësit pikë referimi janë rezultatet specifike për fushë në nivel klase si dhe ato për kompetenca në nivel shkalle. Mësimdhënësi, varësisht nga specifikat e tyre, hulumton

gjetjen e formave më të përshtatshme për vlerësimin e arritjes së tyre. Në këtë kuptim, përvojat e deritanishme të secilit mësimdhënës dhe ato të praktikuara në përgjithësi në sistemin arsimor kosovar për vlerësim janë një bazë fillestare e cila duhet të pasurohet në harmoni me ndryshimet në KKK.

Qasja Kurrikulës së re kompetencave, synon vlerësimin e asaj se çka është në gjendje të bëjë nxënësi, pra vlerësimi i zbatimit praktik të njohurive të marra gjatë shkollimit. Kështu, aplikimi i vlerësimit përmes vëzhgimit të vazhdueshëm të arritjeve të nxënësve dhe mbajtja e evidencës për qëllime dokumentimi dhe planifikimi të punës së mëtutjeshme me nxënësit është e domosdoshme. Vëzhgimi i punës në grupe dhe nismave individuale mund të vlerësohet edhe përmes teknikës që njihet si buletini i pjesëmarrjes ose edhe asaj që quhet lista e kontrollit etj.

Gjatë vlerësimit të nxënësve në këtë nivel, duhet të kihet parasysh lidhja dhe varësia e nxënësit me mësimdhënësin, rëndësia e etikës së vlerësimit dhe synimi që ai të jetë përkrahës dhe motivues në mënyrë që nxënësi të edukohet të pranojë vlerësimin real dhe të synojë arritje sa më të larta.

Që në këtë moshë është e rëndësishme të kultivohet shprehja e vetëvlerësimit e cila mund të realizohet me mbajtjen e dosjeve të nxënësve, ku ata ruajnë punimet e tyre reprezentative, si: intervistat me familjarët, punë individuale ose në grupe për mbrojtjen e mjedisit dhe punë të tjera që lidhen me rezultatet e parapara për këtë nivel.

Shkalla e parë e Kurrikulës ka për synim përvetësimin themelor, prandaj mësimdhënësi vlerëson nivelin e të kuptuarit dhe aftësinë e nxënësit për zbatimin e të drejtave, përgjegjësive në klasë, në familje dhe në rrethin ku jeton në përgjithësi, aftësinë e nxënësit për hulumtimin e mjedisit, përmbushjen e detyrave në kohën e caktuar, si dhe ballafaqimin individual ose si pjesë e grupit me format e të nxënësve. Në këtë rast mësimdhënësi kontribuon në vlerësimin e kompetencave kryesore që lidhen me fushën Shoqëria dhe mjedisi, si qytetar i përgjegjshëm dhe nxënës i suksesshëm, komunikues efektiv. Ky model mund të shfrytëzohet edhe për çështje të tjera që dalin nga rezultatet dhe që lidhen me kompetenca të tjera të KKK-së.

10. Materialet dhe burimet mësimore

Për formimin kompetent në fushën mësimore Shoqëria dhe mjedisi përdoren burime të ndryshme mësimore që motivojnë nxënësit për arritjen e progresit të përvetësimit të shprehive dhe shkathtësive që do t'i përdorin në të tashmen dhe në të ardhmen.

Përveç teksteve mësimore, nxënësit kanë qasje edhe në burime të tjera të njohurive. Tekstet mësimore dhe burimet e tjera i shërbejnë mësimdhënësit për të realizuar procesin mësimor.

Për njohje të qëndrueshme të fushës mësimore Shoqëria dhe mjedisi përdoret një spektër i gjerë i burimeve mësimore, përfshirë tekstet shkollore, librat e aktiviteteve dhe të ushtrimeve, fletoret e punës, broshurat, atlasat, globet, enciklopeditë, softuerët arsimorë, projektet, vizitat e ndryshme njohëse, si, p.sh., objekteve shoqërore, kulturore dhe natyrore.

Mësimdhënësit, nxënësit dhe bartësit e tjerë të arsimit, po ashtu mund të angazhohen në hartimin e burimeve të përshtatshme mësimore, p.sh: rezultatet e projekteve nga nxënësit mund të bëhen burime të vlefshme mësimore për klasë të ndryshme.

Mësimdhënësit mund të shfrytëzojnë dhe të krijojnë dosje, gazeta, revista, literaturë të specializuar apo doracakë të ndryshëm për aktivitete me nxënës. Gjithashtu, është shumë me rëndësi që nxënësit dhe mësimdhënësit të bashkëpunojnë edhe në prodhimin e produkteve të ndryshme përmes shfrytëzimit të burimeve të teknologjisë informative.

Fusha kurrikulare - Shëndeti dhe mirëqenia

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrje

Fusha mësimore Shëndeti dhe mirëqenia siguron që nxënësit të zhvillojnë njohuritë, të kuptuarit dhe shkathësitë për mirëqenien e tyre mendore, emocionale, sociale dhe fizike.

Kjo fushë i aftëson/përgatit nxënësit që ta konsiderojnë dhe ta promovojnë shëndetin si vlerë kryesore për rritje dhe zhvillim cilësor individual dhe kolektiv. Edukimi shëndetësor me të gjithë komponentët (fizikë, mendorë, emocionalë, socialë, shpirtërorë dhe seksualë) do të sigurojë që nxënësit të ndërtojnë shkathësi dhe shprehi të qëndrueshme për mirëqenien personale, të mjedisit dhe komunitetit në përgjithësi. Përmes kësaj fushe nxënësit vetëdijesohen për rëndësinë e shëndetit. Ata aftësohen që në mënyrë të pavarur të kujdesen për shëndetin e vet dhe të tjerëve, marrin mbi vete përgjegjësi dhe vendime për jetë dhe mjedis të shëndetshëm.

2. Arsyeshmëria dhe përshkrimi i fushës së Shëndeti dhe mirëqenia

Qëllimi i fushës Shëndeti dhe mirëqenia është që t'u ofrojë nxënësve mundësi për të përfituar njohuri, shkathësi dhe për t'i përgatitur ata për jetë të shëndetshme psikofizike aktive dhe për të vendosur që të marrin përgjegjësi për vete dhe për të tjerët, si dhe për të qenë të aftë që të marrin vendime. Gjithashtu, kjo u siguron mundësinë për të zhvilluar dhe për të praktikuar shprehi, qëndrime, cilësi, vlera dhe sjellje, të cilat do të ndihmojnë përballimin e situatave të ndryshme me sukses. Bazuar në informatat që ofron kjo fushë, nxënësit dinë dhe mbrohen nga sëmundjet seksualisht të transmetueshme.

Të mësuarit për shëndetin dhe mirëqenien u mundëson nxënësve të:

- Krijojnë koncepte mbi zhvillimin e njeriut dhe njohuritë bazë të shëndetit;
- Aftësohen për ndryshimin e vetes dhe të mjedisit që i rrethon;
- Kuptojnë dhe të zbulojnë ndjenjat, qëndrimet dhe vlerat e vetes dhe të tjerëve;
- Vendosin kontroll mbi sjelljet shëndetësore, që në mënyrë të ndërgjegjshme të sigurojnë shëndet cilësor;
- Marrin vendime të informuara në mënyrë që të përmirësojnë mirëqenien e tyre mendore, emocionale, sociale dhe fizike;
- Praktikojnë mënyrë të shëndoshë të jetës;
- Mësojnë për higjienën dhe rëndësinë e saj, shëndetin, edukimin seksual, faktorët e rrezikut dhe për mënjanimin e tyre;
- Baraspeshojnë punën dhe pushimin, të bëjnë ushtrime fizike dhe t'i kushtojnë vëmendje higjienës së përgjithshme dhe rregullave të të ushqyerit të shëndetshëm;
- Aftësohen individët që me kohë të shfrytëzojnë shërbimet mjekësore.

3. Konceptet e themelore të fushës:

- Rritja dhe zhvillimi përmes aktiviteteve fizike
- Mirëqenie fizike, mendore, emocionale dhe sociale
- Të ushqyerit e shëndetshëm
- Shëndeti seksual dhe riprodhues
- Rreziqet nga përdorimi i substancave që krijojnë varshmëri
- Edukimi mbi mjedisin

Rritja dhe zhvillimi përmes aktiviteteve fizike

Edukimi fizik u ofron nxënësve platformë nga e cila mund të ndërtojnë kompetenca fizike, për të përmirësuar aspektet fizike që ndihmojnë zhvillimin e aftësive personale dhe ndërpersonale. Ajo u mundëson nxënësve të zhvillojnë konceptet dhe aftësitë e nevojshme për pjesëmarrje në një gamë të gjerë të aktiviteteve fizike, sportive, kulturore, që ndikon në rritjen e mirëqenies së tyre fizike dhe i përgatit për jetë aktive dhe të shëndetshme.

Mirëqenia fizike, mendore, emocionale dhe sociale

Mirëqenia fizike, mendore, emocionale dhe sociale u mundëson nxënësve të njohin, të ruajnë dhe të kultivojnë shëndetin e tyre dhe të tjerëve, të njohin dhe të zbulojnë ndjenjat e tyre, të zhvillojnë respektin për veten dhe për të tjerët. Kjo do të shtojë besimin në arritjet e tyre, do t'u ndihmojë të menaxhojnë ndjenjat dhe emocionet e tyre si dhe do t'i përgatisë për të përballuar situatat e ndryshme.

Të ushqyerit e shëndetshëm

Te ushqyerit e shëndetshëm kontribuon në krijimin e shprehive të drejta të të ushqyerit të fëmijëve përmes promovimit të vlerave që u mundësojnë atyre të bëjnë zgjedhje të shëndetshme. Kjo i ndihmon nxënësit të njohin dhe të kuptojnë praktika të sigurta dhe higjienike në mënyrë që t'i aplikojnë ato në rutinat e përditshme.

Shëndeti seksual dhe riprodhues

Shëndeti seksual dhe riprodhues synon që nxënësit të kuptojnë ndryshimet që ndodhin në trupin e tyre, të marrin informacion rreth rritjes dhe zhvillimit, proceseve të riprodhimit njerëzor dhe problemeve të abuzimit seksual.

Rreziqet nga përdorimi i substancave që krijojnë varshmëri

Nxënësit zhvillojnë të kuptuarit e përdorimit dhe keqpërdorimit të substancave të ndryshme, duke përfshirë barnat e papërshtuara. Ata zhvillojnë të kuptuarit për ndikimin e tyre negativ në marrjen e vendimeve.

Edukimi për mjedisin

Edukimi për mjedisin ndihmon nxënësit të bëhen të ndërgjegjshëm për mjedisin dhe të mund të mbrojnë veten dhe të tjerët nga faktorët e rrezikshëm. Ndërgjegjësimi mjedisor përfshin zhvillimin e ndjenjës së informimit dhe të përgjegjësisë për ruajtjen dhe përdorimin e mjedisit.

4. Qasja e bazuar në kompetenca

Sipas KKK-së, të mësuarit e shëndetit dhe mirëqenies është i bazuar në kompetenca. Organizimi i mësimit përqendrohet në atë se çfarë duhet të dinë të bëjnë nxënësit dhe për çfarë duhet të jenë të gatshëm të bëjnë. Në këtë fushë janë përcaktuar rezultatet mësimore të cilat duhet t'i arrijnë nxënësit në mënyre progresive dhe të vazhdueshme.

5.Rezultatet e të nxënit të fushës “ Shëndeti dhe mirëqeni ”

REZULTATET MËSIMORE PËR SHKALLËT 1 DHE 2

	Shkalla 1 Klasa 0.I.II (mosha 5-8)	Shkalla 2 Klasa III,IV, V (mosha 8-11)
	Ndërtimi dhe ruajtja e mirëqenies mendore, emocionale, shoqërore dhe fizike në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet	
Mirëqenia mendore dhe emocionale	1. Tregon për ndjenjat e tij /saj në situatat e jetës se përditshme (p.sh., kur bashkëbisedon me mësuesit, me kolegët, në lojë, gjatë punës në grupe etj.)	1. Tregon njohuri, menaxhon emocionet e tij/saj dhe i përshtat ato në situata të ndryshme (p.sh., gjatë punës në grupe, në lojë, në shkollë dhe jashtë saj etj.)
Mirëqenia shoqërore	2. Njeh dhe kupton të drejtat dhe përgjegjësitë tij/saj dhe i praktikon ato në jetën e përditshme brenda dhe jashtë shkollës	2. Kupton që çdo individ është unik, i ndryshëm dhe kontribuon që shkolla dhe mjedisi ku jeton të jetë i barabartë dhe mikpritës për të gjithë
Mirëqenia fizike	3. Identifikon rreziqet e ndryshme në shtëpi, në shkollë dhe në mjedisin ku jeton	3. Demonstron sjellje të përshtatshme në situata emergjente dhe zbaton parimet themelore të ndihmës së parë dhe ku mund të kërkojë ndihmë
	Praktikimi i të ushqyerit dhe konsumit të shëndetshëm	
Ushqimi dhe të ushqyerit e shëndetshëm	1. Kupton mënyrën e drejtë të të ushqyerit sipas rutinës dhe shpjegon ndikimin e të ushqyerit në rritje dhe në zhvillim	1. Zhvillon plane të thjeshta individuale për ushqim të shëndetshëm sipas stinëve, periudhave ditore dhe aplikon rregullat elementare të ushqimit të shëndetshëm
Siguria dhe praktikimi i higjienës	2. Demonstron shkathhtësi dhe shprehi për mirëmbajtjen e higjienës personale në shtëpi (higjienën e trupit, higjienën e dhëmbëve etj.) dhe në shkollë	2. Demonstron përkushtim për ruajtjen dhe kultivimin e higjienës personale dhe të mjedisit në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet
Ushqimi dhe kultura e konsumatorit	3. Hulumton dhe zbulon si konsumues prejardhjen e ushqimit duke zgjedhur dhe duke shijuar ushqime të ndryshme	3. Dallon ushqimin e shëndetshëm dhe jo të shëndetshëm në situata të jetës së përditshme (p.sh., në dyqane, në supermarket, në treg etj.)
	Praktikimi i edukatës fizike, aktiviteteve fizike dhe sportit	
Edukata fizike	1. Merr pjesë në aktivitete fizike dhe mëson për ndikimin pozitiv të pushimit aktiv dhe gjumit në shëndet	1. Mban qëndrim të drejtë trupor dhe praktikon ushtrime të ndryshme trupore që motivojnë për arritje të rezultateve më të larta të zhvillimit trupor
Aktiviteti fizik dhe sporti	2. Praktikton ushtrime themelore nga përmbajtja e atletikës, gjimnastikës, notit dhe sporteve të tjera	2. Shfrytëzon në baza ditore mundësitë për të marrë pjesë në aktivitete fizike dhe sportive duke përdorur hapësirat e brendshme dhe të jashtme
Aktiviteti fizik dhe shëndeti	3. Kupton ndikimin e aktiviteteve fizike në shëndetin e tij/saj	3. Përkrauan ndikimin e aktiviteteve fizike, në zhvillimin dhe ndryshimin e trupit të tij/saj

	Të kuptuarit e fëmijërisë, adoleshencës, të qenit prind; ndërtimi i marrëdhënieve të hapura, udhëheqja e shëndetit seksual	
Të kuptuarit e fëmijërisë, adoleshencës	1. Emërton pjesët e trupit të tij/saj dhe përshkruan se si funksionojnë ato	1. Përshkruan prejardhjen dhe zhvillimin e njeriut nga lindja deri në pleqëri
Marrëdhëniet	2. Ndërton bashkëpunim me bashkëmoshatarët, por edhe me të tjerët në familje, në shkollë dhe në komunitetin ku jeton bazuar në vlera, duke i respektuar dallimet	2. Identifikon dhe merr pjesë në hartimin e rregullave të mirësjelljes në shkollë dhe në mjedise të ndryshme të njohura dhe argumenton rëndësinë e respektimit të tyre
Shëndeti seksual		Kupton ndryshimet biologjike të të dy gjinive
	Parandalimi dhe shmangia nga keqpërdorimi i substancave	
	1. Njeh gjërat të cilat nuk preken dhe nuk konsumohen dhe kupton se çfarë janë barnat dhe substancat e dëmshme	1. Njeh mënyrën e sigurt të përdorimit të barnave dhe kupton se disa barna ndikojnë pozitivisht në shëndetin dhe mirëqenien e tij/saj
	Planifikimi për zgjedhje dhe ndryshime	
	1. Merr pjesë në lojëra dhe aktivitete të përditshme duke hulumtuar dhe duke bërë zgjedhje të cilat e zhvillojnë të mësuarit dhe interesat e tij/saj	1. Merr pjesë aktive në ngjarje dhe aktivitete të ndryshme duke mësuar dhe duke njohur aftësitë dhe shkathtësitë e veta
	2. Merr pjesë aktive në ngjarje dhe aktivitete të ndryshme duke mësuar dhe duke njohur aftësitë dhe shkathtësitë e veta	
	II. Qëndrimet, vlerat dhe besimet	
	<ul style="list-style-type: none"> •Respekton veten dhe të tjerët •I përgjegjshëm •Tolerant •Respektimi i diversitetit •I përkushtuar •Ka qëndrim pozitiv 	<ul style="list-style-type: none"> • Bashkëpunues • Respekton kodin e mirësjelljes • Respekton kodin e veshjes • Respekton rregulloret • Gatishmëri • I sigurt
	III. Njohuritë	
	<ul style="list-style-type: none"> •Njeh veten dhe të tjerët •Kupton veten dhe të tjerët •Tregon për veten, për familjen dhe për mjedisin •Identifikon rreziqet e ndryshme •Kupton ndikimin e veprimeve pozitive dhe negative •Shpjegon ndikimin e aktiviteteve sportive •Emërton pjesët e trupit •Shpjegon emocionet •Shkëmben përvojat 	
	IV. Shkathtësitë	
	<ul style="list-style-type: none"> •Diskuton •Pjesëmarrje aktive •Ushtron të drejtat e veta •Shpjegon •Menaxhon emocionet •Demonstron sjelle, veprime, shprehi •Zbaton parimet •Përshkruan llojet e ushqimit, aktivitetet fizike 	<ul style="list-style-type: none"> • Qëndrim të drejtë trupor • Praktikon ushtrime • Ndërton bashkëpunim • Harton rregulloret • Hulumton

6. Qasja ndërkurrikulare

Shëndeti dhe mirëqenia ndërlidhen me të gjitha fushat e tjera, i plotësojnë dhe plotësohen nga ato për shkak të natyrës komplekse dhe rëndësisë që kanë. Realizimi i çështjeve ndërkurrikulare do të ndihmojë zhvillimin dhe plotësimin e përmbajtjes së fushës për arritjen e të gjitha kompetencave të KKK-së. Disa nga çështjet ndërkurrikulare që i ndihmojnë nxënësit në këtë nivel janë:

- edukimi për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut,
- edukimi për paqe dhe për tolerancë,
- zhvillimi personal dhe aftësitë për jetë,
- edukimi për zhvillim të qëndrueshëm,
- TIK,
- barazia gjinore,
- edukimi ndërkulturor dhe
- përgatitja për jetë dhe për punë.

7. Ndarja e kohës - përshkrimi

Fusha mësimore Shëndeti dhe mirëqenia në Kurrikulën Bërthamë përfshin aktivitete që nxisin zhvillimin e shkathëtësive fizike, psikike, emocionale dhe sociale duke përfshirë lëndët: edukatë fizike dhe sporte, edukatë shëndetësore, edukatë shëndetësore dhe seksuale, e cila është në nivelin 2, dhe edukatë shëndetësore, seksuale dhe familjare në nivelin 3. Gjithashtu, në KKK janë të përcaktuara edhe numri dhe përqindja e orëve mësimore.

Kriter për Kurrikulën Bërthamë të shëndetit dhe mirëqenies është: vëllimi, baraspesha, lidhja horizontale dhe vertikale e rezultateve mësimore me gjashtë (6) kompetencat kryesore dhe vazhdimësia e realizimit të tyre nga klasa I-XII.

Shkollia fillore (SNKA 1)

Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2				
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%
Shëndeti dhe mirëqenia	2	11.11	2	2	4	9.76	2	2	2	6	8.33

9. Udhëzime metodologjike

Për realizimin e përmbajtjeve që përcaktohen në fushën e shëndetit dhe mirëqenies mund të përdoren metoda të ndryshme të punës me qëllim të përmbushjes së kërkesave që ka fusha, por edhe për shkak të specifikave që mbart në vete. Disa prej metodave që e lehtësojnë zhvillimin e suksesshëm janë metodat e mësimdhënies me nxënësin në qendër, puna me projekte.

10. Udhëzime për vlerësimi

Fusha Shëndeti dhe mirëqenia për shkak të natyrës dhe specifikeve që ka kërkon shumëllojshmëri të mënyrave të vlerësimit në baza të rregullta, ku fokusi është mbi të kuptuarit e shëndetit, konceptet dhe praktikimin e sjelljeve dhe të qëndrimeve pozitive. Nxënësit duhet të jenë në gjendje që në mënyrë aktive dhe të vazhdueshme të zbatojnë njohuritë e fituara në jetën e përditshme.

Gjithashtu, edhe për lëndët e fushës së edukimit shëndetësor, për shkak të specifikeve që ka, do të ishte e vlefshme që, përveç vlerësimit numerik, në masë të madhe të aplikohet vlerësimi përshkrues, pasi puna në grup, projektet, aftësitë motorike, aftësia e të folurit etj. nuk mund të maten me anë të testeve. Për t'i matur dhe për t'i vlerësuar ato përdoren instrumente të tjera. Vëzhgimi i drejtpërdrejtë është një procedurë e përshtatshme për fushën e edukimit shëndetësor dhe që mund të përdoret në situata të ndryshme mësimore dhe në të gjitha nivelet e shkollimit.

Ekzistojnë disa teknika dhe instrumente, që përdoren për vlerësim, të cilat ndihmojnë vrojtimin e drejtpërdrejtë të veprimtarisë së nxënësit. Ja disa prej tyre:

Buletini i pjesëmarrjes, është teknikë vrojtimi, që mund të përdoret për të vrojtuar, në grupe të vogla ose gjatë diskutimit. Buletini tregon se cili jep ndihmesë, sa shpesh bashkëpunon, sa të vlefshme janë ndihmesat etj.

Lista e kontrollit - përmban një listë me tema, objektiva, njohuri, për të cilat nxënësi do të vëzhgohet. Qëllimi kryesor i listës së kontrollit është të regjistrojë një vlerësim të vazhdueshëm për përparimin e nxënësit, duke dëshmuar se si i përmbush ai detyrat ose objektivat e llojeve të ndryshme. Krahas listës me elementet që do të vrojtohen, jepet edhe një shkallë vlerësuese.

Dosja e nxënësit - paraqet një portret të saktë dhe të përmbledhur. Përdoret si koleksion i qëllimshëm i punimeve për të treguar modele të punëve të nxënësve, të cilat dëshmojnë përparimin e nxënësit, aftësitë e tij dhe nivelin e punimeve. Përdorimi i saj përmirëson mësimdhënien duke integruar vlerësimin për të nxënë (VpN). Dosja mund të përmbajë, për shembull, vizatime, një projekt, një krijim, plane etj.

Dosja ka vlera për këto arsye:

- Është një mjet që u jep informacion mësuesit, prindërve dhe nxënësve (për zhvillimin dhe progresin e tyre).
- I jep nxënësit një pamje tërësore të punës së tij.
- Duke e përgatitur vetë dosjen, nxënësi luan rol aktiv në procesin e mësimit dhe të vlerësimit (vetëvlerësimit).

Informata kthyese - e cila ka për qëllim kontrollin dhe vlerësimin e arritjeve të nxënësve që do të shërbejë si një lloj dialogu ndërmjet mësimitdhënësit dhe nxënësit për cilësinë e të nxënës, mësimdhënies dhe arritjet në përgjithësi. Informata kthyese shërben për identifikimin e vështirësive me të cilat ballafaqohen nxënësit gjatë procesit të nxënies, por njëkohësisht siguron zbulimin e shkaqeve, pasojë e të cilave janë ato vështirësi, dhe të mundësisë për përmirësimin e punës së tij. Informata kthyese është efektive kur jepet në kohë të duhur - atëherë kur është e domosdoshme për nxënësin.

8. Materialet dhe burimet mësimore

Për realizimin me sukses të kompetencave në fushën mësimore Shëndeti dhe mirëqenia është e rëndësishme të përdoren burime të ndryshme mësimore që i motivojnë nxënësit dhe stimulojnë progresin e tyre në mënyrë që të krijojnë shprehje dhe shkathtësi të nevojshme për jetë. Meqenëse tekstet shkollore janë burime të vlefshme dhe të rëndësishme të të nxënës, qasja e nxënësve në informacion nuk duhet të kufizohet vetëm në tekstet shkollore, por edhe në burime të tjera, të cilat i shërbejnë për të planifikuar dhe për të realizuar procesin mësimor në klasë.

Për realizimin më të suksesshëm të fushës mësimore Shëndeti dhe mirëqenia duhet të përdoren një spektër i gjerë i burimeve mësimore, përfshirë tekstet shkollore, librat e aktiviteteve dhe të ushtrimeve, librat e punës, broshura, atlase, enciklopedi, softuerë arsimorë, projekte, studime të ndryshme, analiza dhe raporte të ndryshme të lëmit përkatës dhe libra të tjerë.

Mësimdhënësit dhe nxënësit mund të angazhohen në hartimin dhe shfrytëzimin e materialeve mësimore, p.sh.: rezultatet e projekteve të realizuara nga nxënësit mund të bëhen burime të vlefshme mësimore për klasa të ndryshme.

Fusha kurrikulare - Jeta dhe puna

Hyrje

Arsyeshmëria dhe përshkrimi

Konceptet dhe përshkrimi

Qasja e bazuar në kompetenca

Rezultatet e të nxënit të fushës

Çështjet ndërkurrikulare

Ndarja e kohës – përshkrimi

Udhëzime metodologjike

Udhëzime për vlerësim

Materialet dhe burimet mësimore

1. Hyrje

Përderisa përgatitja për jetë dhe për punë theksohet në tërë Kurrikulën si një çështje e rëndësishme, fusha e Kurrikulës “Jeta dhe puna” synon të kontribuojë veçanërisht si një fushë “mbartëse” në zhvillimin e kompetencave për jetë dhe për punë. Në ShK 1 dhe ShK 2, ajo përqendrohet në shkathtësitë për jetë, krahas shkathtësive që kanë të bëjnë me artizanatet dhe amvisërinë.

2. Arsyeshmëria dhe përshkrimi i fushës Jeta dhe puna

Përmes kësaj fushe të Kurrikulës, nxënësit do të njihen me rolet e ndryshme të individëve në jetë dhe në punë, si: anëtarët e familjes, qytetarët, prodhuesit, konsumuesit, punëdhënësit dhe punëmarrësit. Nxënësit do të zhvillojnë vetëdijësimin dhe vetëbesimin duke qenë po ashtu të vetëdijshëm për ekzistimin e të tjerëve dhe nevojës për t’u mbështetur në marrëdhënie ndërpersonale në jetë dhe në punë për sa i përket tolerancës dhe respektit të ndërsjellë. Ata do ta zhvillojnë shpirtin për iniciativë dhe përgjegjshmëri; të hartojnë dhe t’i respektojnë planet e punës dhe afatet kohore, si dhe të njihen me cilësinë e proceseve dhe të rezultateve.

Të nxënit në fushën e Kurrikulës Jeta dhe puna nxënësve u mundëson:

- Të kuptuarit dhe ushtrimin e punës praktike në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet.
- Ngritjen e kualiteteve personale për jetë dhe për punë.
- Të kuptuarit dhe përdorimin e teknologjisë për jetën dhe punën e përditshme.

- Përdorimin e TIK-ut për të avancuar nxënien dhe cilësinë e jetës së përditshme.
- Ushtrimin e zhvillimit të ndërmarrësisë dhe biznesit (simulimi)!
- Promovimin e kushteve të sigurta për jetë dhe për punë.
- Përgatitjen për jetën profesionale dhe karrierën e ardhshme (pikëpamjet)!
- Lehtësi komunikimi në / për jetë dhe për punë.
- Gatishmëri për mbrojtjen dhe ruajtjen e natyrës dhe të mjedisit.

3. Konceptet themelore të fushës:

- Zhvillimi personal (shkathtësi për jetë).
- Zhvillimi i bazuar në aktivitetet praktike manuale – punëdore.
- Ekonomia familjare (shtëpiake).
- Këshillim dhe orientim në karrierë (edukim dhe orientim në karrierë); (Njohje me koncepte elementare, punë dhe profesion).
- Teknologji duke përfshirë TIK-un (Përdorimi i kompjuterit personal për komunikim fillestar).
- Puna dhe edukimi për ndërmarrësi (Përfshirje në aktivitete praktike të ekonomisë familjare- buxheti-kursimi).

Zhvillimi personal (shkathtësi për jetë)

Zhvillimi i prirjeve psikomotore dhe sensorike të nxënësit, përmes lojërave me lodra deri te qasja në kompjuter.

Zhvillimi i bazuar në aktivitetet praktike manuale (punëdore)

Puna e dorës kombinon punën e dorës me atë mendore, duke bërë që të rritet aftësia krijuese, kureshtja, marrja e përgjegjësisë dhe aftësia për të zgjidhur problemet te nxënësit. Punëdorja ka si qëllim të njohë nxënësit me vlerat estetike si dhe t'u mësojë atyre se përzgjedhja e materialit, përpunimi dhe montimi ndikojnë në funksionimin dhe në jetëgjatësinë e prodhimit. Synon t'i ruajë traditat e punës së dorës (artizanale) në kultura të ndryshme.

Përmes lojërave, në kombinim me mësimin vizual- veprues, nxënësit spontanisht përvetësojnë konceptet fillestare lidhur me ecuritë teknologjike dhe zhvillojnë shkathtësitë teknike të nivelit të caktuar.

Duke përdorur pajisje të thjeshta teknike nxënësit njihen me funksionimin e tyre, kujdesin për mirëmbajtje dhe mbrojtjen gjatë punës me to.

Ekonomia familjare (shtëpiake)

Nxënësit ndihmohen të përgatiten për jetë dhe për punë si individë, si kontribuues për shoqërinë, si bashkëpunues për ekonominë familjare dhe mjedisin jetësor.

Ekonomia familjare nxënësve u mundëson të hulumtojnë problemet reale, me theks në kontekste mësimore. Kjo kontribuon në zhvillimin e shkathtësive bartëse, siç janë vendimmarrja dhe puna me të tjerët. Nxënësit zhvillohen si individë, si pjesëmarrës në ekonominë familjare dhe në shoqëri, përfshirë edhe ruajtjen e mjedisit.

Këshillim dhe orientim në karrierë (edukim dhe orientim në karrierë)

Nxënësit njihen me konceptet elementare lidhur me botën e punës (vendi i punës, puna, profesioni i familjarëve dhe në komunitet)

Teknologji, duke përfshirë TIK-un /Përdorimi i kompjuterit personal për komunikim fillestar

Nxënësit zhvillojnë aftësitë e përdorimit të kompjuterit personal(PC) për komunikim fillestar dhe kreacione elementare.

Puna dhe edukimi për ndërmarrësi

Përfshirja e nxënësve në aktivitete praktikimi e lojës me role lidhur me elementet e planifikimit të buxhetit të ekonomisë familjare nga këndvështrimi i konsumatorit.

4. Qasja e bazuar në kompetenca

Qëllimet e arsimit kosovar do të realizohen të fusha kurrikulare Jeta dhe puna përmes përvetësimit dhe kultivimit gradual të kompetencave kryesore të parapara në KKK.

Fusha Jeta dhe puna duhet realizuar në atë mënyrë që t'u mundësojë nxënësve përvetësimin dhe zbatimin gradual të kompetencave kryesore të parapara në KKK. Organizimi i mësimit duhet të përqendrohet në atë se çka duhet të dinë dhe çka duhet të jenë në gjendje të bëjnë nxënësit. Ajo pasqyrohet përmes njohurive, shkathëtsive, shprehive, por edhe përmes qëndrimeve dhe sjelljeve që ata duhet t'i reflektojnë.

5. Rezultatet e të nxënësve të fushës kurrikulare**Rezultatet mësimore për shkallën 1-2**

Rezultatet e të nxënësve të fushës janë hartuar mbi bazën e koncepteve themelore të fushës. RNF për fushën kurrikulare Jeta dhe puna përmbajnë në vete kërkesat që nxënësi duhet t'i arrijë pas përfundimit të çdo shkalle. Organizimi i RNF-së përmban njohuritë, shkathëtsitë, qëndrimet dhe vlerat të cilat zhvillohen dhe thellohen sipas gradacionit në progres, duke pasur parasysh zhvillimin fizik dhe psikomotorik të nxënësve. Këto rezultate mundësojnë arritjen e gjashtë kompetencave të përcaktuara në Kornizën e Kurrikulës duke e theksuar kompetencën kontribuues produktiv.

REZULTATET E TË NXËNIT TË FUSHËS PËR SHKALLËT 1 DHE 2

Shkalla 1 Klasa 0.I.II (mosha 5-8)	Shkalla 2 Klasa III,IV,V (mosha 8-11)
1. Kuptimi dhe ushtrimi i punës praktike në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet	
1. Përshkruan ndryshimet dhe ngjashmëritë ndërmjet aktiviteteve që bëhen në shtëpi dhe në shkollë	1. Përshkruan ndryshimet ndërmjet aktiviteteve që bëhen individualisht dhe në grup
2. Zbaton veprimtari praktike të thjeshta në familje, në shtëpi dhe në klasë, bazuar në detyrat e caktuara qartë nga mësuesi dhe nga prindërit	2. Ndërmerr aktivitete praktike bazuar në vetiniciativë dhe në qasje të pavarura për të finalizuar produkte të ndryshme punëdore, duke u nisur nga një model i dhënë, fotografi a vizatim
2. Ngritja e cilësive personale për jetë dhe punë	
1. Dallon ngjashmëritë dhe ndryshimet ndërmjet moshatarëve në klasë dhe në shkollë sa u përket talenteve, interesave dhe prirjeve për aktivitete të ndryshme brenda dhe jashtë shkollës	1. Demonstron gatishmëri dhe vetiniciativë për pjesëmarrje dhe organizime të aktiviteteve të ndryshme grupore me shokët e shkollës a me anëtarët e komunitetit duke respektuar rregullat e ndërveprimit dhe të punës në grup
3. Kuptimi dhe përdorimi i teknologjisë për jetën dhe punën e përditshme	
1. Identifikon veglat, pajisjet dhe makinat e thjeshta të ekonomisë familjare	1. Përdor vegla dhe pajisje shtëpiake në situata të përditshmërisë
2. Përdor veglat, mjetet dhe materialet e sigurtat dhe adekuate për të punuar prodhime të thjeshta bazuar në iniciativa personale apo të propozuara nga mbikëqyrësi ose mësuesi	2. Përdor veglat, mjetet dhe materialet adekuate për të punuar prodhime të thjeshta bazuar në udhëzimet e mësuesit
4. Përdorimi i TIK-ut për të avancuar nxënien dhe cilësinë e jetës së përditshme	
1. Përdor kompjuterin personal për komunikim fillestar	1. Përdor kompjuterin personal për të reflektuar ide dhe krijimtari fillestare
5. Ushtrimi i zhvillimit të ndërmarrësisë dhe biznesit	
1. Përmes veprimeve praktike në ekonominë familjare kupton dhe përjeton faktorët që duhen marrë në konsideratë	1. Drejtpërdrejt hulumton dhe përfshihet në aktivitete të ekonomisë familjare dhe ushtron përgjegjësi elementare organizative-buxhetore
6. Promovimi i kushteve të sigurtat për jetë dhe për punë	
1. Kupton rregullat për mbrojtje dhe siguri, dallon rreziqet në jetën e përditshme	1. Përshkruan rregullat për mbrojtje dhe siguri, nga rreziqet në jetën e përditshme: në shtëpi, në shkollë dhe në mjedis
7. Përgatitja për jetën profesionale dhe karrierën e ardhshme	
1. Identifikon aktivitetet dhe bartësit e aktiviteteve që zhvillohen në shtëpi, në komunitet dhe në shkollë	1. Demonstron përmes veprimeve të veta nevojën për ndarjen e aktiviteteve që zhvillohen në shtëpi, në komunitet dhe në shkollë

8. Komunikimi në / për jetë dhe për punë	
1. Ndjek udhëzimet gjatë aktiviteteve të matjes, të shënimit, të prerjes së sigurt dhe të formësimit të materialeve të ndryshme	1. Është i vetëdijshëm për ekzistimin e diversitetit individual në klasë, në shkollë dhe në jetë për të përmirësuar të kuptuarit, dëshirat dhe aspiratat e të tjerëve, duke menaxhuar situatat dhe zgjidhjen e konflikteve në mënyrë konstruktive dhe paqësore
9. Mbrojtja dhe ruajtja e natyrës dhe e mjedisit	
1. Identifikon dhe klasifikon materiale ricikluese bazike nga ekonomia familjare duke i dalluar, duke i krahasuar dhe duke i renditur për përdorim të mëtejshëm	1. Përpunon materiale ricikluese bazë nga ekonomia familjare dhe merr masa mbrojtëse dhe për ruajtjen e mjedisit
II. Qëndrimet, vlerat dhe besimet	
<ul style="list-style-type: none"> • Respekton veten dhe të tjerët • Vetërespekt • I përgjegjshëm • Tolerant • Respektimi i diversitetit • I përkushtuar • Qëndrim pozitiv • Bashkëpunues • Respekton kodin e mirësjelljes • Respekton rregulloret • Gatishmëri 	<ul style="list-style-type: none"> • I sigurt • Kureshtje • Pavarësi në mendime dhe në veprime • Iniciativë dhe interes për qasje të ndryshme • Besim në forcat e veta • Besim në përdorimin e teknologjisë • Vullnet • Formim human dhe zhvillimi i personalitetit • Gatishmëri për bashkëpunim • Kurajë për të kërkuar përkrahje/ndihmë
III. Njohuritë	
<ul style="list-style-type: none"> • Njeh veten dhe të tjerët • Kupton veten dhe të tjerët • Tregon për veten, për familjen dhe për mjedisin • Identifikon rreziqet e ndryshme • Kupton ndikimin e veprimeve pozitive dhe negative • Shkëmben përvojat • Përshkrimi • Identifikimi • Zbatimi • Matja 	<ul style="list-style-type: none"> • Vlerësimi • Skicimi • Prerja • Krijimi i modeleve • Qasje problemeve nga perspektiva të ndryshme • Dizajnimi (kreativiteti)
IV. Shkathtësitë	
<ul style="list-style-type: none"> • Diskuton • Pjesëmarrje aktive • Shpjegon • Demonstron sjelle, veprime, shprehi • Praktikon ushtrime • Ndërton bashkëpunim • Vendosmëria • Përkushtimi 	

6.Çështjet ndërkurrikulare

Në kuadër të fushës kurrikulare Jeta dhe puna një ndër qëllimet e rëndësishme të saj duhet të jetë edhe realizimi i çështjeve ndërkurrikulare, që do të ndihmojnë në arritjen e kompetencave kryesore të parapara me KKK. Disa nga çështjet ndërkurrikulare që duhet të merren në konsideratë në këtë nivel, por që mund të trajtohen në vazhdimësi edhe në nivelet e tjera, janë:

- Njohja e medias (përdorimi i medias për ta kuptuar botën përreth);
- Edukimi për zhvillim të qëndrueshëm (shërbimet për bashkësinë);
- Mbrojtja e mjedisit dhe zhvillimi i qëndrimeve ekologjike;
- Gjuha dhe shkathtësitë e komunikimit;
- Zhvillimi personal dhe shkathtësitë për jetë;
- Puna vullnetare.

7. Ndarja kohës - përshkrimi

Fuqia kurrikulare Jeta dhe puna në Kurrikulën Bërthamë përfshin aktivitete që nxisin zhvillimin e shkathtësive dhe të aftësive, vlera dhe qëndrime, duke përfshirë lëndët: Zhvillimi personal (shkathtësi për jetë), Zhvillimi i bazuar në aktivitetet praktike manuale - punëdore, ekonomi familjare (shtëpiake) - në nivelin 1

- Punëdore (+1 modul mësimor TIK)
- Ekonomi familjare (+1 modul mësimor- orientim në karrierë)

Gjithashtu në KKK është i përcaktuar edhe numri dhe përqindja e orëve mësimore.

Kriter për alokimin për fushën kurrikulare Jeta dhe puna është: vëllimi, baraspesha, lidhja horizontale dhe vertikale e rezultateve mësimore me gjashtë (6) kompetencat kryesore dhe vazhdimësia e realizimit të tyre nga klasa I-V.

Shkolla fillore (SNKA 1)											
Fushat kurrikulare	SHk. 1						SHk. 2				
	Klasa parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë	
	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%
Jeta dhe puna	1	5.56	1	1	2	4.88	1	1	1	3	4.17

8. Udhëzime metodologjike

Për realizimin e përmbajtjeve që përcaktohen në fushën kurrikulare Jeta dhe puna mund të përdoren metodat e ndryshme të punës me qëllim të përmbushjes së kërkesave që ka kjo fushë, por edhe për shkak të specifikave që mbart në vete. Disa prej metodave që e lehtësojnë zhvillimin e suksesshëm janë metodat e mësimdhënies që në qendër kanë nxënësin, si:

Të nxënit në bashkëpunim – ndodh kur nxënësit punojnë së bashku, ndonjëherë dy nga dy, e ndonjëherë në grupe, për të ngritur një problem të përbashkët, për të eksploruar një temë të përbashkët, ose për të arritur mirëkuptime të ndërsjella në krijimin e ideve të reja. Mësuesi në orën e mësimimit me mjaft sukses mund të realizojë punën me grupe, lojën me role, brainstorming (stuhi mendimesh) etj.

Brainstorming (stuhi mendimesh ose përftimi i ideve) është nxitja dhe renditja e ideve, pa bërë diskutime për to. Kjo përdoret për shumë qëllime dhe në faza të ndryshme të orës së mësimi.

Brainstorming-u mund të përdoret për t'i ndihmuar nxënësit të mendojnë në mënyrë krijuese, për të zhvilluar imagjinatën dhe ndjenjat rreth një problemi a teme.

Loja me role – është një bisedë e shkurtër, e thjeshtë për t'u organizuar me situata të këndshme bashkëbisedimi. Ajo zhvillon te nxënësit rrjedhshmërinë, nxit ndërveprimin në klasë, duke i lënë

hapësirë nismës dhe imagjinatës së nxënësit. Loja me role ngre në një shkallë të lartë motivimin.

Edukimi shëndetësor mund të zhvillohet në forma nga më të ndryshmet, duke shfrytëzuar metodat interaktive të cilat kombinohen me format, si: punë në grupe të vogla, vizitë qendrave të ndryshme shëndetësore, java e shëndetit, pjesë teatrale, ekspozita vizatimi dhe krijimi të fëmijëve me tematikë nga edukimi shëndetësor etj.

9. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi është një element i pranishëm në çdo veprimtari mësimore. Matja dhe vlerësimi janë pjesë përbërëse dhe mjaft të rëndësishme të mësimdhënies në shkollën bashkëkohore.

Nxënësit nxënë mjaft gjatë viteve të shkollimit. Sidoqoftë, jo gjithçka që ata nxënë mund të matet me anë të testeve, edhe për faktin se, për nxënësit e nivelit fillor, përdorimi i teknikave të ndryshme mundëson vlerësim sa më realist bazuar në karakteristikat e ndryshme të nxënësve.

Fusha urrikulave Jeta dhe puna, për shkak të natyrës dhe specifikave që ka, kërkon shumëllojshmëri të mënyrave të vlerësimit në baza të rregullta, ku fokusi është mbi të kuptuarit e jetës dhe të punës; konceptet dhe praktikimi i sjelljeve dhe i qëndrimeve pozitive. Me fjalë të tjera, nxënësit duhet të jenë në gjendje në vazhdimësi dhe në mënyrë aktive të zbatojnë në praktikë njohuritë e mësuara në jetën e tyre të përditshme.

Gjithashtu, edhe për lëndët e fushës Jeta dhe puna, për shkak të specifikave që, ka do të ishte e vlefshme që, përveç vlerësimit numerik, në masë të madhe të aplikojë vlerësimi përshkrues pasi puna në grup, projektet, aftësitë psikomotorë, urriku, aftësia e të folurit etj. Nuk mund të maten me anë të testeve. Për t'i matur dhe për t'i vlerësuar ato, përdoren instrumente të tjera. Vëzhgimi i drejtpërdrejtë është një procedurë e përshtatshme

për fushën Jeta dhe puna, e cila mund të përdoret në situata të ndryshme mësimore dhe në të gjitha nivelet e shkollimit.

Ekzistojnë disa teknika dhe instrumente që ndihmojnë në vrojtimin e drejtpërdrejtë të veprimtarisë së nxënësit, të cilat përdoren për vlerësim. Ja disa prej tyre:

Buletini i pjesëmarrjes, përshkruhet si një teknikë vrojtimi që mund të përdoret për të vrojtuar, në grupe të vogla ose gjatë diskutimit. Buletini tregon se cili jep ndihmesë, sa shpesh bashkëpunon, sa të vlefshme janë ndihmesat etj.

Lista e kontrollit, është një instrument që përmban një listë me tema, objektiva, njohuri, për të cilat nxënësi do të vëzhgohet. Qëllimi kryesor i listës së kontrollit është të regjistrojë një vlerësim të vazhdueshëm për përparimin e nxënësit, duke dëshmuar se si i përmbush ai detyrat ose objektivat e llojeve të ndryshme. Krahas listës me elementet që do të vrojtohen, jepet edhe një shkallë vlerësuese.

Dosja e nxënësit, është një mjet që mund të përdoret për të treguar modele të punëve të nxënësve, të cilat dëshmojnë përparimin e nxënësit, aftësitë e tij dhe nivelin e punimeve.

Dosja mund të përmbajë, për shembull, vizatime, një projekt, një krijim, plane etj.

Dosja ka vlera për këto arsye:

- Është një mjet që u jep informacion mësuesit, prindërve dhe nxënësve.
- Nxënësit i jep një pasqyrë tërësore të punës së tij.
- Duke e përgatitur vetë dosjen, nxënësi luan rol aktiv në procesin e mësimi dhe të vlerësimit.

10. Materialet mësimore dhe burimet për mësimdhënie dhe për nxënie

Për realizimin me sukses të kompetencave në fushën urrikulave Jeta dhe puna është e rëndësishme të përdoren burime të ndryshme mësimore për t'i motivuar nxënësit dhe për të stimuluar progresin e tyre në mënyrë që të përvetësojnë shprehje dhe shkathtësi të nevojshme për jetë dhe për punë në jetën e përditshme. Meqenëse tekstet shkollore janë burime të vlefshme dhe të rëndësishme të nxënies, qasja e nxënësve në informacion nuk duhet kufizuar vetëm në tekstet shkollore, por edhe në burime të tjera të cilat i shërbejnë për të planifikuar dhe për të realizuar procesin mësimor në klasë.

Për realizimin më të suksesshëm të fushës urrikulave Jeta dhe puna duhet të përdoren një spektër i gjerë i burimeve mësimore, përfshirë tekstet shkollore, librat e aktiviteteve dhe të ushtrimeve, librat e punës, broshura, atlase, enciklopedi, softuerë arsimorë, projekte, studime të ndryshme, analiza dhe raporte të ndryshme të lëmit përkatës dhe materiale përkatëse pune.

Mësimdhënësit, nxënësit dhe bartësit e tjerë të arsimit, po ashtu mund të angazhohen në hartimin e burimeve të përshtatura mësimore, p.sh., rezultatet e projekteve të realizuara nga nxënësit mund të bëhen burime të vlefshme mësimore për klasa të ndryshme.

Mësimdhënësit mund të përgatisin dosje, gazeta, revista, literaturë të specializuar apo doracakë të ndryshëm për aktivitete me nxënës. Gjithashtu, është shumë me rëndësi që nxënësit dhe mësimdhënësit të bashkëpunojnë edhe për prodhimin e materialeve të ndryshme përmes shfrytëzimit të burimeve të teknologjisë informative.

ARSHIMI DHE PËRZEMËRSIA

PLANET QHE PROGRAMET

Planeti

Planeti është një trup i ngurtë që rrotullohet rreth diellit.

Planetet ndahen në planetë të brendshme dhe të jashtme.

Planetet e brendshme janë:

Mercuri, Venusi, Toka dhe Marsi.

Planetet e jashtme janë:

Jupiteri, Saturni, Uranusi dhe Neptuni.

Faint, illegible text in the upper section of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the lower section of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

IV

PLANET DHE PROGRAMET

Përkufizimi

Fondi i përgjithshëm i orëve në arsimin parauniversitar të Kosovës

Plani mësimor për klasën parafillore dhe klasat fillore

Kriteret për hartimin e planit mësimor

Zbatimi i planit mësimor

Autonomia e shkollës

1.Përkufizimi

Plani mësimor është një dokument nga i cili varet i gjithë organizimi i procesit mësimor në shkollë, në nivel shkollë urrikulave apo klase të caktuar. Me të përkufizohen fushat e Kurrikulës, lëndët mësimore dhe koha e nevojshme minimale që shpreh në përqindje apo në numra orësh për arritjen e rezultateve të nxënies për fushë dhe shkollë urrikulave të dhëna në Kurrikulën Bërthamë

Në bazë të planit mësimor përcaktohet edhe numri i personelit mësimor dhe pozita e tyre brenda shkollës. Gjithashtu, ai shërben për organizimin e financimit të sistemit në nivel shkolle dhe komune. Me KKK-në e re parashikohen ndryshime konceptuale dhe strategjike të planit mësimor. Deri tani plani mësimor në sistemin tonë të arsimit ka qenë i hartuar dhe i mbikëqyrur në nivelin qendror (MASHT), kurse tash e tutje synohet që gradualisht (me përkrahjen e MASHT-it) plani mësimor të zhvillohet në nivel shkolle. Kjo mundëson dhe lejon autonomi më të madhe të shkollës në organizimin e planit, por njëherazi kërkon angazhim dhe përgjegjësi më të madhe nga ajo.

2.Plani i përgjithshëm mësimor (fondi i përgjithshëm i orëve) për arsimin parauniversitar

Shkolla gjatë hartimit të planit mësimor për nivel formal (shkollë dhe klasë) duhet të ketë parasysh vazhdimësinë e gjithë planit mësimor parauniversitar për secilën fushë urrikulave

Shkolla ka lirinë që brenda kohës (përqindjes) së përcaktuar për secilën fushë të planifikojë organizimin e mësimit siç e vlerësojnë më së miri ata, gjithnjë duke pasur parasysh rezultatet e të nxëniet për fusha dhe shkollë urrikulave dhe mundësitë e nxënësve.

Tabela: Plani i përgjithshëm mësimor (fondi i përgjithshëm i orëve) për arsimin parauniversitar

Fushat e Kurrikulës	SNKA 0		SNKA 1	SNKA 2		SNKA 3	
	ShK1		ShK2	ShK3	ShK4	ShK5&6	ShK5&6
	Klasa parafillore	Klasa I & II	Klasa III & V	Klasa VI & VII	Klasa VIII & IX	Arsimi i përgjithshëm Klasa X, XI & XII	Arsimi profesional Klasa X, XI & XII
Gjuhët dhe komunikimi	33.33%	38.10%	33.33%	25.00%	26.67%	20.00 %	15.63%
Artet	11.11%	9.25%	8.33%	7.14%	6.67%	6.67%	3.13%
Matematika	22.22%	23.81%	20.83%	17.86%	13.33%	13.33%	9.38%
Shkencat natyrore	5.56%	4.76%	8.33%	14.29%	16.67%	16.67%	6.25%
Shoqëria dhe mjedisi	5.56%	4.76%	8.33%	14.29%	13.33%	16.67%	6.25%
Shëndeti dhe mirëqenia	11.11%	9.52%	8.33%	7.14%	6.67%	6.67%	6.25%
Jeta dhe puna	5.56%	4.76%	4.17%	7.14%	6.67%	6.67%	46.88%
Pjesa zgjedhore	5.56%	4.76%	8.33%	7.14%	10%	13.33%	6.25%
Aktivitetet e tjera							

3. Plani mësimor për klasën parafillore dhe klasat fillore

Përpara se shkolla, mësimdhënësit, të shpërndajnë orët mësimore për fusha, kanë mundësi që në mënyrë të pavarur të vendosin për shpërndarjen e fondit javor të orëve në total, gjithmonë brenda numrit të përqindjes ose orëve të parapara për shkallë, p.sh. në shkallën e parë (SHK1) për dy klasa (klasën e parë dhe klasën e dytë) ka gjithsej 41 orë në javë, atëherë mësimdhënësi mund të vendosë në mënyrë autonome se sa orë në javë do të ketë në klasën e parë, 20 apo 21 dhe sa në klasën e dytë. Kështu, nëse shkolla, mësimdhënësit, mendojnë se në klasën e parë (I) ka nevojë për 21 orë në total për javë, për të gjitha fushat, atëherë në klasën e dytë ata duhet t'i përbahen fondit të 20 orëve, në mënyrë që të mos tejkalohet fondi prej 41 orëve në javë për të dy klasat dhe për Shkallën 1. Ose mund të ndodhë e kundërta, që në klasën e parë të vendoset fondi javor prej 20 orëve dhe në klasën e dytë 21 orë, duke pasur gjithnjë në konsideratë moshën e nxënësve.

Klasa	Numri i orëve javore
Parafillore	18
Klasa I	20
Klasa II	21
Klasa III	23
Klasa IV	24
Klasa V	24

Planet mësimore për klasën parafillore dhe për klasat fillore duhet të përgatiten nga shkollat (mësimdhënësit), duke filluar prej një vizioni të përgjithshëm të dhënë në tabelat/planet e mëposhtme A ose A1.

Plani mësimor A bazohet në parimin e autonomisë dhe fleksibilitetit në nivel shkolle, që parashikohet me KKK (f. 25). Kjo mundësi u jepet shkollave që ato në mënyrë të pavarur të organizojnë PM duke shfrytëzuar në mënyrë fleksibile kohën shkollore për të mundësuar forma të ndryshme të mësimdhënies interaktive, gjithmonë duke pasur për qëllim arritjen e kompetencave kryesore kurrikulare. Plani mësimor A përcakton përqindjen minimale të fondit të orëve për secilën fushë kurrikulare për shkallët kurrikulare dhe për nivel (shkallët 1 dhe 2 - klasa parafillore dhe klasat I-V të shkollës fillore) dhe totalin e numrit të orëve për të gjitha fushat për javë.

Në bazë të këtij plani, shkolla, duke u bazuar në përqindjen apo numrin e përgjithshëm të orëve të përcaktuar për fushë, vetë vendos për ndarjen e kohës (përqindjes apo orëve) për vite për të gjitha fushat dhe për të gjitha lëndët. Kjo bëhet gjithmonë duke pasur parasysh që në fund të shkollës të realizohet koha (përqindja apo orët) për secilën fushë të paraparë me këtë plan. P.sh., fushën Gjuhët dhe komunikimi në shkallën e parë, shkolla (mësimdhënësi) mund ta realizojë në forma të ndryshme. Shkolla duhet të marrë në konsideratë përqindjen e parashikuar kohore, 37% ose 15 orë për dy klasat (klasa e parë dhe klasa e dytë) të së njëjtës gjeneratë, gjatë një javë mësimore. Mësimdhënësi është i lirë të vendosë se sa orë nga kjo fushë do t'i realizojë në klasën e parë e sa në klasën e dytë për një gjeneratë. Mund të marrë, p.sh., 8 orë në klasën e parë për javë dhe patjetër 7 orë duhet t'i realizojë në klasën e dytë, në mënyrë që në fund të shkollës të realizohen 15 orët e parapara. Mirëpo, nëse në klasën e parë është vendosur të merren 8 orë për javë nga kjo fushë, duhet të kihet parasysh që për fushat e tjera të merren më pak orë, në mënyrë që fondi javor i paraparë i orëve për klasën e parë të mos tejkalohet (shih tab. Numri javor i orëve për klasë dhe tab. Plani mësimor A, A1)

Plani mësimor A

Niveli I: Shkolla fillore me klasën parafillore						
Fushat kurrikulare	Shkalla 1				Shkalla 2	
	Parafillore		Klasa I - II		Klasa III - V	
	%	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve	%	Nr. i orëve
Gjuhët dhe komunikimi	33.33%	6	36.59%	15	33.33%	23
Artet	11.11%	2	9.76%	4	8.33%	6
Matematika	22.22%	4	24.39%	10	20.83%	15
Shkencat Natyrore	5.56%	1	4.88%	2	8.33%	6
Shoqëria dhe mjedisi	5.56%	1	4.88%	2	8.33%	6
Shëndeti dhe mirëqenia	11.11%	2	9.76%	4	8.33%	6
Jeta dhe puna	5.56%	1	4.88%	2	4.17%	3
Pjesa zgjedhore	5.56%	1	4.88%	2	6.94%	5
TOTALI:	100%	18	100%	41	100%	72

Kjo fushë në shkallën e parë përbëhet nga gjuha amtare dhe nga gjuha angleze. Shkolla vendos kur të fillohet (në cilën klasë) me gjuhën angleze. Kjo gjuhë mund të mësohet në jo më shumë se tri orë, në total, për tri klasat/për shkallë.

Plani mësimor A mundëson edhe fleksibilitet tjetër të realizimit të fondit të orëve brenda fushës kurrikulare. Mësimdhënësit, shkollat janë të lira të vendosin edhe për realizimin (shpërndarjen) e numrit të orëve për fushë, brenda një viti shkollor. Fondi i përcaktuar vjetor që vendoset nga vetë mësimdhënësi (shkolla) mund të shpërndahet sipas synimeve dhe qëllimeve të tij të planifikimit, brenda semestrave (gjysmëvjetorëve) mësimorë. Kështu, p.sh., nëse në klasën e parë është vendosur të merren 8 orë nga fusha Gjuhët dhe komunikimi, ato orë mund të shpërndahen sipas qëllimeve të mësimdhënies, 10 orë në semestrin (gjysmëvjetorin) e parë dhe 6 orë në semestrin (gjysmëvjetorin) e dytë apo e kundërta. Në këto raste, orët (përqindjet) e përcaktuara gjithmonë duhet të harmonizohen me orët (përqindjet) në fushat e tjera, në mënyrë që të mos tejkalohet numri total i orëve në javë, që përcaktohen për atë klasë/vit shkollor.

Shkollat, mësimdhënësit inkurajohen të realizojnë këtë plan mësimor, sepse llogaritet që në planin afatgjatë kjo formë të jetë forma e vetme e planeve mësimore.

Përveç Planit mësimor A, kemi edhe Planin mësimor A1. Ky plan do të jetë vetëm për periudhën kalimtare, derisa shkollat, mësimdhënësit e Kosovës, të jenë në gjendje që t'i përmbahen vetëm Planit mësimor A.

Plani mësimor A1, në përgjithësi, është i afërt me planet mësimore tradicionale të arsimit parauniversitar, që nuk lejon shumë fleksibilitet. Në këtë plan është përcaktuar përqindja për fushat mësimore (kurrikulare), që janë zbrëthyer në orë fikse mësimore.

Plani mësimor A1

Niveli I: Shkolla fillore me klasën parafillore

Fushat kurrikulare	SHk. 1						Shk.2					
	Klasa Parafillore		Kl. I	Kl. II	Gjithsej orë		Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Gjithsej orë		
	Nr i orëve	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Nr. i orëve	Gj. orë	%	
Gjuhët dhe komunikimi	6	33.33	7	8	15	36.59	8	8	8	24	33.33	
Artet	2	11.11	2	2	4	9.76	2	2	2	6	8.33	
Matematika	4	22.22	5	5	10	24.39	5	5	5	15	20.83	
Shkencat natyrore	1	5.56	1	1	2	4.88	2	2	2	6	8.33	
Shoqëria dhe mjedisi	1	5.56	1	1	2	4.88	2	2	2	6	8.33	
Shëndeti dhe mirëqenia	2	11.11	2	2	4	9.76	2	2	2	6	8.33	
Jeta dhe puna	1	5.56	1	1	2	4.88	1	1	1	3	4.17	
Pjesa zgjedhore	1	5.56	1	1	2	4.88	1	2	2	5	6.94	
TOTAL:	18	100.00	20	21	41	100.00	23	24	24	71	100.00	

4. Kriteret për hartimin e planit mësimor

Me qëllim që plani mësimor të jetë funksional në zhvillimin e kompetencave të parapara me KKK, mësimdhënësit duhet të kenë parasysh disa kriteret:

- Përqindjen totale të dhënë në planin mësimor për secilën fushë kurrikulare për një shkallë kurrikulare
- Numrin e orëve javore për një klasë
- Rezultatet e të nxënësve për fushë kurrikulare, që duhet zotëruar nxënësit gjatë një shkalle kurrikulare
- Rezultatet e të nxënësve për shkallë kurrikulare
- Mundësitë psikofizike dhe intelektuale të nxënësve
- Parapërgatitjet dhe përvojat e nxënësve dhe
- Kriteret të tjera që shkolla i shoh të nevojshme (si, p.sh., për arritjen e rezultateve, mbajtja e orëve shtesë ose forma të tjera të punës të cilat i përcakton shkolla).

5. Zbatimi i planit mësimor

Zbatimi i Kurrikulës përmes planprogrameve dhe praktikave në klasë do t'i marrë parasysh edhe mënyrat inovative dhe fleksibile të caktimit të fondit të orëve, si:

- mësimdhënia në bllok, për shembull, për një semestër për lëndët për të cilat nuk kërkohet sekuencë rigoroze (p.sh., mund të mësohet me shkëputje, nuk nevojitet vazhdimësi);
- mësimdhënia në bllok bëhet atëherë kur nevojitet kohë për zhvillim të ndonjë aktiviteti të caktuar në mënyrë të pandërprerë apo ndonjë vizitë studimore në rajonin në të cilin vepron shkolla;
- orët bllok brenda javës, për përdorimin e pedagogjive ndërvepruese (të tilla, si 80-90 minuta, në vend se vetëm 40-45 minuta të orës së mësimt);
- fondi i orëve për mësimdhënie në bllok për mësimin dhe aftësimin praktik në shkollat profesionale.

6. Autonomia e shkollës

Shkollat do të mund të vendosin, në bashkëpunim me prindërit dhe me palët e tjera, për shfrytëzimin e kohës së mësimdhënies dhe nxënies në mënyrë inovative dhe fleksibile si mbështetje për hartimin e programeve mësimore, me bazë shkollën, të cilat përkojnë me nevojat e nxënësve, me kontekstin dhe me interesat e tyre.

Pjesa e Kurrikulës me bazë shkollën (mes 10%-14% të kohës së shkollës) do të marrë parasysh disa opsione përmes të cilave mund të përkufizohet autonomia e shkollës, si:

- aktivitetet shtesë të mësimdhënies dhe të nxënies që mund të ndihmojnë në arritjen e kompetencave specifike (d.m.th., të lëndëve zgjedhore; projekteve; shërbimeve për bashkësinë; aktiviteteve artistike dhe sportive);
- përforcimi i njohurive, i shkathësive dhe i qëndrimeve në fusha të caktuara mësimore;
- adoptimi i temave/kurseve/moduleve opsionale të ofruara prej MASHT-it;
- zhvillimi i aktiviteteve specifike të shkollës, të cilat i përcaktojnë projektet shkollore (si mësimdhënia dhe nxënia e gjuhëve; TIK-u; orientimi në karrierë);
- zhvillimi dhe zbatimi i Kurrikulës së modifikuar në raport me kushtet lokale, mjetet dhe nevojat;
- përforcimi i orientimit në karrierë dhe përgatitja për jetë dhe për punë.

KURRIKULA ZGJEDHORE PËR NIVELIN E PARË

Matematikë

Udhë

Shkencat natyrore (Fizikë)

Shkencat

Shkencat dhe teknologjia (Shkencat dhe teknologjia)

Shkencat dhe teknologjia (Shkencat dhe teknologjia)

Shkencat

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions.

2. It is essential to ensure that all entries are supported by appropriate documentation.

3. The following table provides a summary of the key findings from the audit process.

4. The results indicate that there are several areas where improvements can be made to enhance the efficiency of the reporting process.

2. Key Findings and Recommendations

5. The first major finding is related to the accuracy of the data used in the reports.

6. It was observed that there were several instances of data entry errors that could have been avoided.

7. To address this issue, it is recommended that a double-check system be implemented for all data entries.

8. Another significant finding was the lack of consistency in the formatting of the reports.

9. This inconsistency makes it difficult to compare data across different periods and departments.

10. It is suggested that a standardized template be developed to ensure uniformity in all future reports.

V.

KURRIKULA ZGJEDHORE PËR NIVELIN E PARË

Koncepti

Qëllimi

Përmbajtja dhe realizimi

Struktura

Procedurat për hartimin e Kurrikulës Zgjedhore

Procedurat për zgjedhjen e lëndës zgjedhore

Zbatimi

1. Koncepti

Kurrikula Zgjedhore është pjesë e Kurrikulës së përgjithshme, e cila, ndryshe nga Kurrikula Bërthamë, përcaktohet nga shkolla dhe zhvillohet brenda kohës së planifikuar me planin mësimor në përputhje me interesimet, potencialet, mundësitë, informacionet paraprake të nxënësve dhe me mundësitë e shkollës.

2. Qëllimi

Kurrikula zgjedhore është në funksion të arritjes së kompetencave kryesore për shkallë dhe për fusha kurrikulare për:

- thellimin dhe zgjerimin e njohurive, aftësive dhe qëndrimeve të lëndëve të Kurrikulës Bërthamë;
- përfundimin e njohurive, aftësive dhe qëndrimeve të lëndëve të Kurrikulës Bërthamë;
- plotësimin e interesimeve dhe nevojave specifike të nxënësve sipas moshës, komunitetit dhe vendit.

3. Përmbajtja dhe realizimi

Kurrikula zgjedhore përmban lëndë mësimore që realizohen përmes:

- lëndëve të veçanta,
- moduleve,
- projekteve,
- njësive tematike (të lëndës së Kurrikulës Bërthamë dhe të temave ndërkurrikulare).

4. Struktura e Kurrikulës zgjedhore

Kurrikula zgjedhore ka strukturë të njëjtë me Kurrikulën Bërthamë. Ajo përfshin:

- Hyrje
- Arsyeshmëria dhe përshkrimi
- Konceptet dhe përshkrimi
- Qasja e bazuar në kompetenca
- Rezultatet e të nxënësve të fushës
- Çështjet ndërkurrikulare
- Ndarja e kohës – përshkrimi
- Udhëzime metodologjike
- Udhëzime për vlerësim (realizohet si vlerësim i mbrendshëm dhe nuk përfshihet në vlerësim të jashtëm)
- Materialet dhe burimet mësimore

5. Procedura për hartimin e Kurrikulës zgjedhore

Procedurat për hartimin e Kurrikulës zgjedhore (lëndës me zgjedhje), bazohen në Udhëzuesin për mesimdhënës, të hartuar nga MASHT-i.

6. Procedura për zgjedhjen e lëndës me zgjedhje

Për procedurën e zgjedhjes së lëndës zgjedhore, është i domosdoshëm respektimi i hapave të përcaktuar në Udhëzimin Administrativ të Kurrikulës Zgjedhore të hartuar nga MASHT-i.

7. Zbatimi

Lënda me zgjedhje, prej momentit kur zgjidhet nga ana e nxënësve dhe miratohet nga organet përkatëse, ka status të njëjtë me lëndët e Kurrikulës Bërthamë, d.m.th. është e detyrueshme për të gjithë nxënësit që e përzgjedhin.

Periudha mësimore duhet të zgjasë jo më pak se një gjysmëvjetor.

Kurrikula zgjedhore monitorohet, vlerësohet (me status të veçantë) dhe evidentohet me kritere e parime të njëjta me ato të Kurrikulës Bërthamë.

Udhëzimet e mëtejme të lëndës zgjedhore përcaktohen me Udhëzimin për mesimdhënës të Kurrikulës zgjedhore.

METODOLOGJIA E PËRGJITHSHME UDHËZIME

1.1.1.1

1.1.1.1.1

Metodologjia e përgjithshme është një qasje e përgjithshme në mënyrën se si mësojmë dhe mësohet.

Ajo përfshin të gjitha aspektet e procesit të mësimi, nga planifikimi i mësimi deri te vlerësimi i rezultateve të mësimi.

Metodologjia e përgjithshme është një qasje e përgjithshme në mënyrën se si mësojmë dhe mësohet.

Ajo përfshin të gjitha aspektet e procesit të mësimi, nga planifikimi i mësimi deri te vlerësimi i rezultateve të mësimi.

Metodologjia e përgjithshme është një qasje e përgjithshme në mënyrën se si mësojmë dhe mësohet.

Ajo përfshin të gjitha aspektet e procesit të mësimi, nga planifikimi i mësimi deri te vlerësimi i rezultateve të mësimi.

Metodologjia e përgjithshme është një qasje e përgjithshme në mënyrën se si mësojmë dhe mësohet.

Ajo përfshin të gjitha aspektet e procesit të mësimi, nga planifikimi i mësimi deri te vlerësimi i rezultateve të mësimi.

[Redacted header text]

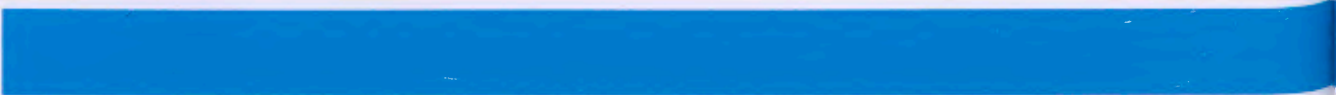
[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

VI

METODOLOGJIA E PËRGJITHSHME - UDHËZIME

Hyrje

Përkufizimi

Ndërlidhja e rezultateve të të nxënit për shkallë me rezultatet e fushave kurrikulare/mësimore

Mësimdhënia dhe nxënia me nxënësin në qendër dhe gjithëpërfshirjen

Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në qasjen e integruar

Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca

Mësimdhënia dhe nxënia e diferencuar

Çështjet ndërkurrikulare

dhe

Çështjet jashtëkurrikulare

1. Hyrje

Parimet e përgjithshme për zbatimin e KKK-së, në përgjithësi, dhe të KB-së, në veçanti, duhet të përvijohen sipas metodologjisë për arritjen e synimeve të përgjithshme të përcaktuara me dokumentet dhe politikat arsimore. Në të gjitha dokumentet dhe politikat arsimore, të hartuara kohët e fundit në Kosovë, synohet të promovohen vlerat e përgjithshme shoqërore, mbrojtja e të drejtave të njeriut, gjithëpërfshirja në arsim, respektimi i vlerave të njëri-tjetrit si dhe zhvillimi i individit sipas aftësive dhe nevojave të tij për qytetar aktiv.

2. Përkufizimi

Nuk ekziston një metodologji e veçantë e mësimdhënies dhe e nxënies për zbatimin e KB-së apo zbatimin e kurrikulës së një fushe arsimore. Secila fushë e Kurrikulës dhe secila lëndë mësimore ka veçantitë për realizimin e synimeve të paravendosura. Prandaj, këtë metodologji të përgjithshme mund ta përkufizojmë si një sistem të strategjive, të metodave, të mënyrave e parimeve, mjeteve e teknikave, të cilat na shërbejnë si bazë për ndërtimin e konceptit të mësimit ose për organizimin e dhënies së mësimit në shkollë.

Me qëllim të përkrahjes dhe ndihmës për mësuesit/edukatorët parafillorë dhe mësuesit e arsimit fillor, në pjesën në vijim do të ofrohen udhëzime të përgjithshme metodologjike lidhur me aspektet¹ e:

- ndërlidhjes së rezultateve të nxënies për shkallë, me rezultatet e të nxënit për fusha kurrikulare/mësimore;
- mësimdhënies dhe nxënies me nxënësin në qendër dhe gjithëpërfshirjen;
- mësimdhënies dhe nxënies, të bazuar në qasjen e integruar;
- mësimdhënies dhe nxënies, të bazuar në kompetenca;
- mësimdhënies dhe nxënies së diferencuar;
- çështjeve ndërkurrikulare dhe
- çështjeve jashtëkurrikulare.

3. Ndërlidhja e rezultateve të të nxënit për shkallë me rezultatet e fushave kurrikulare/mësimore

Për t'i arritur kompetencat kryesore të KKK-së, MASHT-i fton mësuesit që në praktikën e mësimdhënies dhe të nxënies të ndërlidhin rezultatet e të nxënit për shkallë me rezultatet e të nxënit të fushave kurrikulare/mësimore.

Mësuesi, për të realizuar në praktikë këtë ndërlidhje duhet të krijojë “pako”/set/ të metodave, teknikave dhe të mjeteve didaktike për arritjen e secilit rezultat të të nxënit apo secilës kompetencë. Pakoja e tillë, duhet të jetë transparente për çdo ditë dhe për çdo orë mësimore para mësuesit, para nxënësve dhe para prindërve. I gjithë ky material duhet të përfshihet në dosjen e mësuesit.

Pavarësisht metodës së zgjedhur, teknikës dhe mjeteve didaktike, për të bërë ndërlidhjen e rezultateve të të nxënit për shkallë me rezultatet e të nxënit të fushave kurrikulare/mësimore, mësuesi duhet ndjekë hapat në vijim:

- saktëson, përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për shkallë, që synon të arrijë me nxënës;²
- rezultatit e të nxënit për shkallë e zbërthen në rezultat specifik për klasë;
- saktëson, përzgjedh rezultatit/et e të nxënit të fushës kurrikulare/mësimore që ndihmon në arritjen e rezultatit të të nxënit për shkallë;³
- rezultatit e të nxënit për fushë kurrikulare e zbërthen në rezultatet specifik për klasë;

1. Udhëzime specifike për të gjitha aspektet kryesore të këtij kapitulli do të pasqyrohen në kuadër të udhëzimeve për fushat mësimore, si dhe në udhëzuesit për mësimdhënës dhe drejtues të shkollës.

2. (kujto: rezultatet për shkallë janë hartuar nga shteti dhe realizohen nëpërmjet të gjitha fushave kurrikulare);

3. (kujto: rezultatet e të nxënit për fusha kurrikulare/mësimore janë hartuar nga shteti);

- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e mësimdhënies dhe nxënies, përmes të cilave realizon rezultatet specifike të fushës së Kurrikulës për klasë dhe rezultatet specifike të të nxënit për klasë;
- planifikon mësimdhënien dhe nxënien duke përfshirë periudhën kohore, kur do t'i arrijë rezultatet specifike të të nxënit për klasë brenda viti shkollor.
Pas realizimit të orëve mësimore, detyrës, kapitullit, analizohet, vlerësohet ecuria e tyre për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxënit për fushë kurrikulare.

4. Mësimdhënia dhe nxënia me nxënësin në qendër dhe gjithëpërfshirja

Zbatimi i qasjes së mësimdhënies dhe nxënies me nxënësin në qendër kërkon që procesi i planifikimit dhe i organizimit të mësimdhënies dhe nxënies të mbështetet në përvojat individuale të nxënësve, në potencialet, nevojat dhe interesimet e tyre.

Mësimdhënia dhe nxënia me nxënësin në qendër, duhet të mbështetet në parimin e gjithëpërfshirjes, i cili merr parasysh dhe adreson stilet e ndryshme të të nxënit, mënyrën dhe shpejtësinë me të cilën mësojnë nxënësit, si dhe aspektet e tjera të diversitetit të nxënësve, duke përfshirë gjininë, moshën, kulturën, prejardhjen shoqërore dhe ekonomike, si dhe nevojat e veçanta të nxënësve, qoftë për aspektet e nxënies plotësuese qoftë për ato të nxënies shtuese.

Mësuesit kanë mundësi që në mënyrë të pavarur, duke u mbështetur në ekspertizën e tyre dhe në përvojat individuale paraprake të nxënësve, në nevojat dhe interesimet e tyre, të përzgjedhin strategjitë, metodat, teknikat e mësimdhënies dhe të nxënies, mjetet didaktike, etj., por në parim përzgjedhja e tyre duhet të ketë pikësynim mësimdhënien dhe nxënien me nxënësin në qendër dhe gjithëpërfshirjen. Kjo do të thotë se mësuesi duhet të respektojë parimet e mësimdhënies dhe nxënies me nxënësin në qendër, ku:

- nxënësi është në qendër të mësimdhënies dhe të nxënies;
- mësuesi gjatë punës/aktivizimit të nxënësve, mbikëqyr, ndihmon dhe lehtëson të nxënit e nxënësve;
- nxënësi është pjesëmarrës aktiv dhe i angazhuar/i përfshirë në aktivitetet që nxisin nxënien dhe interesimin e nxënësve;
- temat e nxënies janë relevante dhe interesante për nxënësit;
- nxënësit inkurajohen të bëhen përgjegjës, të pavarur e reflektivë dhe të vazhdojnë nxënien gjatë gjithë jetës së tyre;
- mësuesi ndjek ndryshimet individuale të nxënësve përmes vrojtimit dhe bashkëveprimit;
- aktivitetet mësimore përshtaten në bazë të nivelit zhvillimor të nxënësve;
- mësimdhënia dhe vlerësimi planifikohen duke pasur parasysh zhvillimin individual dhe stilet e nxënies së nxënësit;
- ofrohen llojllojshmëri të mundësive të nxënies dhe të metodave të vlerësimit, për të përkrahur stilet e ndryshme të nxënies së nxënësit;
- vrojtimit dhe vlerësimet e nxënësve përdoren për të planifikuar mësimdhënien e mëtejshme.

Është me rëndësi që çdo mësues të jetë në gjendje të shfrytëzojë një gamë të gjerë të metodave mësimore, duke baraspeshuar metodologjinë e përqendruar tek mësuesi dhe atë të përqendruar tek nxënësin, duke iu përshtatur nxënësve dhe rezultateve të të nxënit të përcaktuara për secilën orë mësimi.

5. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në qasjen e integruar

Lëndët mësimore, duke qenë të ndara nga njëra-tjetra, ofrojnë mundësi që nxënësit të fitojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime të fragmentuara (të shkëputura). Me qëllim të integritit të këtyre aspekteve, Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe arsimin fillor, realizohet përmes lëndëve mësimore të integruara në fusha të Kurrikulës dhe përmes mësimdhënies e nxënies së bazuar në qasjen e integruar.

Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në qasjen e integruar ndërlidh përmbajtjet e veçanta të lëndëve mësimore me qëllim të arritjes së rezultateve në të nxëniet e fushave mësimore me rezultatet e të nxëniet të kompetencave kryesore – për shkallë dhe nivele.

Për t'i përmbushur kërkesat e KKK-së dhe të Kurrikulës Bërthamë për SNKA 1, MASHT-i fton mësuesit parafillorë dhe fillorë që të zbatojnë mësimdhënien dhe nxënien e bazuar në qasjen e integruar, duke bërë:

- ndërlidhjen ndërmjet fushave kurrikulare/mësimore, ku përmbajtjet e veçanta mësimore kontribuojnë në zhvillimin e kompetencave kryesore;
- ndërlidhjen midis rezultateve të të nxëniet të fushave kurrikulare me rezultatet e të nxëniet për shkallë dhe nivele, me qëllim që aplikimi i njohurive, i shkathtësive, i qëndrimeve dhe i vlerave të jetë i ndër lidhur me situata konkrete nga jeta e përditshme;
- integrimin në mësimdhënie dhe në nxënie të karakteristikave të përbashkëta të lëndëve të fushës për katëse (p.sh., të gjuhës amtare me gjuhën angleze) apo të karakteristikave të përbashkëta të fushave kurrikulare (p.sh., të fushës Shoqëria dhe mjedisi me fushën Shkencat natyrore);
- aktivitete me nxënës që të zhvillojnë kompetencat për të gjetur dhe për të përpunuar informata në mënyrë efektive dhe të përgjegjshme, për shfrytëzimin e mësimin elektronik, të teknologjive aktuale dhe të ardhme në epokën digjitale;
- aktivitete me nxënës që promovojnë perspektivën e mësimin tërëjetësor dhe të cilat i ndihmojnë nxënësit që të zhvillojnë kompetencat e tyre për t'u ballafaquar me sfidat dhe mundësitë brenda zhvillimeve në shoqërinë dhe në ekonominë e sotme dhe të ardhshme.

6. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca

KKK-ja promovon perspektivën e bazuar në kompetenca me qëllim që njohuritë e nxënësve, aftësitë dhe qëndrimet e tyre të zhvillohen në funksion të arritjes së kompetencave kryesore dhe me qëllim të adresimit të nevojave të ndryshme të nxënësve për të përmbushur kërkesat e kurrikulës dhe rezultatet kryesore të të nxëniet për shkallë dhe nivele.

Mësimdhënia dhe nxënia e fokusuar dhe e orientuar në kompetenca, nga mësuesit kërkon që të bëjnë përzgjedhjen dhe organizimin e përvojave mësimore të cilat integrojnë njohuritë relevante me vlerat, qëndrimet dhe shkathtësitë e nxënësve. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca për bazë ka rezultatet mësimore, të cilat përshkruajnë se çka është në gjendje nxënësi të dijë, të bëjë, të kuptojë, të vlerësojë dhe të marrë qëndrim lidhur me përfundimin e suksesshëm të një shkalle të Kurrikulës.

MASHT-i fton mësuesit që, duke u mbështetur në rezultatet mësimore për fusha kurrikulare dhe për shkallë/nivel, të planifikojnë mësimdhënien dhe nxënien me synime për të arritur kompetencat e parapara në Kurrikulë për nivelin përkatës të arsimit, duke e zërthyer planifikimin në plane vjetore, mujore dhe ditore të çdo mësuesi. Gjithashtu, MASHT-i fton mësuesit të zbatojnë mësimdhënie dhe nxënie interaktive, ku mësuesi më pak shpjegon dhe më shumë u ndihmon nxënësve si të mësojnë dhe si t'i zhvillojnë kompetencat e tyre të të nxëniet.

Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca kërkon që mësuesit të përzgjedhin strategji, metoda, teknika dhe forma të ndryshme të punës me nxënës, si dhe të organizojnë përvojat mësimore të nxënësve që integrojnë njohuritë relevante me shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet.

Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca është e lidhur ngushtë edhe me procesin e vlerësimit, me fokus të veçantë me vlerësimin formativ dhe progresiv. Për të vlerësuar kompetencat e nxënësve, është e rëndësishme që secili mësues të përzgjedhë teknika dhe instrumente për vlerësim, të cilat u mundësojnë nxënësve të

demonstrojnë e të shpërshfaqin njohuritë, shkathtësitë dhe aftësitë e tyre, e jo vetëm njohuritë faktike. Në këtë mënyrë mësuesit sigurojnë informacion për cilësinë e mësimdhënies dhe të nxënies, përparimin e nxënësve dhe zhvillimin e kompetencave.

Ka disa qasje dhe strategji të cilat mundësojnë që mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca të jetë e suksesshme dhe që të ndihmojë zhvillimin e kompetencave të nxënësit, pa marrë parasysh fushën e Kurrikulës. Vlen për t'i veçuar tri qasje nga më të rëndësishmet që mbështesin parimet e KKK-së, pra edhe qasjen e bazuar në kompetenca:

- Krijimi i mjedisit të përshtatshëm, në klasë dhe në shkollë, në të cilin nxënësit ndihen të mirëpritur dhe të lidhur me njëri-tjetrin, me mësuesin e tyre dhe shkollën e tyre;
- Zhvillimi i mësimëve nëpërmjet qasjeve dhe teknikave të të nxënies aktive;
- Zbatimi i strategjive të mësimdhënies dhe të nxënies, zgjidhjes së problemeve dhe zhvillimit të të mendimit kritik.

7. Mësimdhënia dhe nxënia e diferencuar

Mësimdhënia dhe nxënia e diferencuar paraqesin një qasje sipas së cilës mësimdhënia, për zhvillimin e kapaciteteve të të gjithë nxënësve, mbështetet në planifikim, në zbatim, në kontroll, në përkrahje dhe në vlerësim.

Mundëson përfilljen e dallimeve ekzistuese ndërmjet nxënësve në klasë përkitazi me përmbajtjen që do të mësojnë, ecurinë didaktike-metodike të të nxënies si dhe matjet dhe materialet çfarë duan dhe mund të shfrytëzojnë gjatë mësimin.

Përmes mësimin të diferencuar mundësohet përshtatja e kohës dhe e shpejtësisë së të nxënies dhe të të mësuarit me veçoritë individuale të secilit nxënës.

Gjithashtu, edhe përshtatja e vëllimit, llojit dhe shkallës së vështirësisë së përmbajtjeve, detyrave dhe obligimeve me veçoritë individuale të nxënësve.

Mësuesi, për ta organizuar dhe për ta zbatuar në mënyrë të suksesshme mësimdhënien dhe nxënien e diferencuar, duhet të mbështetet në motivet, në aftësitë, në interesimet dhe në stilet e të nxënies nga nxënësit. Këto janë aspektet kryesore në të cilat mësuesi duhet ta mbështesë mësimdhënien dhe nxënien e diferencuar.

Mësuesit e nivelit të parë të arsimit, për organizimin dhe zbatimin me sukses të mësimdhënies dhe të nxënies së diferencuar duhet të:

- bëjnë forma të organizimit mësimor, të cilat promovojnë dhe ndihmojnë zhvillimin e motivimit të brendshëm të nxënësve dhe të mekanizmave të vetëkontrollit të nxënies;
- përdorin me efikasitet aktivitetet me nxënës të cilat promovojnë nxënien e organizuar;
- organizojnë procesin mësimor përmes qasjeve të ndryshme të cilat mundësojnë dhe lehtësojnë hulumtimin dhe identifikimin e përvojave ekzistuese të nxënësve, të njohurive, të pikëpamjeve të tyre dhe të cilat mundësojnë përfshirjen aktive të nxënësve në përmirësimin e gabimeve të mundshme, si dhe që përkrahin nxënësit që të riorganizojnë njohuritë e tyre faktike dhe procedurale për arritjen e kompetencës së nxënies për të nxënë;
- përdorin teknika dhe forma të ndryshme të nxënies bashkëpunuese në procesin mësimor;
- praktikojnë format e ndryshme organizative të mësimdhënies dhe nxënies (aktivitetet në klasë, puna në grupe, puna në çifte, nxënia individuale), që fokusohen në aktivitetet që zhvillojnë vetëbesimin, iniciativën, zgjidhjen e problemeve dhe kreativitetin e nxënësve;
- organizojnë mësimdhënien dhe nxënien përmes diferencimit në detyra, përbushja e tyre, kontrolli, vlerësimi dhe shkalla e ndihmës që ofrohet prej mësuesit i përshtatet secilit nxënës;

- aplikojnë teknika të organizimit të mësimimit që i përshtaten një detyre të caktuar përmes së cilës zhvillojnë aftësitë e veçanta të nxënësve të favorizuar;
- përdorin forma të ndryshme për organizimin e nxënies për nxënësit të cilët kërkojnë trajtim të veçantë, kanë nevoja të veçanta arsimore, duke përfshirë edhe nxënësit me vështirësi në të nxënë ose me probleme në sjellje;
- organizojnë mësimdhënien përmes së cilës ndihmojnë bashkëpunimin dhe përdorimin e formave organizative (p.sh., gjithëpërfshirjen) që i promovojnë mundësitë e barabarta për nxenie, si në sferën e bashkëpunimit mes nxënësve në aktivitetet brenda klasës dhe shkollës, ashtu edhe jashtë saj;
- përdorin teknologji të ndryshme mësimore, të cilat ofrojnë mundësi më të mëdha të organizimit të avancuar të mësimdhënies dhe të nxënies me anën e të cilave procesin mësimor e bëjnë më tërheqës për nxënësit.

8. Çështjet ndërkurrikulare

Kurrikula Bërthamë për klasën parafillore dhe për klasat fillore përfshin hapësirë për mësim përtej kufijve lëndorë në atë mënyrë që fëmijët/nxënësit të mund të ndërtojnë lidhje mes fushave të Kurrikulës dhe lëmenjve të ndryshëm.

Studimet ndërleëndore, të bazuara në grupimin e përvojave dhe të rezultateve të fushave të ndryshme të Kurrikulës, dhe çështjet ndërkurrikulare duhet të ofrojnë përvoja relevante, sfiduese dhe që sjellin kënaqësi në kontekstin e përmbushjes së nevojave dhe të kërkesave të ndryshme të fëmijëve dhe të rinjve.

Krijimi i ndërlidhjeve ndërmjet fushave kurrikulare krijon mundësi për progres në zhvillimin e shkathtësive të nxënësve, për njohjen dhe të kuptuarit e koncepteve të reja apo për rishikimin dhe përforcimin e koncepteve apo të shkathtësive nga perspektiva të ndryshme. Gjithashtu, kjo qasje ndihmon që kurrikula të jetë koherente dhe më kuptimplote nga pikëpamja e nxënësit.

Integrimi i çështjeve ndërkurrikulare në Kurrikulën Bërthamë për klasën parafillore dhe klasat fillore mund të realizohet përmes:

- gjetjes së korrelacioneve midis lëndëve/temave apo njësive mësimore me qëllim të realizimit të ndonjëres nga kompetencat e KK-së, p.sh., nëse tema mësimore është nga mbrojtja e mjedisit, ajo ndërlidhet edhe me çështje gjuhësore, letrare, por edhe me matematikë, edukatë qytetare etj. Pra, ka mundësi të shumta për të gjetur kësi ndërlidhjesh nëpërmjet të cilave arrihen disa objektiva mësimore të fushave të ndryshme kurrikulare;
- formës së projekteve individuale apo kurseve me zgjedhje, në të cilat ndërlidhen, duke ndihmuar njëra-tjetrën, tema apo fusha të ndryshme, si, p.sh., projekte në fushën edukimit qytetarë me udhëzim në karrierë etj., të cilat gjithashtu ndihmojnë realizimin e kompetencave të veçanta.

9. Çështjet jashtëkurrikulare

Janë aktivitete të strukturuar mësimore që ndodhin jashtë kontekstit të fushave dhe lëndëve mësimore formale, por që e ndihmojnë arritjen e kompetencave për shkallë të Kurrikulës dhe nivele formale të arsimit. Për secilin nga aktivitetet e mundshme, mësuesi dhe shkolla duhet të përgatisin plan dhe program të qëllimshëm, të orientuar, e jo aktivitete stihike apo të rastit.

Në klasën parafillore dhe klasat fillore, mësimdhënia dhe mësimnxënia në fushat e ndryshme të Kurrikulës do të mbështeten me anë të aktiviteteve jashtëkurrikulare të organizuara për nxënësit, si:

- Vizitat në muze, në parqe, në vende në natyrë dhe në vende historike, në institucione, në galeri, në teatër etj.;
- Festimet në data të veçanta, në ngjarje, në tradita, në suksese;
- Pjesëmarrja në vendimmarrje në shkollë dhe në format e tjera të demokracisë së shkollës;
- Pjesëmarrja në grupe mësimore, në aktivitete të lira dhe në shoqata;
- Diskutimet me mysafirët (d.m.th., me udhëheqësit e bashkësisë, me prindërit, me përfaqësuesit e

bizneseve lokale, me politikanë, me njerëz të medias);

- Puna me projekte që fokusohen në tema dhe në çështje specifike të karakterit shumëdimensional që përkrijnë me moshën e nxënësve;
- Ekspozitat (d.m.th. artet e bukura, fotografia);
- Shërbimet për bashkësinë (d.m.th. ndihma për personat në nevojë, mbrojtja e mjedisit, forcimi i lidhjeve midis gjeneratave);
- Lojërat, koret, revistat e shkollës;
- Puna vullnetare.

Rekomandohet që të gjithë nxënësve t'u mundësohet të përfshihen në çështje jashtëkurrikulare, sipas preferencave dhe talentit personal të jenë pjesë e një grupi në aktivitete të ndryshme: ekipe sporti, grup muzikor, ansambël vallëzimi, kor, ansambël teatri, grup për ofrimin e mbështetjes për bashkësinë.

Vlerësimi – vlerëzime të përgjithshme

Hyrje

Objektivat e përgjithshme

Prirja e mësimit dhe vlerësimi

Yllëzimi dhe vlerësimi

Vlerësimi dhe vlerësimi

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

VII

Vlerësimi – udhëzime të përgjithshme

Hyrje

Qëllimet e vlerësimit

Parimet themelore të vlerësimit

Vlerësimi i brendshëm

Vlerësimi i jashtëm

1. Hyrje

Qëllimi kryesor i shkollës është që të promovojë të mësuarit, ndërsa vlerësimi është pjesë integrale e këtij procesi. Meqenëse të mësuarit paraqet proces kompleks, atëherë edhe vlerësimi i të mësuarit është proces i tillë.

Vlerësimi nxënësve u siguron informacione për nivelin e përvetësimit të mësimit, ndërsa mësuesit u siguron informacione që të promovojnë mësuesit më cilësorë, po ashtu u siguron informacione kthyes institucioneve arsimore dhe të gjitha palëve të interesit.

Realizimi i vlerësimit bëhet përmes qëllimit, primeve dhe llojeve të vlerësimit.

Vlerësimi është pjesa më e rëndësishme e reformës së synuar në sistemin arsimor të Kosovës, nëpërmjet së cilës gjykohet se në çfarë niveli ndodhet arsimit dhe në çfarë niveli dëshirohet të jetë ai. Në tërësi vlerësimi si proces realizohet në funksion të mësuesit/vlerësuesit, të mësimit dhe të nxënies, duke u ofruar nxënësve jo vetëm kritere të shkruara, por edhe modele ndryshme të llojeve të vlerësimit, për të kuptuar në mënyrë konkrete arritjet që ata i synojnë.

2. Qëllimet e vlerësimit

Vlerësimi ka këto qëllime kryesore:

- Përkrahjen dhe forcimin e të nxënies;
- Raportimin e rregullt të përparimit individual të nxënësve;
- Përbushjen me sukses të kompetencave të përcaktuara në Kurrikulë;
- Vendosjen dhe monitorimin e standardeve të arritshmërisë për çdo nivel;
- Krahasimin, certifikimin dhe orientimin e nxënësve për shkollim të mëtejshëm.

3. Parimet themelore të vlerësimit

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë ka hartuar standardet kombëtare për vlerësimin me bazë në shkollë dhe kodin e etikës për vlerësim⁴. Vlerësimi gjithmonë të jetë në përputhje me normat e këtyre dy dokumenteve.

- Vlerësimi gjithmonë duhet t'u referohet kompetencave kryesore dhe rezultateve të të nxënies sipas fushave të Kurrikulës, fushës lëndore, për klasë, për shkallë dhe për nivel të shkollimit.
- Instrumentet për vlerësim gjithmonë duhet të jenë të përshtatshme, varësisht prej qëllimit të vlerësimit.
- Forma dhe lloji i vlerësimit dhe veçanërisht mënyra me të cilën raportohen rezultatet, gjithmonë duhet të reflektojnë qëllimin e vlerësimit.
- Mënyra e ndërtimit të vlerësimit gjithnjë duhet të jetë transparente dhe e drejtë.
- Vlerësimi gjithmonë duhet të zbatohet me standardet më të larta etike, me përgjegjësi dhe me llogaridhënie.

4. Vlerësimi i brendshëm

Vlerësimi i brendshëm ose me bazë në shkollë, kryesisht ka për qëllim përkrahjen dhe forcimin e të nxënies dhe raportimin e rregullt të përparimit individual të nxënësve.

Te vlerësimi i brendshëm zakonisht zbatohen këto dy lloje të vlerësimit:

- Vlerësimi i vazhdueshëm;
- Vlerësimi përfundimtar.

Vlerësimi i vazhdueshëm

Vlerësimi i vazhdueshëm është vlerësim në nivel të klasës, i cili udhëzon dhe përkrah të nxënies gjatë tërë vitit shkollor, ndërsa në fund të vitit shkollor vlerësimi raporton përparimin e nxënësve.

4. Shih udhëzimet administrative "Standardet kombëtare për vlerësimin me bazë në shkollë" dhe "Kodi i etikës për vlerësim".

Vlerësimi i vazhdueshëm i nxënësve nga mësimdhënësit gjatë procesit të mësimdhënies fokusohet në:

- evidentimin e rezultateve të të nxënësve, qëllimin e të nxënësve dhe kriteret e suksesit;
- përkrahjen për vetëvlerësim dhe vlerësim të ndërsjellë, duke u bazuar në kriteret e suksesit;
- dhënien e informatave kthyesë për performancat e nxënësve bazuar në kriteret e suksesit;
- evidentimin dhe raportimin e përparimit të arritjeve të nxënësve bazuar në kriteret e suksesit.

Vlerësimi i vazhdueshëm bëhet me nota numerike (1-5), që paraqesin shkallën e vlerësimit të arritjes së nxënësit në zotërimin e njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve për përmbushjen e kompetencave.

Në periudhat e rregullta kohore gjatë vitit shkollor, nxënësit duhet të kenë nota numerike. Mësimdhënësit do të vlerësojnë përparimin e nxënësve, bazuar jo vetëm në teste formale, por edhe në të dhënat e arritjeve që kanë mbajtur gjatë mësimdhënies së tyre, si: vëzhgimit, pyetësorëve, detyrave mësimore, eseve, dosjeve, grupeve në fokus, punës me projekte etj. Ata do t'i raportojnë rezultatet duke përdorur shkallët e vlerësimit që përfshijnë notat.

Nxënësit mund të tregojnë nivelin e arritjes së performancës së përcaktuara përmes dimensioneve të njohurive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave që kanë si në sasi, denduri, thellësi, ndihmesë, kreativitetit dhe cilësisë në zotërimin e kompetencave.

Nota 1 (dobët/pamjaftueshëm) përcakton performancën e pamjaftueshme në realizimin e detyrës së dhënë. Nxënësi nuk ka arritur nivelin e minimumit të zotërimit të kompetencave, ai nuk e arrin kufirin e kalimit të poshtëm të lejueshëm të lëndës/fushës lëndore.

Nota 2 (mjaftueshëm) përcakton performancën e mjaftueshme në realizimin e detyrës së dhënë. Nxënësi ka pak njohuri, paraqitet rrallë, ngadalë e sipërfaqësisht dhe është imitues. Ai ka arritur nivelin e minimumit të pranueshëm në zotërimit të kompetencave dhe përmbush kriterin e lejuar të kalimit të lëndës/fushës lëndore.

Nota 3 (mirë) përcakton performancën e mirë në realizimin e detyrës së dhënë. Nxënësi ka njohuri të pjesshme e të cekëta, paraqitet ndonjëherë dhe ka kreativitet të zakonshëm, ai ka arritur nivelin mesatar në zotërimin e kompetencave.

Nota 4 (shumë mirë) përcakton performancë shumë të mirë në realizimin e detyrës së dhënë. Nxënësi zakonisht ka njohuri të plota e të thella, paraqitet shpejt dhe ka imagjinatë, ai ka arritur nivelin shumë të lartë "të dëshiruar" në zotërimit të kompetencave.

Nota 5 (shkëlqyeshëm) përcakton performancën e shkëlqyeshme dhe origjinale në realizimin e detyrës së dhënë. Nxënësi ka vazhdimisht njohuri të gjera e të thella, paraqitet automatikisht dhe është kreativ, ai ka arritur nivelin e shkëlqyeshëm të zotërimit të të gjitha kompetencave, e njëkohësisht përdor materiale dhe burime shtesë.

Gjatë procesit të vlerësimit në lëndë/fushë mësimore, nxënësi vlerësohet me notë duke marrë për bazë të gjitha nivelet e dijes, bazuar në rezultatet e të nxënësve për fushë/lëndë mësimore për arritjen e kompetencave.

Vlerësimi përfundimtar

Vlerësimi përfundimtar bëhet në fund të çdo viti shkollor dhe reflekton nivelin e performancës së nxënësit gjatë një viti shkollor.

Në fund të vitit shkollor, nxënësve u jepet nota përfundimtare. Kjo notë përfundimtare do të jetë në formë të një shkronje (A, B, C, D), që del nga mesatarja aritmetike e notave nga vlerësimi i vazhdueshëm gjatë vitit mësimor në nivel klase.

Përshkrimi i notës përfundimtare sipas shkallës së vlerësimit paraqitet si vijon:

Nota A (mesatarja prej 4.5 deri 5.00)

Nota B (mesatarja prej 3.5 deri 4.49)

Nota C (mesatarja prej 2.5 deri 3.49)

Nota D (mesatarja prej 2.0 deri 2.49)

Shembull të vlerësimit përfundimtar: Vlerësimi i vazhdueshëm, i realizuar në nivel klase gjatë një viti mësimor për një nxënës në njërin nga fushat/lëndët mësimore është bërë me 8 nota me vlerë numerike (1-5), sipas shkallëve të vlerësimit (3, 4, 5, 3, 2, 5, 2, 5). Mesatarja aritmetike e notave numerike në fund të vitit shkollor e nxjerr këtë no përfundimtare:

$$\frac{3+4+5+3+2+5+3+5}{8} = \frac{30}{8} = 3.75 = (\text{Nota } B)$$

Nota nga një lëndë/fushë lëndore, do të jetë bazë e raportimit për nxënësit dhe prindërit. Në raportin e shkollës për prindërit, notat duhet të shoqërohen me komente të shkurtra nga mësimdhënësi, se çfarë mund të bëjnë nxënësit për të përmirësuar arritjet e tyre dhe si mund të jetë përkrahja përmirësuese dhe përkrahja për të talentuarit.

Kjo qasje e vlerësimit përfshin të gjitha fushat mësimore dhe përfshin secilin nxënës. Nxënësit që nuk kanë arritur nivelin D (2.00-2.49), nuk e kanë arritur minimumin e domosdoshëm të rezultateve të të nxënit sipas fushës / lëndës mësimore për klasën përkatëse.

Në rast se nxënësi nuk e ka arritur minimumin e domosdoshëm të rezultateve të të nxënit, në jo më shumë se tri fusha/lëndë mësimore, i mundësohet mësimi plotësues. Mësimin plotësues e organizon shkolla me kohëzgjatje jo më pakë se dy javë mësimore dhe jo më pak se dy orë mësimore në ditë për fusha/lëndë mësimore përkatëse. Mësimi plotësues organizohet nga mësimdhënësi i fushës/lëndës mësimore përkatëse.

Vlerësimi përfundimtar i nxënësve, të cilët kanë ndjekur mësimin plotësues bëhet në shkollë nga mësimdhënësi i fushës/lëndës mësimore përkatëse.

Në rast se nxënësi as pas vijimit të mësimin plotësues nuk e ka arritur minimumin e domosdoshëm të rezultateve të të nxënit, atij i jepet e drejta për t'iu nënshtruar vlerësimit përfundimtar edhe një herë para përfundimit të vitit shkollor ⁵.

Vlerësimi përmbyllës

Vlerësimi përmbyllës në nivelin e parë të arsimit bëhet në fund të shkollës së parë (klasa II) dhe në fund shkollës së dytë (të klasës V). Ky vlerësim nuk nxirret nga mesatarja e aritmetike e notave të regjistruara në ditar gjatë periudhës që mbulohet me shkallën përkatëse të Kurrikulës, por vlerësimi i nxënësit bëhet në bazë të listës së rezultateve të të nxënit sipas shkallëve të Kurrikulës për fusha kurrikulare të përcaktuara me Kurrikulen Bërthamë dhe secili rezultat vlerësohet me notë numerike (1-5). Mesatarja e aritmetike e këtyre notave si rezultat nxjerr notën përmbyllëse (A, B, C, D).

Shembull i vlerësimit përmbyllës: Një fushë lëndore brenda një shkalle, p.sh., ka 1-12 rezultate mësimore dhe për secilin rezultat nxënës e arrin një notë numerike, mesatarja aritmetike e notave e nxjerr notë përmbyllëse

$$\frac{3+4+5+3+4+5+2+5+4+5+4+3}{12} = \frac{47}{12} = 3.92 = \text{Nota } B$$

Kjo qasje e vlerësimit përfshin të gjitha fushat mësimore dhe përfshin secilin nxënës. Nxënësit që nuk kanë arritur nivelin D (2.00 - 2.49) vazhdojnë shkollën/klasën vijuese me programe shtesë në fushat përkatëse. Pas programit shtesë dhe vlerësimit përmbyllës, nxënësit të cilët nuk e arrijnë nivelin D nuk e vazhdojnë shkollën/ klasën vijuese⁶.

Nota përmbyllëse është vlerësim me bazë në shkollë, në bashkëpunim me autoritetet komunale me qëllim të

5.Rregullohet me Udhëzim Administrativ.

6.Rregullohet me Udhëzim Administrativ.

planifikimit të masave për të siguruar nivelin e domosdoshëm të zotërimit të kompetencave kryesore nga të gjithë nxënësit.

Mësimdhënësi për vlerësimin e rezultateve për shkallë kurrikulare secilin rezultat duhet ta zërthejë në pesë nivele të arritshmërisë në mënyrë që të vërejë saktësisht arritjen e secilit nxënës për çdo rezultat mësimor. Më pas, varësisht nga niveli i arritjes së secilit rezultat mësimor, planifikon aktivitete plotësuese për nxënësin që ka gjece në arritjen e rezultatit të caktuar dhe planifikon aktivitete shtesë për nxënësin që i ka arritur të gjitha

nivelet e arritshmërisë për rezultatin e caktuar mësimor.

Në librezën e nxënësit dhe në dëftesën e përfundimit të nivelit të parë të shkollimit regjistrohen vetëm notat përmbyllëse të fushave kurrikulare.

5. Vlerësimi i jashtëm

Vlerësimi i jashtëm i arritjes së nxënësve organizohet nga autoriteti qendror profesional i arsimit me qëllim të verifikimit të gjendjes dhe nivelit të cilësisë të arsimit dhe vlerësimit në nivel shkolle, komune apo shteti.

Qëllimet themelore të vlerësimit të jashtëm shërbejnë për:

- Klasifikimin e nxënësve dhe orientimin për shkollim të mëtutjeshëm;
- Certifikimin e individit për përmbushjen e kompetencave kundrejt qëllimeve të kurrikulës;
- Monitorimin e sistemit arsimor dhe për të raportuar mbi krahasimin dhe progresin e arritjeve të nxënësve, shkollave dhe komunave në nivel vendi dhe nxjerrjen e rekomandimeve për të gjitha palët e interesit (hartuesit e politikave dhe vendimmarrësit të cilët ndikojnë në përmirësimin e sistemit arsimor).

Certifikimi i zotërimit të kompetencave bëhet duke përdorur vlerësimin kombëtar i cili përgatitet nën mbikëqyrjen e autoriteti qendror profesional, i autorizuar nga MASHT-i. Vlerësimi kombëtar administrohet në fund të nivelit të dytë të arsimit parauniversitar (mbarimi i klasës IX) apo në mbarim të shkallës/klasës, varësisht interesave të politikave arsimore. Këto vlerësime janë të standardizuara dhe kryesisht janë të përqendruara në matjen e nivelit të arritjes në zotërimin e kompetencave kryesore. Kërkesat (pyetjet) e provimit duhet të vlerësojnë një varg gjithëpërfshirës/të hollësishëm dhe të balancuar të kompetencave të Kurrikulës dhe të rezultateve thelbësore mësimore. Rregullat dhe procedurat për këto vlerësime janë të përcaktuara nga ligjet përkatëse dhe udhëzimet administrative⁷. Monitorimi i progresit përmes procesit të vlerësimit të jashtëm bëhet edhe nga MASHT-i nëpërmjet autoritetit qendror profesional.

Korniza e Kurrikulës gjithashtu, përveç vlerësimit të jashtëm u mundëson shkollave dhe autoriteteve komunale organizimin e vlerësimeve të jashtme në nivel komunal në fund të shkallëve të Kurrikulës, domethënë në fund të klasës II.

Ky vlerësim organizohet për të:

- vlerësuar punën e shkollave në përkrahjen e nxënësve për zotërimin e kompetencave kryesore;
- ngritur përgjegjshmërinë e mësimdhënësve, të shkollave dhe komunave;
- siguruar zotërimin e kompetencave kryesore nga të gjithë nxënësit.

Ky vlerësim do t'u sigurojë një informatë kthyesë shkollave, prindërve, komunitetit dhe autoriteteve komunale mbi cilësinë e shërbimeve arsimore.

Rezultatet evidentohen në dosje të nxënësve⁸.

7.Rregullohet me Udhëzim Administrativ.

8.Rregullohet me Udhëzim Administrativ.

Shembull

- Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit – Komunikues efektiv
- Rezultati i të nxënit nr. 1 për shkallën e tretë (III): Lexon me zë një tekst të palexuar me parë, së paku prej gjysmë faqeje, që ka të bëjë me një temë që i përshtatet moshës së tij

Niveli i ARRITJES së nxënësit				Llojet e përkrahjes për nxënësit				
1	2	3	4	5	Përkrahje përmirësuese	Mënyrat	Përkrahje për të talentuarit	Mënyrat
Nxënësi e fillon detyrën pa i bërë një shikim të shpejtë tekst; ai/ajo ka vështirësi në artikulin e shkronjave dhe të leximit të fjalëve në tërësi, të lidhjes së fjalëve në fjali etj.	Nxënësi e fillon detyrën pa i bërë një shikim të shpejtë tekst; ai/ajo ka vështirësi në artikulin e shkronjave, t'i lexojë mirë disa fjalë, ka megjithatë vështirësi në lexim të rrjedhshëm të fjalëve në tërësi etj.	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekst; ai/ajo i artikulon mirë shkronjat, fjalët lidhen në fjali; megjithatë ai nuk lexon rrjedhshëm në mënyrë të mjaftueshme	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekst; ai/ajo i artikulon shumë mirë shkronjat, fjalët lidhen në fjalitë përkatëse; lexon pa ndërprerje; megjithatë ka ca problem me të leximin e rrjedhshëm	Nxënësi e fillon detyrën duke i bërë një shikim të shpejtë tekst; ai/ajo i artikulon shumë mirë shkronjat, fjalët lidhen plotësisht në fjalitë përkatëse; toni, shpejtësia, theksi janë në vendin e vet; lexon shumë rrjedhshëm	Mësuesi vendos se si të përkrahë nxënësin, në cilin aktivitet apo çfarë aktiviteti plotësues të zhvilloj	Çfarë metodash të aplikojë duke pasur parasysh stilin e të nxënit të nxënësi	Mësuesi vendos se si të përkrahë nxënësin, në cilin aktivitet apo çfarë aktiviteti shtesë të zhvillojë	Çfarë metodash të aplikojë duke pasur parasysh stilin e të nxënit të nxënësit

Fjalorth i termave për mësimdhënës⁹

KONCEPTI	SHPJEGIMI	TERMAT E BARASVLERSHËM (anglisht, shqip dhe serbisht)
Llogaridhënia	Koncepti i qeverisjes etike (duke përfshirë qeverisjen etike të shkollës) që bazohet në njohjen dhe marrjen e përgjegjësisë për vendimet, veprimet dhe pasojat e tyre dhe ndërlidhet me pritjet për dhënien e llogarisë para palëve me interes.	
Gjuha artificiale	Një gjuhë e shpikur, e bazuar në disa rregulla të përkrahura dhe të zhvilluar për një qëllim të caktuar, si për komunikim ndërkombëtar ose për programim në kompjuter.	P.sh. Esperanto, Pascal etj.
Vlerësimi	Procesi i mbledhjes së informatave dhe i nxjerrjes së gjykimeve lidhur me arritjen ose performancën e nxënësve.	
Vlerësimi për të nxënë	Synon të përkrahë nxënësit të arrijnë kompetencat kryesore duke u treguar se ku janë për sa u përket rezultateve mësimore të parapara. Bazohet në atë që t'i vetëdijesojë nxënësit dhe t'i bëjë pjesëmarrës në përcaktimin e rezultateve mësimore, kritereve të cilësisë dhe treguesve personalë të suksesit. Nxënësit mësojnë se çka duhet të bëjnë që të arrijnë ato rezultate të vendosura mësimore dhe si të arrihet atje.	Vlerësimi formativ
Vlerësimi i nxënies	Mbledhja e dëshmimeve valide, të besueshme dhe të krahasueshme për të vlerësuar progresin e nxënësve në nxënie (d.m.th. arritjen e tyre në fusha të ndryshme të Kurrikulës/lëndëve mësimore dhe zotërimin e kompetencave kryesore).	Vlerësimi përfundimtar
Metodologjia e vlerësimit	Strategjitë dhe aktivitetet e zbatuara, zakonisht nga mësimdhënësit (në vlerësimin e brendshëm) apo nga agjenci të specializuara (në vlerësimin e jashtëm), për të matur arritjen ose performancën e nxënësit.	
Qëndrimi	Pozicionimi i brendshëm drejt njerëzve, fakteve, fenomeneve, veprimeve, besimeve dhe situatave; gatishmëria e brendshme për të vepruar.	Dispozitat
Arsimi themelor	Vitet e shkollimit që konsiderohen të nevojshme për t'i arritur standardet minimale për zotërimin e kompetencave kryesore.	Zakonisht mbulon arsimin e detyrueshëm
Mësimdhënia në bllok	Mënyrë fleksibile për caktimin e orëve të mësimin duke përcaktuar periudha më kompakte të kohës për lëndët/njësitë (për shembull, mësimdhënia e një lënde gjatë një semestri prej gjashtë javësh në vend të orëve javore të shpërndara gjatë tërë vitit shkollor). Kjo mund të zbatohet kryesisht në rast të ndonjë lënde ku nuk kërkohen sekuenca jashtëzakonisht të rrepta.	

9.Termt që nuk janë relevantë për mësimdhënësit mund të hiqen.

Lëndë bartëse	Një lëndë që duke u bazuar në fushëveprimin dhe strukturën e saj është më afër të kontribuojë në arrijtjen e qëllimeve të caktuara të mësimin dhe mundëson zhvillimin e kompetencave të caktuara tek nxënësit (p.sh., arsimit për punë ose teknologji; zhvillim personal, aftësitë për jetë, studime sociale).	
Mjedis miqësor për fëmijët	Ambiente të të mësuarit të cilat janë miqësore, të bazuara në të drejta, gjithëpërfshirëse, të shëndetshme dhe mbrojtëse për të gjithë fëmijët. Ato po ashtu përfshijnë marrëdhënie të fuqishme mes familjeve/komunitetit dhe shkollës.	Shih konceptin e UNICEF-it për shkollat dhe sistemet arsimore miqësore për fëmijët dhe të bazuara në të drejta.
Vlerësim me bazë klase/ Vlerësimi nga mësimdhënësit	Vlerësimi që kryhet rregullisht nga mësimdhënësit në klasë si pjesë të mësimin të tyre dhe strategjive të mësimin, ofron informacion të menjëhershëm dhe të vazhdueshëm për sa i përket arrijtjes së nxënësve dhe problemeve në mësim.	
Kodi	Kodi është rregull për konvertimin e një pjese të informacionit (për shembull, një shkronjë, një fjalë, frazë apo gjest) në një formë apo paraqitje tjetër (një shenjë në një shenjë tjetër), jo domosdo në të njëjtin lloj. Në komunikim dhe përpunim të informacionit, kodi është procesi me anë të të cilit informacioni nga një burim konvertohet në simbole për t'u komunikuar. Dekodimi është proces i kundërt, konvertimi i këtyre simboleve në formë kodi përsëri në informacion të kuptueshëm prej një marrësi.	Me këtë i referohemi: - Kodi lingvistik (kur shprehet informacioni përmes mjeteve të ndryshme lingvistike – tingullit, fjalëve, shkronjave, fjalive etj. - Kodi artistik (ngjyra, forma e pikturës /dizajni /arkitektura; zëri – toni për muzikë; lëvizje, gjestet për vallëzim; gjuha – lëvizjet – mimika për dramë etj.
Komunikimi	Komunikimi është aktiviteti i bartjes së informacionit kuptimplotë. Komunikimi kërkon një dërgues, një mesazh dhe një marrës, megjithëse marrësi nuk ka nevojë të jetë i pranishëm ose në dijeni të qëllimit të dërguesit që të komunikojë me të në kohën e komunikimit; kështu komunikimi mund të ndodhë edhe në largësi të mëdha, si në kohë ashtu edhe në hapësirë.	Komunikimi kërkon që palët komunikuese e ndajnë bashkë një fushë të përbashkët të komunikimit, d.m.th. një kontekst. Procesi i komunikimit është i plotë në rastin kur pranuesi e ka kuptuar mesazhin e dërguesit.
Bashkësitë e interesit praktik	Bashkësitë e interesit praktik, sipas antropologut Jean Lave dhe Etienne Wenger, janë një grup njerëzish që kanë interesa, zanate dhe/ose profesione të përbashkëta. Grupi mund të zhvillohet natyrshëm për shkak të interesit të përbashkët të anëtarëve në fushën apo domenin e caktuar, ose mund të krijohet pikërisht për qëllim të fitimit të njohurive që kanë të bëjnë me fushën e tyre.	Community of practice Ndodh përmes procesit të shkëmbimit të informacionit dhe të përvojave me grupin ku anëtarët mësojnë prej njëri-tjetrit dhe se e kanë mundësinë që të zhvillohen personalisht dhe profesionalisht (Lave & Wenger 1991). Bashkësitë e interesit praktik mund të ekzistojnë virtualisht, si përmes grupeve të diskutimit dhe grupeve të tjera të lajmeve, ose në jetën reale, si në kuzhinë gjatë punës, në terren, në dyshemenë e fabrikës ose diku tjetër në mjedis

Kompetenca	Aftësi të gjera për t'i zbatuar njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet, rutinën, vlerat dhe emocionet në mënyrë të pavarur, praktike dhe domethënëse.	Kompetenca/ Shkathtësitë (nganjëherë kompetencat barazohen me "shkathtësitë",veçanërisht në shprehjet si "shkathtësitë për jetë". Megjithëkëtë, sipas një përkufizimi më të përshtatshëm të kompetencave,shkathtësitë konsiderohen si pjesë përbërëse e tyre, së bashku me njohuritë, vlerat dhe qëndrimet (kompetencat gjithashtu përfshijnë rutinën, modelet e të menduarit, sjelljet).
Arsimi i detyrueshëm	Kohëzgjatja e shkollimit që konsiderohet si e obligueshme me ligj dhe (zakonisht) është falas për nxënësit dhe familjet e tyre. Përbërja e 'Arsimit të detyrueshëm' në Kosovë përfshin arsimin fillor, të mesëm të ulët dhe të mesëm të lartë (SNKA 1, 2 dhe 3).	
Periudha kontaktuese	Koha që caktohet zakonisht për bashkëveprimin sistematik mes mësimdhënësve dhe nxënësve në kuadër të një lënde, njësie mësimore dhe/ose mësimi.	
Qasjet konstruktiviste	Filozofia dhe praktikat që frymëzohen prej teorie të ndryshme konstruktiviste të mësimit dhe zhvillimit që thekson se të mësuarit ndërtohet përmes kulturës, përvojës individuale dhe shoqërore, si dhe bashkëveprimeve dhe konteksteve. Sipas teorieve konstruktiviste, të mësuarit duhet të ketë kuptim (për të qenë kuptimplotë) për nxënësit në mënyrë që të jetë efektiv.	
Kurrikula Bërthamë	Kërkesat e përbashkëta për të gjithë nxënësit në aspektin e kompetencave kryesore, lëndët e përbashkëta dhe orientimet e përgjithshme.	
Çështjet e ndërlidhura ndërkurrikulare	Përmbajtje e rëndësishme kurrikulare që nuk i përket krejtësisht vetëm një lënde apo fushe të Kurrikulës ekskluzivisht mësimore, por që më së miri mësohet në disa lëndë. Shembuj të zakonshëm janë edukimi për paqe, të drejtat e njeriut dhe edukata qytetare, çështjet gjinore, shkathtësitë e komunikimit dhe edukimi ndërkulturor.	Temat e ndërlidhura

Kurrikulë	Tërësia e fushave mësimore, e lëndëve dhe e çështjeve ndërkurrikulare që gjenden në një sistem arsimor. Koncepti zakonisht përdoret për të nënkuptuar Kurrikulën “formale” apo “të paraparë” (të shkruar), por mund të përfshijë edhe Kurrikulën “e papaparë” apo “të fshehur”. Po ashtu, bëhen dallime midis Kurrikulës “së paraparë” (zyrtare), “të zbatuar”, “ndërvepruese” (që vjen si rezultat i ndërveprimeve në klasë) dhe “Kurrikulës efektive” (atë se ç’mësojnë në të vërtetë nxënësit).	Kurrikulat (sh.)
Korniza e Kurrikulës	Një numër politikash, rregulloresh, orientimesh dhe udhëzimesh që janë qenësore për zhvillimin dhe zbatimin e Kurrikulës që orienton zhvillimin e programeve mësimore dhe dokumenteve të tjera kurrikulare. Duke pasur parasysh statusin e Kurrikulës si një bosht të sistemit arsimor, kornizat e Kurrikulës zakonisht shihen si “kushtetuta” të arsimit parauniversitar. Kornizat e Kurrikulës mund të hartohen për tërë sistemin, për faza të veçanta (si arsimit themelor) dhe/ose për fusha dhe çështje të veçanta të Kurrikulës (si p.sh. korniza për integrimin e çështjeve të ndërlidhura në Kurrikulë).	
Integrimi i Kurrikulës	Procesi i kombinimit/artikulimit të përmbajtjes mësimore dhe lëndore me qëllim të promovimit të mësimin holistik dhe gjithëpërfshirës. Kjo shpie në reduktimin e një numri të lëndëve diskrete dhe zakonisht zbatohet në arsimin fillor dhe të mesëm të ulët.	
Politikat e Kurrikulës	Vendimet formale, të bëra nga qeveria ose autoritetet e arsimit që kanë një ndikim të drejtpërdrejtë ose të rëndësishëm në zhvillimin e Kurrikulës. Këto vendime zakonisht dokumentohen në dokumentet zyrtare të qeverisë.	
Struktura e Kurrikulës	Mënyra se si është organizuar Kurrikula në cilindo sistem, përfshirë lëndët dhe fushat e Kurrikulës, kur ato duhet të mësohen dhe ‘modelin’ me të cilin ato duhet të mësohen. Kurrikula mund të përbëhet, për shembull, prej Kurrikulës kryesore dhe zgjedhore, që mësohen me disa ndryshime midis klasave të ndryshme.	
Sistemi i Kurrikulës	Tërësia e dispozitave dhe e dokumenteve të Kurrikulës përmes të cilave u jepen udhëzime mësimdhënësve dhe palëve të tjera në lidhje me atë se pse, çka, si dhe sa mirë duhet të mësojnë nxënësit. Sistemi i Kurrikulës zakonisht përbëhet nga ligjet arsimore, kornizat e Kurrikulës, kurrikulat lëndore, standardet e vlerësimit, tekstet shkollore dhe materialet e tjera mësimore.	

Vlerësimi diagnostik	Vlerësim që zakonisht realizohet në fillim të procesit mësimor dhe fokusohet në identifikimin e aftësive dhe dobësive të nxënësve që duhet të merren parasysh për përkrahjen e nxënësve që të kapërcejnë problemet e ndryshme në nxënie.	
Mësimdhënia e diferencuar	Mësimdhënia e diferencuar nënkupton krijimin e programeve të shumëfishta ashtu që nxënësit me aftësi, interesa apo nevoja të ndryshme mësimore të përjetojnë në mënyrë të barabartë rrugët e duhura për të absorbuar, për të përdorur, për të zhvilluar dhe për të prezantuar konceptet si pjesë e procesit mësimor të përditshëm. U mundëson nxënësve të marrin përgjegjësi më të madhe dhe pronësi mbi mësimin e tyre dhe ofron mundësi për mësimdhënien përmes shokut dhe nxënien në bashkëpunim.	
Kurrikula efektive	Ajo që nxënësit në të vërtetë e mësojnë në aspektin e dijes, qëndrimeve dhe shkathtësive.	Kurrikula e realizuar
Mësimi elektronik	Mësimi që bazohet në përdorimin e teknologjive të reja të informacionit dhe të komunikimit me qëllim të avancimit të qasjes në informata, e po ashtu edhe përdorimi efektiv dhe i përgjegjshëm i tyre në kontekstin (e zakonshëm) të aktiviteteve në distancë dhe në rrjet.	
Kurrikula zgjedhore	Fusha mësimore/lëndët të cilat nxënësit mund t'i zgjedhin në harmoni me interesat, talentet dhe nevojat e tyre.	
Edukimi për ndërmarrësi	Në kuptimin e ngushtë: përgatitja e fëmijëve dhe e të rinjve që të marrin role ndërmarrëse në ekonomi, d.m.th. të krijojnë bizneset/ndërmarrjet e tyre. Në kuptim më të gjerë: pajisja e fëmijëve dhe e të rinjve me shkathtësi ndërmarrëse siç janë iniciativa, vendimmarrja, ndërmarrja e riskut, udhëheqja, shkathtësitë menaxheriale dhe organizative.	
Mësimdhënia e zgjeruar dhe koha për të mësuar	Ndarja e një kohe më të madhe për mësimdhënie dhe mësimnxënie të fituar njohuri, shkathtësi dhe qëndrime të caktuara me qëllim që të nxitet mësimi i thellë dhe i qëndrueshëm.	
Të shprehurit	Të shprehurit mund t'i referohet shprehjes simbolike: të shprehurit (gjuhë), një mendim i komunikuar përmes gjuhës; Të shprehurit (matematikë), një kombinim i shtjelluar i simboleve që janë të formuara mirë sipas rregullave të aplikueshme; të shprehurit (programim), një udhëzim për të ekzekutuar diçka që do ta kthejë një vlerë; të shprehurit (përmes artit) (muzikës) që e shënon dinamikën muzikore.	Shprehjet trupore: Shprehjet emocionale, sjelljet verbale dhe joverbale që komunikojnë emocion; shprehjet e fytyrës, një lëvizje e fytyrës që përçon emocione; shprehja e gjeneve, procesim me të cilin informacioni prej një gjeni përdoret në biokimi; shprehje artistike (vallëzim, dramë, pantomimë, etj.)

Vlerësimi i jashtëm	Vlerësim që kryhet nga agjenci jashtë-shkollore apo bazohet në procedurat dhe instrumentet e ofruara nga agjenci jashtëshkollore (d.m.th. provimet e jashtme; testet e ofruara nga agjenci të specializuara të vlerësimit). Duhet të bazohet në standardet (kombëtare) të vlerësimit që subjektiviteti në vlerësim të zvogëlohet në maksimum.	
Aktivitetet ekstrakurrikulare	Aktivitete të strukturuar mësimore që ndodhin jashtë kontekstit të lëndëve dhe fushave mësimore formale. Në disa sisteme, këto mund të përfshijnë përvojë pune apo sport të organizuar.	
Kurrikula formale	Mundësitë dhe përvojat mësimore që u ofrohen nxënësve në kontekstin e arsimit formal. Kurrikula formale shërben si bazë për certifikata dhe dhënien e diplomave të pranueshme nga shoqëria.	Kurrikula e paraparë/zyrtare/e obliguar
Arsimi formal	Sistem arsimor i strukturuar në mënyrë hierarkike dhe me klasë kronologjike që fillon me arsimin parafillor deri në universitet duke përfshirë, përveç studimeve akademike të përgjithshme, një larmi të programeve të specializuara dhe institucioneve për aftësim teknik dhe profesional me orar të plotë. Rezultatet dhe kualifikimet e fituara në arsimin formal pranohen nga shoqëria përmes certifikatave dhe dhënies së diplomës.	
Vlerësimi formativ	Vlerësim që parimisht është i bazuar në klasë dhe realizohet nga mësimmshënësi me qëllim të përkrahjes së nxënësve që të përparojnë në mësim gjatë tërë një periudhe të caktuar kohore. E parasheh mësimin si proces e jo vetëm si rezultat (shiko po ashtu Vlerësimin për nxënie, me të cilin është i ndërlidhur).	
Arsimi I përgjithshëm (shkollat)	Arritja dhe zhvillimi nga nxënësit më përgjithësisht i një game të gjerë të dijes, shkathtësive dhe qëndrimeve që janë të ndërlidhura me lëndët/mësimin akademik e po ashtu edhe me jetën e punën.	
Kurrikula e fshehur	Besimet, qëndrimet dhe shkathtësitë që nxënësit i kanë apo i zhvillojnë përmes përvojave të tyre personale. Kurrikula e fshehur mund të jetë ose të mos jetë në harmoni me Kurrikulën zyrtare/të obligueshme.	
Mësimi holistik dhe i gjithanshëm	Mësimi që integron aspektet akademike me zhvillimin e nxënësve duke u përpjekur të trajtojë fenomenet si tërësi duke theksuar ndërlidhjen e dimensioneve dhe proceseve natyrore, shoqërore dhe personale.	Shih po ashtu "Mësimin e integruar"
Zhvillimi holistik	Progresi/zhvillimi i harmonizuar i të gjitha dimensioneve d.m.th. aspekteve intelektuale, emocionale dhe motorike.	Qasje për zhvillimin e "personit në plotësi"

Mjedisi për mësimin holistik	Organizimi i përcaktimit të të mësuarit që fton nxënësit për të bërë përdorimin e njëkohshëm intelektual, emocional dhe aftësitë motorike të tyre	
Arsimi gjithëpërfshirës	Arsimi gjithëpërfshirës përqipet të adresojë nevojat për mësim të të gjithë fëmijëve me fokus të veçantë tek ata që janë të cenueshëm ndaj marginalizimit dhe përjashtimit. Ai nënkupton që të gjithë nxënësit – me ose pa paaftësi – janë në gjendje të mësojnë së bashku përmes qasjes në mjedise të përbashkëta para-shkollore, shkolla dhe mjedise arsimore në komunitet me rrjet të përshtatshëm të shërbimeve përkrahëse.	
Arsimi informal	Përvetësimi dhe zhvillimi i dijes, i shkathtësive dhe i qëndrimeve jashtë mjediseve arsimore formale ose jo-formale gjatë përvojave të përditshme dhe në mungesë të procesit mësimor sistematik dhe të paraparë.	
Teknologjitë e Informacionit dhe të komunikimit (TIK)	Instrumentet dhe proceset e reja për të pasur qasje në informata dhe për t'i përpunuar ato, e po ashtu edhe për t'i komunikuar duke u bazuar në pajisje elektronike si kompjuterë, TV, internet, apo pajisje të tjera digjitale.	
Mësimdhënia e integruar dhe të mësuarit	Mësimi që reflekton dhe vë në pah lidhjet dhe ndër-lidhjet në jetën individuale dhe shoqërore (aktivitetet njerëzore), natyrë dhe dije.	Mësimi holistik dhe i gjithanshëm
Klasë bashkëvepruese	Mjedisi mësimor në nivel klase, që bazohet në shkëmbime të vazhdueshme mes mësimdhënësve dhe nxënësve në kontekstin e aktiviteteve të bazuara në kërkim, zgjidhje të problemeve dhe punë konkrete.	
Mësimdhënia dhe mësimnxënia bashkëvepruese	Filozofia dhe praktika e përfshirjes së nxënësve për të përcaktuar dhe për të ndërtuar përvojën e tyre mësimore duke marrë parasysh nevojat e tyre, interesat, dijen paraprake dhe kontekstin.	
Kompetencat kryesore	Kompetenca që konsiderohen nga sistemi i arsimit dhe aftësimit si të rëndësishme për të nxënësit e secilit nxënës dhe të kontribuuesve të rëndësishëm në jetën e secilit anëtar të shoqërisë. Kompetencat kryesore që janë më të përafërta me "Arsimin themelor" mund të njihen edhe si "kompetenca themelore".	Kompetencat gjenerike, transver-sale apo gjithëpërfshirëse

<p>Shkalla kryesore e Kurrikulës</p>	<p>Faza të caktuara përmes të cilave realizohet Kurrikula nëpërmjet niveleve dhe klasave të ndryshme të arsimit. Periudha që mbulojnë karakteristika të përbashkëta në aspektin e zhvillimit të fëmijëve, kërkesave të Kurrikulës dhe qasjeve të mësimdhënies e mësimnxënies për zhvillimin e nxënësve dhe përparimin në nxënie. Në Kornizën e Kurrikulës të Kosovës, shkallët kyç janë fazat e caktuara në nivelet e arsimit për të siguruar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • më shumë transparencë dhe saktësi në artikullimin e qëllimeve arsimore dhe detyrave; • mundësi për udhëzime konkrete për organizimin e punës së shkollës me theks në metodat specifike, rezultatet mësimore dhe mjetet e vlerësimit; • mundësi për të ofruar sfida të reja për sa i përket zhvillimit të nxënësve dhe qëllimeve specifike të secilës shkallë kyç të Kurrikulës. 	
<p>Të njohurit</p>	<p>Konceptet dhe informatat faktike (të dhënat) e po ashtu edhe relacionet mes tyre (p.sh., strukturat dhe modelet) lidhur me mjedisin natyror dhe artificial, njerëzit dhe shoqërinë, kulturën dhe ekonominë dhe të pikëpamjet tona për botën, njerëzit dhe shoqërinë. Njohja deklarative vë në pah për të ditur lidhur me “çka”, ndërsa dija procedurale vë në pah njohuritë lidhur me “si”.</p>	
<p>Ekonomi dhe shoqëri e dijes</p>	<p>Shoqëri dhe ekonomi në të cilën dija bëhet burimi kryesor i zhvillimit dhe progresit (veçanërisht përmes internetit, mësimin elektronik dhe proceseve të ndërmjetësuar nga pajisjet elektronike).</p>	
<p>Fushë kurrikulare</p>	<p>Një kategori e gjerë mësimore që grupon lëndët që kanë qëllime dhe detyra të përbashkëta për mësimin e dijes, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve. Bashkimi i lëndëve në një fushë të caktuar mësimore merr parasysh kontributin e tyre specifik në zhvillimin e nxënësve, në pajtim me qëllimet e përgjithshme e të veçanta të procesit mësimor në shkolla. Ai po ashtu merr parasysh mundësinë për qasjet multi dhe ndërdisiplinore e gjithashtu edhe realizimin e qëllimeve ndërkurrikulare.</p>	<p>Curriculum area</p>
<p>Gjuha</p>	<p>Gjuha mund t’u referohet ose aftësive specifike të njeriut për përvetësimin dhe përdorimin e sistemeve komplekse të komunikimit, ose shprehjes specifike të një sistemi të tillë kompleks të komunikimit. Studimi shkencor i gjuhës në çdo aspekt të tij quhet gjuhësi.</p>	<p>Përafërsisht 3000-6000 gjuhë që fliten nga njerëzit sot paraqet shembullin më domethënës, por gjuhët natyrore mund të bazohen edhe në stimulin vizual jo vetëm në atë dëgjimor, për shembull gjuha e shenjave dhe gjuha e shkruar. Kodet dhe llojet e tjera të sistemeve artificiale të konstruara, aso faresh që përdoren për programim në kompjuterë, po ashtu mund të quhen gjuhë.</p>

Perspektiva me nxënësin në qendër të vëmendjes	Filozofia dhe praktika e organizimit të mësimdhënies, mësimnxënies dhe vlerësimit nga perspektiva e nevojave, interesave dhe aftësive të nxënësve.	
Mësimnxënia	Procesi i fitimit, i absorbimit dhe i zhvillimit të dijeve, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve të reja është i integruar në strukturat paraekzistuese, ndërsa gjithashtu përbën një bazë për përvetësime të reja.	
Përmbajtja mësimore	Temat, besimet, sjelljet, konceptet dhe faktet, shpesh të grupuara brenda një lënde ose fushe kurrikulare nën dijet, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet që priten të formojnë bazën e mësimdhënies dhe të nxënësve.	Përmbajtja
Përvoja mësimore	Situatat dhe proceset përmes të cilave nxënësit i fitojnë/zhvillojnë dijet, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet.	
Mundësitë mësimore	Situata dhe procese që kanë potencial për nxitjen e të mësuarit tek nxënësit.	
Rezultatet e të nxënësve	Deklarata që përshkruajnë atë se çfarë duhet të dinë nxënësit, të besojnë, të vlerësojnë dhe të jenë në gjendje të bëjnë. Rezultatet janë shprehur në Kornizën e Kurrikulës në një varg domenesh, përfshirë dijen, të kuptuarit, shkathtësitë dhe kompetencat, vlerat dhe qëndrimet.	Rezultate Rezultatet mësimore Kompetencat e nxënësve Rezultatet e nxënësve Arritjet e nxënësve
Burimi i të mësuarit	Referenca dhe përkrahje për mësimin e nxënësve, përfshirë tekstet shkollore, softuerët arsimorë, vegla eksperimentale, atllase, fjalorë, ushtrimore etj.	
Mësimi tërëjetësor	Pajisja e nxënësve me kompetencat e nevojshme për të qenë nxënës të suksesshëm gjatë tërë jetës.	
Aftësitë për jetë	Aftësi që u ofrojnë nxënësve kapacitete për të ndërmarrë detyra ose procese të ndërlydhura me jetën e tyre të përditshme.	
Arsimi i mesëm i ulët	Cikli i parë i arsimit të mesëm (katërvjeçar në Kosovë) (SNKA 2).	
Mësimi domethënës	Ndryshe nga mësimi përmendsh, shpie drejt zhvillimit të rrjeteve konceptuale (d.m.th. hartave konceptuale) që mund të aplikohen në situata të ndryshme dhe që mundësojnë kreativitetin dhe zgjidhjen e problemeve. Në lidhje me pikëpamjet konstruktiviste, po ashtu i referohet mësimin që ka kuptim për nxënësit (d.m.th. është i ndërlydhur me përvojat e tyre personale dhe është i orientuar në praktikë dhe punë konkrete).	
Koncepti shumështrësor i identitetit	Të kuptuarit e identitetit si rezultat kompleks edhe i faktorëve të paracaktuar edhe i faktorëve zhvillues për shkak të ekspozimit dhe pjesëmarrjes së individëve dhe grupeve të kulturave të ndryshme në kontekstin e fenomeneve aktuale të globalizimit.	

Inteligjencat e shumëfishta	Teori bashkëkohore me ndikim që ka të bëjë me inteligjencën dhe personalitetin (H. Gardner), që thekson se inteligjenca të veçanta mund të detektohen në tru, në vend të një inteligjence të përgjithshme apo të gjenerike, zakonisht të përkufizuara si aftësi për të zgjidhur probleme në mënyrë efektive. Ajo kishte pasoja të rëndësishme në zhvillimin dhe zbatimin e Kurrikulës, posaçërisht përmes konceptit të qasjes me fëmijën apo nxënësin në qendër dhe modelit të zhvillimit të “tërë personit” në procesin e mësimi dhe të zhvillimit. Deri me sot janë identifikuar tetë inteligjenca të shumëfishta: gjuhësore; matematike logjike; hapësinore; kinestetike trupore; muzikore; ndërpersonale; intrapersonale; natyrore. Në mesin e këtyre tetë inteligjencave, si shtesë përmendet edhe inteligjenca ekzistenciale/shpirtërore/morale.	
Gjuha natyrore	Në filozofinë e gjuhëve, një gjuhë natyrore (ose gjuhë e zakonshme) është çdo gjuhë e cila ngrihet në mënyrë të paqëllim të si rezultat i aftësive të lindura për gjuhën që posedohen nga intelekti njerëzor. Një gjuhë natyrore përdoret për komunikim dhe mund të flitet, të shënohet me shenja ose të shkruhet. Gjuha natyrore dallohet prej gjuhëve të konstruktura të tilla si gjuhët e programimit në kompjuterë ose prej “gjuhëve” në studimin e logjikës formale, veçanërisht logjikës matematike.	
Arsimi joformal	Çfarëdo aktiviteti i organizuar dhe i qëndrueshëm që nuk korrespondon saktësisht me përkufizimin e arsimit formal. Prandaj, arsimi joformal mund të mbahet edhe brenda edhe jashtë institucioneve arsimore dhe u shërben personave të të gjitha moshave. Mund të përfshijë programme arsimore që adresojnë shkrim-leximin për të rritur, arsimin themelor për fëmijët që kanë braktisur shkollën, aftësitë për jetë, aftësitë për punë dhe kulturën e përgjithshme. Programet e arsimit joformal nuk ndjekin detyruesisht sistemin e ‘përshtetshëm’ dhe mund të jenë të ndryshme në kohëzgjatje dhe mund të jepet ose të mos jepet certifikatë për suksesin e arritur në mësim.	
Kurrikula zgjedhor	Pjesa zgjedhore e Kurrikulës që përfaqëson lëndët dhe aktivitetet kurrikulare të vendosura në nivelin e shkollës.	
Vlerësimi shoku-shokun	Vlerësimi i nxënësve për punën e nxënësve të tjerë (mund të jetë edhe formativ edhe përfundimtar).	
Edukimi shoku-shokun	Proceset e mësimi të bazuara në këmbimin e informatave, dijes dhe përvojave mes shokëve në të cilat ata veprojnë si persona burimorë lehtësues të mësimi dhe/ose mentorë.	
Mësimdhënia shoku-shokun	Praktika në të cilën nxënësit marrin rolin e mësimdhënësit në një mjedis shkollor me qëllim të ndarjes së dijes dhe shkathtësive të tyre me nxënësit e tjerë.	

Vlerësimi parashikues	Vlerësimi që synon të parashikojë dështimet dhe sukseset potenciale në zhvillimin e nxënësve me qëllim që të sugjerohen programe efektive për përparimin e tyre e po ashtu edhe veprime të duhura plotësuese në rast të mangësive (të pritura) në mësim.	
Arsimi fillor	Në Kosovë, periudha ose cikli i parë i arsimit prej pesë vjetësh kohëzgjatje, duke përfshirë edhe një klasë parafillore (SNKA 1).	
Aktivitetet përmirësuese	Mundësi dhe përvoja mësimore që ofrohen me qëllim të sigurimit të ndihmës për nxënësit që të kapërcejnë vështirësitë në të nxënë në mënyrë efektive.	
Autonomia e shkollës	Autonomia e dhënë për shkolla në aspektin e menaxhimit të burimeve financiare (me financim publik dhe privat), menaxhimin e burimeve njerëzore (drejtorët e shkollave, personelin arsimor dhe joarsimor) dhe vendimmarrjes brenda shkollave e po ashtu edhe sistemet e vlerësimit (llogaridhënia) e shkollave e realizuar në lidhje me këtë autonomi.	
Kurrikula me bazë shkolle (ose me bazë në institucion)	Pjesa e Kurrikulës që vendoset në nivel shkolle (ose institucioni).	
Arsimi i mesëm	Faza apo cikli i dytë i shkollimit, e ndarë në dy faza - e ulët dhe e lartë (SNKA 2 dhe 3).	
Vlerësimi selektiv	Vetëvlerësimi nga nxënësit i arritjeve dhe i problemeve të tyre në mësim. Sikur në rastin e vlerësimit shoku-shokun bazohet në shkathtësitë intelektuale të nivelit të lartë që i përdorin nxënësit për të vlerësuar mësimin e tyre në aspektin e proceseve dhe rezultateve.	
Vetëvlerësimi	Vetëvlerësimi nga nxënësit i arritjeve dhe i problemeve të tyre në mësim. Sikur në rastin e vlerësimit shoku-shokun bazohet në shkathtësitë intelektuale të nivelit të lartë që i përdorin nxënësit për të vlerësuar mësimin e tyre në aspektin e proceseve dhe të rezultateve.	
Mësimi i bazuar në shërbim	Mësimi që ndodh si rezultat i angazhimit të nxënësit në ofrimin e ndonjë shërbimi të organizuar, zakonisht në bashkësi lokale apo më gjerë.	Mësim i bazuar në shërbime për bashkësinë
Shenja	Një shenjë është diçka që nënkupton një lidhje midis vetvetes dhe objektit të tij. Një shenjë natyrore bart marrëdhënien e shkakut të objektit të tij – për shembull, vetëtimja, bubullima është shenjë e stuhisë. Një shenjë konvencionale bëhet me pajtim, ashtu si pika që nënkupton fundin e fjalisë.	Ky është kontrasti me simbolin i cili qëndron për diçka tjetër, ashtu si flamuri që mund të jetë simbol i një kombi. Mënyra me të cilën shenja nënkupton diçka, quhet semiosis, e cila trajtohet në semiotikë dhe në filozofi të gjuhës. Shenja ka një (a) formë dhe (b) kuptim.

Simboli	Simboli është një realitet i cili paraqet një ide, një entitet fizik ose një proces, por dallon prej tij. Qëllimi i simbolit është të komunikojë domethënien e një forme të caktuar sintetike – më ndryshe prej realitetit të komunikuar. Për shembull, një oktagon i kuq mund të simbolizojë mbasë kuptimin e “STOP-it”. Në hartë, fotografia e një tende mund të paraqesë një kamping. Numërorët janë simbole për numrat. Emrat e përveçëm janë simbole të paraqitjes së individit.	P.sh. simbolet matematikore, ikonat e kompjuterit, simbolet kombëtare (flamuri, himni etj.) simbolet fetare (kryqi, gjysmëhëna, etj.), emrat etj.
Shkathësia	Aftësia për ta zbatuar dijen për të kryer një detyrë të veçantë sipas një standardi të qëndrueshëm (dimensioni operacional/procedural i dijes).	
Kurrikula spirale	Modeli i zhvillimit të Kurrikulës që përfshin përsëritjen periodikisht të dijes, shkathësive dhe qëndrimeve të ndërlidhura me fusha kurrikulare/lëndë në kontekstin e përvojave mësimore të reja më të gjera e më komplekse. I shërben konsolidimit të mësimi paraprak dhe trajtimit më të thellë të përmbajtjes së ndryshme mësimore.	Rritja spirale e Kurrikulës/mësimi
Standard	1.Vendim, kërkesë ose rregull që pritet të zbatohet apo aplikohet (për shembull, “standartet e cilësisë/ Kurrikulës”). Standartet e Kurrikulës (cilësisë) mund t’i referohen përmbajtjes mësimore (standartet e përmbajtjes), proceseve (standartet e proceseve), rezultateve standartet e rezultateve), dhe mjedisve (standartet e mjedisit). 2.Niveli i arritjes apo suksesit që pritet të arrihet prej nxënësve nëse duhet t’u jepet ndonjë rezultat i caktuar.	
Lënda	Disiplinë e veçantë mësimore (të tilla, si matematika ose historia).	
Vlerësimi përfundimtar	Vlerësimi që përmbledh përparimin dhe arritjen e rezultateve mësimore nga nxënësit në një kohë të caktuar.	
Mësimi i qëndrueshëm	Mësimi i ndërlidhur me dhe në shërbim të zhvillimit të qëndrueshëm të shoqërisë, ekonomisë dhe mjedisit.	
Progresioni i mësimi të qëndrueshëm	Mësimi që bazohet në integrimin efektiv të mësimëve të mëparshme në sistemet e reja të dijes, shkathësive dhe qëndrimeve.	
Programi mësimor	Dokument që përshkruan objektivat mësimore, rezultatet dhe përmbajtjen mësimore lidhur me një lëndë të veçantë. Programet mësimore moderne ofrojnë edhe udhëzime për zbatimin e tyre, duke përfshirë metodologji përkatëse për mësimdhënie dhe vlerësim.	Programi i mësimi në/për një lëndë të caktuar
Mësimdhënia	Aktivitet që realizohet me qëllim të nxitjes së mësimi tek nxënësit duke përdorur një gamë të gjerë metodash që u përshtaten stileve të mësimi të nxënësve.	

Fondi i orëve	Koha e caktuar për mësimdhënie dhe mësimin e një lënde të veçantë apo fushe mësimore gjatë një viti apo jave shkollore. Korniza e Kurrikulës siguron alokim të kohës për punë në projekte dhe mësimdhënie e mësimnxënie bashkëvepruese.	
Vlerat	Ato që njerëzit i çmojnë si parime udhëzuese dhe referenca kryesore për zgjedhjet dhe sjelljet e tyre.	
Arsimi dhe aftësimi profesional	Arsimi dhe aftësimi për t'u mundësuar nxënësve që të fitojnë shkathtësi për punë dhe kualifikime profesionale për profesione të caktuara, përveç arritjes së kompetencave kryesore të përcaktuara përmes Kornizës së Kurrikulës.	

Bibliografia

- Ministria e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë (2011), Korniza e Kurrikulës e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës, Prishtinë
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2011), Ligji për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2007), Strategjia e Arsimit Parauniversitar e Kosovës 2007 - 2017 Prishtinë
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2010). Plani strategjik për arsimin e Kosovës 2011 - 2016 Prishtinë.
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, botimi për edukatorët parashkollorë në institucionet parashkollorë, grupmosha 0-3 vjeç dhe 3-5 vjeç.
- Ministria e , e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, botimi për edukatorët parafillorë në institucionet parashkollorë dhe në shkolla; grupmosha 5-6 vjeç; klasa parafillorë, shkalla 1 e Kurrikulës.
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë. Udhëzues për mësimdhënësit Shkolla fillore, mosha 6-10 vjeç, klasat I – V, shkallët 1 dhe 2 të Kurrikulës, niveli 1 sipas SNKA
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, botimi për mësimdhënësit/e, arsimit mesëm i ulët, mosha 11- 14 vjeç, klasat VI-X, shkallët 3 dhe 4 të Kurrikulës, niveli 2 sipas SNKA
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, botimi për mësimdhënësit/e, shkolla e mesme e lartë - gjimnazet / shkollat profesionale, mosha 15-17 vjeç, klasat X-XII, shkallët 5 dhe 6 të Kurrikulës, niveli 3 sipas SNKA
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, Udhëzues për drejtorët e institucioneve parashkollorë, mosha parashkollorë 0-5 vjeç
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, Udhëzues për drejtorët e shkollave, edukimi parafillor, mosha 5-6 vjeç, shkalla 1 e Kurrikulës, arsimit fillor, mosha 6-10 vjeç, klasat I-V, shkallët 1 dhe 2 të Kurrikulës, niveli 1 sipas SNKA, arsimit mesëm i ulët, mosha 11-14 vjeç, klasat VI-IX, shkallët 3 dhe 4 të Kurrikulës, niveli 2 sipas SNKA
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për përmirësimin e praktikave në klasë, Udhëzues për drejtorët e shkollave, shkolla e mesme e lartë - gjimnazet / shkollat profesionale, mosha 15-17 vjeç, klasat X-XII, shkallët 5 dhe 6 të Kurrikulës, niveli 3 sipas SNKA.
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për Kurrikulën Zgjedhore, Prishtinë
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2012), Udhëzues për mentorim të mësimdhënësve nga drejtorët e shkollave, Prishtinë

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2003), Plani dhe Programi Mësimor 1
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2004), Plani dhe Programi Mësimor 2
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 3.
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 4
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 5
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2003), Plani dhe Programi Mësimor 6
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2004), Plani dhe Programi Mësimor 7
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 8
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2002), Plani dhe Programi Mësimor 9
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 9
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2003), Plani dhe Programi Mësimor 10
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2004), Plani dhe Programi Mësimor 11
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 12
 Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2005), Plani dhe Programi Mësimor 13

Sternberg, R. & Subotnik, R., eds. (2006). *Optimizing Student Success with the Other Three Rs: Reasoning, Resilience, and Responsibility*. Greenwich, CT: Information Age Publishing

Wagner, T., Kegan, R., Lahey, L., Lemons, R., Garnier, J., Helsing, D., Howell, A., Rasmussen, H. (2006). *Change Leadership: A Practical Guide to Transforming Our Schools*. San Francisco: Jossey Bass

Perkins, D. "Integrating Thinking and Learning Skills across the Curriculum." In Jacobs, H. (1989). *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*

Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. Tucker, M.S. & Coddling, J.B. (2002/1998)

Council of Europe official document, Daniel Coste (ed.), Marisa Cavalli, Alexandru Crişan, Piet-Hein van de Ven, *A European Reference Document for Languages of Education? Council of Europe, Language Policy Division, Strasbourg, 2007, 88 pp*

Departamenti i Arsimit dhe Shkencës (2001), Korniza e Kurikutit të Ri të Kosovës

Finnish National Board of Education (2004), *National Core Curriculum for Basic Education*

The National Curriculum Handbook for Primary Teachers in England (www.nc.uk.net)

The National Curriculum Handbook for Secondary Teachers in England (www.nc.uk.net)

Ministria e Arsimit dhe e Shkencës Tiranë (2008), Korniza Kurrikurale e Gjimnazit

Në hartimin e kurrikulave bërthamë morën pjesë:

Komisioni për finalizimin e kurrikulave bërthamë

- 1.Nehat Mustafa, zëvendësministër në MASHT
- 2.Drita Kadriu, këshilltare politike në kabinetin e Ministrit
- 3.Ragip Gjoshi, këshilltar politik në kabinetin e Ministrit
- 4.Xhavit Dakaj, sekretar i përgjithshëm në MASHT
- 5.Alush Istogu, drejtor i Departamentit të administratës së arsimit parauniversitar
- 6.Agim Berdyna, drejtor i Departamentit të zhvillimit të arsimit parauniversitar
- 7.Zeqir Veselaj, prodekan në Fakultetin e Edukimit
- 8.Ramush Lekaj, udhëheqës i Divizionit për sigurimin e cilësisë në arsimin parauniversitar
- 9.Enesa Kadiq, udhëheqëse e Divizionit për Minoritete
- 10.Ryve Prekorogja, Divizioni i Arsimit Profesional
- 11.Mustafë Kadriu, udhëheqës i Divizionit për Vlerësim dhe Standarde

Ekipi udhëheqës për koordinimin dhe hartimin e kurrikulave bërthamë

- 1.Ramush Lekaj, udhëheqës dhe koordinator i zhvillimit të kurrikulave
- 2.Shqipe Gashi, koordinatorë për nivelin e parë ISCED I
- 3.Laberie Luzha, bashkëkoordinatorë për nivelin e parë ISCED I
- 4.Ismet Potera, koordinator për nivelin e dytë ISCED II
- 5.Selim Mehmeti, koordinator për nivelin e tretë ISCED III
- 6.Ryve Prekorogja, bashkëkoordinatorë për nivelin e tretë ISCED III
- 7.Valbona Kadriu, bashkëkoordinatorë për nivelin e tretë ISCED III

Ekipet për koordinimin dhe hartimin e kurrikulave bërthamë sipas fushave kurrikulare

Gjuhët dhe komunikimi

- 1.Feime Llapashtica – MASHT, Koordinatorë e fushës dhe hartuese
- 2.Nezafete Kutllovci – MASHT, Bashk-koordinatorë dhe hartuese
- 3.Shejnaze Elezi - MASHT, Zyrtare për Plan Programe
- 4.Afërdita Hajdari – Mësuese kl. I-V, Shkolla Fillore “Elena Gjika”, Prishtinë
- 5.Dragosllava Macula – MASHT, Prishtinë
- 6.Hyrishahe Korça - X-XII Gjuhë shqipe, Shkolla e Mesme ” Sami Frashëri”, Prishtinë
- 7.Igbal Bivernik - VI-IX Gjuhë turke SHMU “Sami Frashëri”, Prishtinë
- 8.Kujtim Rrahmani – Instituti Albanologjik i Prishtinës
- 9.Merita Zeqiri - Mësuese kl. I-V, Shkolla Fillore “Vëllezërit Frashëri”, Lipjan
- 10.Sadik Idriz – Gjuhë dhe letërsi boshnjake, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë
- 11.Sevdije Maliqi - Shkolla Fillore e Mesme e Ulët “Meto Bajraktari” Prishtinë
- 12.Shkëndije Mejzini - I-V parashkollor, Shkolla Fillore “Fatmir Berisha”, Prishtinë
- 13.Shykrane Gërmizaj - Universiteti i Prishtinës, Prishtinë
- 14.Valona Gashi - Shkolla fillore “Hasan Prishtina”, Prishtinë

Artet

1. Besa Luzha, Fakulteti i Muzikës, UP - koordinatore e fushës dhe hartuese
2. Haki Xhakli, Fakulteti i Edukimit, UP - bashkëkoordinator dhe hartues
3. Adhurim Rasimi, Profesor i artit muzikor – Universiteti I Prishtinës
4. Gazmend Osmani, Mësimdhënës, Art Figurativ – Gjimnaz, Prishtinë
5. Muhamet Ahmeti, Fakulteti i Artit Figurativ, UP, Prishtinë
6. Nexhmi Bardhi, Mësimdhënës, Art Figurativ, Prishtinë
7. Violeta Krasniqi, Drejtoreshë e Shkollës së Muzikës, Prishtinë

Matematika

1. Mustafë Kadriu – MASHT, koordinator dhe hartues, MASHT
2. Nezir Hajdini – MASHT, bashkëkoordinator dhe hartues, MASHT
3. Armend Shabani - prof. në Fak. Mat. Nat.- për të gjitha nivelet
4. Fadil Latifi - mësimdhënës i m. klasor në shk. fill. dhe e m.ul – për nivelin I – Gjilan
5. Fehmi Sylejmani – mësimdhënës i matematikës në shk.fill.dhe e m.e ul.-për niv.II- Gjilan
6. Hadije Jashari – drejtoreshë shkolle – Shkolla fillore “Jusuf Rexha”, Mitrovicë
7. Ibe Gashi - mësimdhënëse e matematikës në sh.f. dhe të m. ul. – për nivelin II – Prishtinë
8. Indira Huruglica mësimdhënëse në shk. fill. dhe e m.ul - për nivelin I (parafillor) - Prishtinë
9. Isane Bajrami – mësimdhënëse e matematikës në gjimnaz - për nivelin III- Prishtinë
10. Nexhmije Barani-mësimdhënëse e matematikës në shk.f.dhe m.ul për nivelin II - Mitrovicë
11. Teuta Zogiani – mësimdhënëse e matematikës në gjimnaz - për nivelin III - Prishtinë
12. Xhevat Krasniqi – prof. në Fak e Edukimit - për të gjitha nivelet
13. Zijadin Ibrahimiri – mësimdhënës i matematikës në sh. teknike - për nivelin III – Prishtinë

Shkencat natyrore

1. Rexhep Kastrati, MASHT - koordinator dhe hartues
2. Mirlinda Dehari Zeka, MASHT - bashkëkoordinatore dhe hartuese
3. Agim Gashi - Departamenti i Biologjisë, UP-Fakulteti i Shkencave Matematiko-Natyrore, Prishtinë
4. Drita Curri - mësimdhënëse X-XII e biologjisë, Gjimnazi “Gjergj Kastrioti”, Drenas
5. Fetah Podvorica, Prof. Dr. Kimi, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë
6. Mirnije Halili - mësimdhënëse VI-IX, Shkolla Mesme e Ulët “Meto Bajraktari”, Prishtinë
7. Rasim Bejtullahu – Departamenti i Fizikës, UP-Fakulteti i Shkencave Matematike-Natyrore, Prishtinë
8. Sadik Berisha - Mësimdhënës X-XII, Kimi, Gjimnazi “Bedri Pejani”, Pejë
9. Selvete Mujaj, Mësuese I-V, Shkolla Fillore “Faik Konica”, Prishtinë

Shoqëria dhe mjedisi

1. Arbër Salihu, MASHT - koordinator dhe hartues
2. Besa Halimi Zagragja, MASHT - bashkëkoordinatore dhe hartuese
3. Dashamir Bërxuli, Departamenti i Psikologjisë, Fakulteti Filozofik - Universiteti i Prishtinës,
4. Fehmi Rexhepi, Departamenti i Historisë, Instituti i Historisë, Prishtinë
5. Nexhat Rexha, Gjeografi, Gjimnazi “Zenel Hajdini”, Gjilan
6. Pranvera Shemsedini, Mësimdhënëse e Edukatës Qytetare, Shkolla Fillore “Jeronim De Rada”
7. Shemsi Krasniqi, Departamenti i Sociologjisë, Fakulteti Filozofik, Universiteti i Prishtinës
8. Shemsi Reçica, Departamenti i Filozofisë, Fakulteti Filozofik - Universiteti i Prishtinës
9. Sheribane Bahtiri, mësimdhënëse, klasa VI-IX, Shkolla Fillore “Faik Konica” Prishtinë

Shëndeti dhe mirëqenia

1. Lulavere Behluli, MASHT - koordinatore dhe hartuese
2. Enesa Kadac, MASHT - bashkëkoordinatore dhe hartuese
3. Albana Desku, Psikologe - Shkolla Fillore "Zenel Hajdini", Prishtinë
4. Bedri Çejku, Mësues i Edukatës Fizike - Shkolla Fillore e Mesme e Ulët "Mustafa Bakiu", Prizren
5. Diana Qarkaxhiu, Mësuese e nivelit I-V - Shkolla Fillore "Zekirja Rexha", Gjakovë
6. Emine Ahmetaj, Mësuese I-V - Shkolla e Mesme e Ulët "Pavarësia", Prishtinë
7. Hajrije Balidemaj, Shkolla Fillore "Naim Frasheri", Prishtinë
8. Merita Berisha, Mjeke nutriciste - Universiteti i Prishtinës - Fakulteti i Mjekësisë, Prishtinë
9. Qazim Elshani, Fakulteti i Edukatës Fizikës - Universiteti i Prishtinës
10. Ramzije Krasniqi, drejtoreshë në Entin parashkollor në SOS

Jeta dhe puna

1. Binak Gërguri, MASHT - koordinator dhe hartues
2. Radica Berisha, MASHT - bashkëkoordinatore dhe hartuese
3. Agron Zeqiraj, Arsimi i mesëm i ulët (klasa VI-IX) - Shkolla e Mesme e Ulët "Bajram Curri", Istog
4. Arbnor Pajaziti, Fakulteti i Informatikës, Universiteti i Prishtinës
5. Besiana Blakaj, Mësimdhënëse - Shkolla Fillore "Bajram Curri", Prishtinë
6. Kastriot Buza, Fakulteti i Edukimit - Profesor, Universiteti i Prishtinës
7. Mustafë Ukaj, Arsimi i mesëm i lartë X-XII, shkollat e AAP - Shkolla e Mesme Teknike "Shaban Spahija", Pejë
8. Myzafer Ademaj, Arsimi i mesëm i lartë - gjimnazet (klasa X - XII) - Shkolla e Mesme Teknike "Gani Çavderbasha", Prizren
9. Nebi Caka, Fakulteti Elektronik, Profesor, Universiteti i Prishtinës
10. Rizah Haxhiu, Arsimi i mesëm i lartë X-XII shkollat e AAP - Shkolla e Mesme Teknike "Shaban Spahija", Pejë
11. Xhejlane Aliu, Mësuese - Shkolla Fillore "Elena Gjika", Prishtinë

Kontribues të tjerë:

Arif Demolli - MASHT, Sektori për Tekste dhe Mjete Mësimore
 Abdurrahman Simnica - MASHT, Divizioni për Arsimin Profesional
 Fatime Jasiqi - MASHT, udhëheqëse e Zyrës për Gjini
 Igballe Cakaj - MASHT, udhëheqëse e Sektorit të Trajnimit
 Leonora Shala - MASHT, koordinatore për Shkollat promovuese të shëndetit
 Luan Sahiti - MASHT, Sektori i Trajnimit
 Merita Jonuzi - Bajraktari, MASHT - udhëheqëse e Sektorit për të Drejtat e Njeriut
 Nuhi Gashi - MASHT, Sektori për Diasporë
 Shukri Maxhuni - MASHT, Divizioni për Arsimin Profesional
 Shyhrete Reçica - MASHT, inspektore e arsimit

Konsulentët ndërkombëtarë e vendorë:

- Alexander Chrisan - EU SWAP
- Chris Waller - EU SWAP
- Eda Vula - EU SWAP
- Meriat Shala - EU SWAP
- Naser Zabeli - EU SWAP
- Osman Buleshkaj - EU SWAP
- Tom Gougeon - EU SWAP
- Xhavit Rexhaj - EU SWAP

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare dhe Universitare e Kosovës

37.016:373.2
37.016:373.3

Kurrikula bërthamë për klasën parafillore dhe
arsimin fillor / Ministria e Arsimit, Shkencës dhe
Teknologjisë. - Prishtinë : MASHT, 2012. - 130 f.

Bibliografia : f. 126-127

ISBN 978-9951-16-050-6

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or introductory paragraph.

Second section of handwritten text, appearing as a distinct paragraph or entry.

Third section of handwritten text, possibly containing a list or detailed notes.

Final section of handwritten text at the bottom of the page.

ISBN 978-9951-16-050-6

9 789951 160506